

В.М. Усманов

Татар ташъязма ядкярләре

Унынчы китап

Мөслим районының
эпиграфик һәйкәлләре

تاتار كتاپه لری

Эпиграфические памятники

Муслимовского района

Республики Татарстан

Казан – 2022

ББК 63.4 (2Рос = Тат)

УДК 902

У 74

Китап авторның үз хисабына нәшер ителде

Усманов В.М.

Татар ташъязма ядкәрләре (унынчы китап). Мөслим районындагы эпиграфик һәйкәлләр.

– Казан, 2022. – 304б.: рәс. белән.

ISBN 978-5-9690-0672-0

XVII-XX гасырлар арасында ижат ителгән (хәзерге Мөслим районы авылларына бәйләнешле) эпиграфик һәйкәлләрнең фотолары һәм рәсем-күчермәләре кыскача мәгълүматлар белән “Татар ташъязма ядкәрләре” сериясенә унынчы китабына тупланып каталог рәвешендә тәкъдим ителә.

Китап сәнгать белгечләре һәм тарих белән кызыксынучы киң катлау укучыларга тәгаенләнеп төзелде.

Предлагаемое издание является сводом эпиграфических памятников Муслюмовского района в виде каталога, составленного из фотографий и прорисовок с сопровождающими краткими текстами.

Книга адресована всем, кто интересуется историей татарского народа.

Мөслим районында эпиграфик эзләнүләр

Мөслим төбәгенен эпиграфик истәлекләре моңарчы өйрәнелмәгән дип әйтәп булмый. Чөнки, 1929 елның жәндә Сәйет Вахиди һәм 1983 елның 30 июль – 2 август көннәрендә археограф Марсель Әхмәтжанов тарафыннан тикшерелгәннәр. (Кара: Әхмәтжанов М. И. XVII – XVIII гасыр татар ташбилгеләре. – Казан, 2011. – Б. 92 – 129).

Кызганычка каршы, эпиграфик истәлекләр сонгы йөз ел дәвамында жәмгыять игътибарлыгы житмәү сәбәпле жимерелә һәм табигий рәвештә юкка чыга баралар. Мәсәлән, Мөслим төбәгендәге Катмыш авылы кырында урнашкан XVII – XVIII гасырлардагы каберстанның йөздән артык ташъязмаларының берничәсе генә фрагмент рәвешендә сакланып кала алган. Ә инде, кулъязма китапларның начар саклануы тагын да аянычлырак.

Татарстан Республикасы Фәннәр академиясе Г.Ибраһимов исемендәге Тел, әдәбият һәм сәнгать институты оештырган 2017 елгы экспедиция вакытында 21 авылның (Катмыш, Мөслим, Метрәй, Вәрәшбаш, Иске Вәрәш, Тугаш, Симәк, Бак, Тойгилде, Әмәкәй, Олы Чакмак, Мәлләтамак, Ташлыяр, Иске Карамалы, Күбәк, Теләнче (Октябрь), Сасыборын (Елгабаш), Татар Бүләре, Уразмәт, Чия Түбә, Баланлы) зират ташларын карап чыгу мөмкин булды. Барлыгы 116 ташбилге укылды. Иң күп ташлар, Мәлләтамакта (27), Тойгилдәдә (10), Чакмакта (9) табылды.

Ташъязма ядкярләр арасында үтә дә зур осталык белән ясалган “шедевр”лар булмаса да, профессиональ кимәлдә башкарылган (исем-шәрифләре әлегә мәгълүм булмаган) биш-алты кятибнең эш үрнәкләрен чамалап буладыр.

“Таш язгучы” осталарның исемлеге (билгеле булганнары) : кятиб Килмөхәммәд бине Ишмән һәм аның улы Колмөхәммәд, кятиб Әхмәдшаһ (Мәлләтамак), “кәтәбәһе Хөснәддин бине мулла Таһир Сарайлы” (Мәлләтамак), “кәтәбәһе Гатиатулла Гыйззәтулла угылы” (Иске Карамалы), “кятиб мулла Әгъләмәддин бине Сәгъиддин” (Метрәй), “китабәт Мөхәммәджан” (Әмәкәй),

Хикмәтулла Фәйзулла угылы (Татар Бүләре), кятиб Мөслим бине Мөсәгъид (Мусин)¹.

Текстларның барысы да, нигездә, нәсех яисә нәсех язуы рәвешендәгә үзенчәлекле почерк белән башкарылган. Ниндидер башка классик язу төрләре (мәсәлән, сөлес, тәгълийк, күфи һәм башкалар) биредә күзәтелми.

Эпиграфик һәйкәлләрнең үлчәмнәре артык зур түгел. Ташбилгеләр, еш очракта, урындагы һәм чит төбәкләрдән китерелгән керәч ташлардан², я ясалма ташлардан эшләнелгән. Шулай ук әйтеп үтәргә кирәк, мәдәни башкалаларда (мәсәлән, Казанда, Оренбургта, я булмаса Троицк кебек шәһәрләрдә ясалганнары күзәтелми.

Әйтер сүзез без шул: Мөслим районындагы эпиграфик истәлекләрнең вә шушы төбәкнең тарихын (шул исәптән, сәнгать тарихын) өйрәнү өчен кызыксынучыларга бу китап-каталогның файдасы булыр әле дигән өметтә калабыз.

В.М.Усманов

Г.Ибраһимов исем. Тел әдәбият һәм сәнгать институты

Язма мирас үзәгенең фәнни хезмәткәре

Мөслим районы

(1). Әмәкәй авылы.

¹ Кятиб Мөслим бине Мөсәгъид (Мусин), Әлмәтмулла волосте Муртыштамак авылы” осталары, кара: Материалы по эпиграфике Урало-Поволжья. Вып. 1. Арабографичные эпиграфии Илишевского района РБ и Актанышского района РТ. 1682 – 1964 гг. / Сост. И.М. Васильев. – Уфа: Мир печати, 2017 – 488 с. – С.77,149.

² Таш карьерлары:

- 1) Азнакай районы Чулай тавында: “Чулай ташы”. Йомшак жинел эшкәртелүчән керәч таш - известняк.
  - 2) Сарман төбәгендәгә “Морбаш” исемендәгә таш карьеры:
  - 3) Мәлләтамак авылы кырындагы “Вәлишә тавы”ндагы комташ карьеры:
    - 4) Вәрәшбаш авылындагы “Имамеддин чокыры”ндагы таш карьеры:
    - 5) Баяк авылы тавындагы соры төстәгә каты таш карьеры:
- Гомумән, Мөслим төбәгә известьташ ятмаларына бай район.

1. Шәрифүлла Нигъмәтулла угылы каберенә куелган таш, 1887 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

شريف الله بن نعمت الله	Шәрифүлла бине Нигъмәтулла
------------------------	----------------------------

Арткы ягында (калку һәм уйма язулы):

يا وقفاً بقبري متفكراً بامري بالامسى كنت مثلك غدا تصير مثلي ١٨٨٧	Йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ³ 1887
--	---

Үлчәмнәре: 7x15x55 см.

2. Хәмидулла⁴ бине Хәбибулла каберенә куелган таш, (жимерелеп юкка чыгу халәтендә). 1905 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

يا وقفاً بقبري متفكراً	Йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән
بامري كنت مثلك	би әмр күнтү мисликә,
امسى تصير غدا مثلي	бил-әмси тәсайир гадән мисли
متوفى حميد الله بن	мөтәваффи Хәмидулла бине
حبيب الله ١٩٠٥ سنه	Хәбибулла 1905 сәнә

3. Лятыйфә бинте Габделгали, Мөхәммәдьяр жәмәгәте каберенә куелган таш, 1907 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ	Бисмиллаһир ир-рахман ир-рахим
لا اله الا الله محمد رسول الله	Лә иләһә иллә Аллаһ Мөхәммәд рәсүлуллаһ ⁵

³ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли - Әй каберем янына килеп басучы, минем хәлне фикерлә: бүген син шул хәләнә булсан, иртәгә минем кебек булырсын.

⁴ Риваять итүдәр буенча, бу шәхес бирегә сәүдә эше белән килеп-китеп йөрөгән. Ул, шушы авылда вафат булып, шушында дәфен ителгән. Аның кабере кыргый таш һәм матур бизәкле тимер чардуган белән уратып алынган.

⁵ Лә иләһә иллә Аллаһ Мөхәммәд рәсүлуллаһ - Аллаһтан башка илаһи зат юк. Мөхәммәд Аллаһның илчесе.

هَذَا الْقَبْرِ	<i>Һәзә әл-кабер</i>
لاطفه بنت عبدالعلي	<i>Лятыйфа бинте Габделгали</i>
محمد جمعتي	<i>Мөхәммәдъяр җәмәғәте</i>
١٩٠٧ سنه ٣ نجي مارت	<i>1907 сәнә 3 нче март</i>

Үлчәмнәре: 8x30x105 см.

4. Газдеддин Галлямеддин угылы каберенә куелган таш, 1913 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

لا اله الا الله محمد رسول الله	<i>Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсуллуһ⁶</i>
عن ابن عباس عن رسول الله انه قال ما من رجل يمر على قبر اخيه المء من كان يعرفه فليسلم عليه الاعرفه	...
هذ القبر عضدالدين علام الدين او على	<i>Һәзә әл-кабер Газдеддин Галлямеддин угылы</i>
وفاة ١٩١٣ نجي يلدہ ديكابرنك ٣ نجي يومندہ	<i>вафат 1913 нче елда декабернең 3 нче йәүмендә</i>
كتبت محمد جان	<i>китабәт Мөхәммәдҗан</i>

Үлчәмнәре: 8-11x28x70 см.

(2). Бак авылы.

5. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш (фрагмент), 1885 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

... دارالفنا	<i>... дарелфәна-</i>
[دين] دارالبقاية رحلت ايلدى	<i>[дин] дарелбакая рихләт әйләде</i>
... ١٨٨٥ [ياشندہ] ...	<i>[... яшендә] 1885 ...</i>

Үлчәмнәре: 4x60x120-150 см.

6. Хәמידулла угылы каберенә куелган таш, [1901] ел.

⁶ *Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсуллуһ* – Аллаһтан башка илаһи зат юк, Мөхәммәд Аллаһның илчесе.

⁷ Бу урында хәдис язылган дип уйларга кирәк.

Алгы ягында (уйма язулы):

لا اله الا الله محمد رسول الله	<i>Лә иләһә илә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ</i>
... حميدالله او على وفات بولدى, [يل] ۱۹۰۱	<i>... Хәмидулла углы вафат булды, ел 1901</i>

Кыргый таш, үлчәмнәре: 7x30x90 см.

(3). Бүләк авылы.

7. Хөснежәмал Яһүдә кызы каберенә куелган таш, (Мөслимдәге Туган якны өйрөнү музеенда саклана), 1862 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

يا وقفا بقبرى متفكرا بامرى بالامسى كنت مثلك غدا تصير مثلى	<i>Йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли</i>
حسن جمال يهودا قزى وفات ۱۸۶۲ يلدہ	<i>Хөснежәмал Яһүдә кызы вафат 1862 елда</i>

Үлчәмнәре: 7x26x65 см.

(4). Вәрәшбаш авылы.

8. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш.

Алгы ягында (уйма язулы):

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لا اله الا الله محمد رسول الله	<i>Бисмиллаһир ир-рахман ир-рахим Лә иләһә илә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ</i>
---	--

Үлчәмнәре: 6x40x24 см.

9. Габделвахид каберенә куелган таш.

Үлчәмнәре: 5x65x55 см.

10. Әхмәдкәрим Мөхәммәджан углы каберенә куелган таш, 1861-1912.

Үлчәмнәре: 8x27x35 см.

11. **Әхмәд[сафа]** Мөхәммәдҗан угылы каберенә куелган таш, 1869-1921.

Алгы ягында (уйма язулы):

Мухамматҗан углы Ахматсафа, 1869-1921.

Үлчәмнәре: 8x28x34 см.

12. **Әхмәд** Кәүсәр угылы каберенә куелган таш, 1935 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

Әхмәт Кә[үсәр углы, 1935 ел].

Үлчәмнәре: 8x28x34 см.

13. **Биби Сәгыйдә** мулла Шәрәфеддин кызы каберенә куелган таш, Каен-Саз авылы, 1938 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

<p>صاحب القبور ببی سه عیده مولا شراف الدین قزی تاپن ساز ناولی وفات بولدی 1938 یلده ۲۷ نچی سینته برده توعان یلی 1874 نچی یلده الله تعالی رحمت ایله سون کل نفس ذائقة الموت ان الله یغفر الذنوب جمیعا انه هو العفور الرحیم</p>	<p><i>Сахибел-кабур биби Сәгыйдә мулла Шәрәфеддин кызы Табын-Саз авылы вафат булды 1938 елда 27 нче сентябердә туган елы 1874 нче елда Аллаһы Тәгалә рәхмәт әйләсен, көллү нәфсин заикател-мәүт⁸ ...⁹</i></p>
---	---

Үлчәмнәре: 9x42x105 см.

14. **Имамеддин** Кәүсәр угылы Кәүсәров каберенә куелган таш, 1890-1960.

Алгы ягында (уйма язулы):

Кәүсәров Имамеддин Кәүсәр улы, 1890-1960.

Үлчәмнәре: 8x38x90 см.

15. **Биби Нәгыймә** мулла Әхмәдкәмал кызы каберенә куелган таш, 1969 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

⁸ Көллү нәфсин заикател-мәүт – һәрбер жан үлем тәмен татып караячак.

⁹ Алла барлык гөнаһларны кичерә, чөнки Ул - Гафу итүче, Рәхимле.

صاحب القبر ببی نه عیمه مولا احمدکمال قزی وفات بولدی ۱۹۶۹ نجی ۲۰ نجی مارت توعان یلی ۱۸۹۳ نجی یلده الله تعالی رهحمتن نصیب ایتسون آمین کل نفس ذائقة الموت ان الله یغفر الذنوب جمیعا انه هو العفور الرحیم	Сахибел-кабер Биби Нэгыйма мулла Әхмәдкәмал кызы вафат булды 1969 нчы [елда] 20 нче март, туган елы 1893 нче елда, Аллаһы Тагалә рәхмәтен насыйб итсен, амин. Кәлли нәфсин заикател-мәут, ...
--	---

Үлчәмнәре: 10x44x100 см.

(5). Елгабаш (Сасыборын) авылы.

16. Кемнең каберенә куелганы билгесез тамгалы таш.

Алгы ягында ыру тамгасы уеп ясалган.

Үлчәмнәре: 5x30x40 см.

17. Зөлкарнәен кызы [Мәгълифә] каберенә куелган таш, 1884-1885 еллар.

Алгы ягында (уйма язулы):

۱۳۰۲ نجی سنه ده ماه شعبانک ۲ نجی يومنده معلیفه ذی القرنین قزی دار الفنادان دار البقایه رحلت ایل دی ...	1302 нче сәһәдә маһ шагбанның 2 нче йәүмендә [Мәгълифә] Зөлкарнәен кызы дарелфәһадән дарелбәкәя рихләт әйләде ...
--	--

Үлчәмнәре: 5x36x36 см.

18. Шәмсежәмал Шәмседдин кызы каберенә куелган таш.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

له ملك ينادى	Ләһү мәләкүн йәһәди
كل يوم لدوا للموت	кәллә йәүми лиддү лил-мәүти
و ابناو للحراب قليل	вә ибнү лил-хәраби кәлилүн
عمرنا في دار دنيا و مرجعنا يلي بيت التراب	гомруна фи дари дүһия вә мәржәгъна ия бәйтит-тораб ¹⁰
شمس جمال شمس الدين قزی ...	Шәмсежәмал Шәмседдин кызы ...

¹⁰ Ләһү мәләкүн йәһәди кәллә йәүми лиддү лил-мәүти вә ибнү лил-хәраби кәлилүн гомруна фи дари дүһия вә мәржәгъна иля бәйтит-тораб – Бу дөһияда безнең гомер кыска һәм без туфрақ йортка кайтабыз. Аның (Аллаһның) фәрештәсе көн саен әйтеп тора: үлемгә әзерләнегез һәм барачак йортыгызны төзегез.

Үлчәмнәре: 7x29x60 см.

19. Мулла Шәрәфеддин мулла Нәжмеддин угылы каберенә куелган таш.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

<p>يم يا وقفا بقبري متفكرا بامري * بالامسى كنت مثلك غدا تصير مثلى</p>	<p>Йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әлр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли¹¹.</p>
<p>ملا شرف الدين ملا نجم الدين اوغلى</p>	<p>Мулла Шәрәфеддин мулла Нәжмеддин углы</p>

Үлчәмнәре: 7x17x55 см.

(6). Иске Вәрәш авылы.

20. Габделләтыйф каберенә куелган таш, 1879 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

<p>اوشبو ميت عبد اللطيف بوشم اوغلى ١٨٧٩ يلده مرحوم بولدى ٧ نچى اييولده كىچ جمعه كون كور اياسى بولده دنيا كنتدان قطلب حر...</p>	<p>Ошбу мәет Габделләтыйф ... углы 1879 елда мәрхүм булды 7 нче июльда кич жәомга көн гүр иясе булды дөнъя кинәттән котылыб ...</p>
--	---

Үлчәмнәре: 7x36x75 см.

21. Мөхәммәдвәли Габдел[гани] угылы каберенә куелган таш, 1901 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

<p>طيب الله ثراه وجعل الجنة مثواه</p>	<p>Таййәбә Аллаһу сәраһу вә жәғалә-л-жәннәти мәсваһу¹²</p>
<p>١٩٠١ يلدہ وفات قبر اياسى محمد ولى عبد الغنى اوغلى</p>	<p>1901 елда вафат кабер иясе</p>

¹¹ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әлри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй, каберем янына килеп басучы. минем хәлне фикерлә: бүген син шул хәләндә булсан, иртәгә минем кебек булырсың.

¹² Таййәбә Аллаһу сәраһу вә жәғалә-л-жәннәти мәсваһу – Аллаһ туфрагын яхшы итсен һәм актык урынын жәннәт кылсын.

Үлчәмнәре: 7x28x32 см.

22. **Мөхәммәдсабир** Габделхәннан угылы каберенә куелган таш, 1865-1928.

Шәжәрә язуы: *Мөхәммәдсабир бине Габделхәннан бине Әбушәхман бине Габделләтыйф бине [Мостай] бине [Корбан]гали бине Габделхәннан.*

Үлчәмнәре: 26x26x60 см.

23. **Әгъямеддин** Низамов каберенә куелган таш, 1853-1947.

Үлчәмнәре: 8x50x50 см.

24. **Хәдичә** Мөхәммәдшәриф кызы каберенә куелган таш, 1894-1970.

Үлчәмнәре: 4x50x50 см.

25. **Әмиржан** Әгъямеддин угылы каберенә куелган таш, 1888-1971.

“Кәвиәктән килгән, Юлдаш баба нәселе”.

Үлчәмнәре: 6x48x32 см.

(7). Иске Карамалы авылы.

26. **Гыйзеддин** Сиражеддин угылы каберенә куелган таш, 1901-1902 еллар.

Алгы ягында (уйма язулы):

۱۳۱۹ نچى يىلده ۱ نچى مايدە وافات بولدى عز الدين سراج الدين اوغلى	1319 нчы елда 1 нче майда вафат булды Гыйзеддин Сиражеддин угылы
---	---

Үлчәмнәре: 3x36x33 см.

27. **Гыйззәтулла** Габделмәннаф угылы каберенә куелган таш, вафат 62 яшендә, 1914 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

<p>كل نفس ذائقة الموت ... المرحوم ... دار الفنادين داربقايه رحلت ايدلدى ٦٢ ياشنده عزتو الله عبد المنان او على دافون قلندى كچ اطنه كون ١٣٢٧ سنده حمل نك ٢٢ نچى يومنده ..... كاتبه عتيت الله عزة الله او على يازلىدى ١٩١٤ نچى يلدە رمضان نك ٨ نده تمام</p>	<p>Көллү нәфсин заикател-мәүт¹³ ... Әл-мәрхүм ... дарелфәнадин дарелбакая рихләт ителде 62 яшенде Гыйззәтулла Габделмәннаф углы дәфен кылынды кичатна көн 1327 сәһәдә хәмәлнең 22 нче йәүмендә ... кәтиб Гатиятулла Гыйззәтулла углы язды 1914 нче елда рамазанның 8 ндә тамам</p>
--	---

Үлчәмнәре: 5x30-35x120 см.

(8). Катмыш авылы янындагы борынгы каберстан.

28. Борак Яхшымбәт углы каберенә куелган таш¹⁴, 1680 ел.

Бу ядкярне беренче мәртәбә М.Әхмәтжанов табып укыган һәм нәшер иткән.

Кама аръягындагы иң зур борынгы (Катмыш авылы янәшәсендәге) зиратта, элек, йөзгә яқын ташъязма булган. Совет чорында каберстан янәшәсендә колхоз хужалыгы корылмалары (тавык, сарык, чучка ферма абзарлары) төзелгән булган. Кайбер житәкчеләрнең күрсәтмәсе белән изге урындагы йөздән артык кабер ташлары Ык елгасы буендагы сазлыкка таба бульдозер белән эттерелеп юкка чыгарылган, бер-ничә эпиграфик истәлекнең генә фрагмент-ватыклары бүтәнгә көнгә кадәр сакланып кала алган. (Өстәмә мәгълүмат: 2016 елдагы экспедиция барышында Тугаш авылындагы 17 нче гасыр ядкяре табылмады, ә аны 1929 нчы елда Сәид Вахиди кәргән булган).

Алгы ягында (уйма язулы):

Текст	Укылышы
<p>بسم الله الرحمن الرحيم الله تعالى كل نفس</p>	<p>• бисмиллаһир-рахманир-рахим</p>

¹³ Көллү нәфсин заикател-мәүт – һәрбер жан үлем тәмен татып караячак.

¹⁴ Бу ядкяр турында кара: Әхмәтжанов М.И. XVII-XVIII гасыр татар ташбилгеләре. - Казан, 2011.

ذايقة الموت قال النبي عليه
السلام الدنيا ساعات
فجعتها طاعة تاريخ
منك توقسان بردا
براق ابن يحشمت

каләллаһү Тәгалә күллү нәфсин
заикатүл - мәүт каалән-нәбиййү галәйһис-
сәләм әд-дүниә сәгатүн
фәжғальһә тагать тарих
мең туксан бердә
Борак ибне Йахшәмбәт
.....

Үлчәмнәре: 8 x 36-44 x 71 см.

29. Кемнен каберенә куелганы билгесез тамгалы таш, XVII гасыр.

Алгы ягындагы уйма язулы текст сакланып кала алмаган.

Үлчәмнәре: 6 x 50 x 65 см.

30. Кемнен каберенә куелганы билгесез тамгалы таш, XVII гасыр.

Алгы ягында (уйма язулы):

Текст	Укылышы
<p>اعوذ بالله من الشيطان</p>	<p>• әгүзү билләһи минәш-шәйтән- [раҗим] ....</p>

Алгы ягындагы уйма язулы текст тулысынча сакланып кала алмаган.

Үлчәмнәре: 14 x 28 x 40 см.

31. Тудыкай угылына куелган таш¹⁵, XVII гасыр.

Бу ядкярне беренче мәртәбә М.Әхмәтжанов табып укыган һәм нәшер иткән.

Алгы ягында (уйма язулы):

¹⁵ Бу ядкяр турында кара: Әхмәтжанов М.И. XVII-XVIII гасыр татар ташбилгеләре. - Казан, 2011.

Текст	Укылышы
<p>لا اله الا الله محمد رسول الله كل نفس ذايقة الموت اجازلار تاريخ منكما يليندا تو ديقاي دار الفنادين باقى دنيا يكرمي تور تياشندا ايردى</p>	<p>• ..... <i>лә иләһа иләллаһу Мөхәммәд рәсүлүллаһи</i> <i>күллү нәфсин заикатүл - мәүт</i> ижазләр улар тарих мендә [туксанда] тавык йылында Тудыкай [углы Туйкай дарелфәна]дин бакый дүньяга [рихләт итде] йегерме түрт яшендә ирде</p>

Үлчәмнәре: 10 x 59 x 75 см.

32. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш¹⁶, XVII гасыр.

Алгы ягында (уйма язулы):

Текст	Укылышы
<p>جين يندار جب ايندا دونيا دين باقى سارا يغمر د لات قيلدى قزى بوتاش قوتلوع مبارك بولسون والله علم بالصواب</p>	<p>• [тарих мендә туксанда ...] пичин йылында рәжәб аенда дүньядин бакый сараена рихләт кылды ... кызы ... бу таш мөбарәк булсын <i>вә Аллаһү әгъләм бил-саваб</i></p>

Үлчәмнәре: 9-16 x 54-65 x 130 см.

33. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1681 ел.

Бу ядкярне беренче мәртәбә М.Әхмәтжанов табып укыган һәм нәшер иткән.

Алгы ягында (уйма язулы):

--	--

¹⁶ Бу ядкяр турында кара: *Әхмәтжанов М.И.* XVII-XVIII гасыр татар ташбилгеләре. - Казан, 2011.

Текст	Укылышы
<p>بسم الله الرحمن الرحيم لا اله الا الله محمد رسول الله كل نفس ذائقة الموت الي تورجون تاريخ مينكدا توقسان ايكدا</p>	<p>..... бисмиллаһир-рахманир-рахим лә иләһа иләллаһу Мөхәммәд рәсүлүллаһи күллү нәфсин заикатүл - мәүт сөммә ... түржәгунә тарих меңдә туксан туксан икедә ... .</p>

Үлчәмнәре: 8 x 57-61 x 76 см.

34. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1724-1725 еллар.

Алгы ягында (уйма язулы):

Текст	Укылышы
<p>..... الله تعالى دار الفنادين دارب ..... لا اله الا الله محمد رسول الله تاريخ منكدا يوزدا اتوز يتي دا ايردي ..... جمادى الاول ايندا</p>	<p>..... ... Аллаһу Тәгалә .... дарелфәна ... . тагать ... . Аллаһу ...кариб вә ... әл- мөәмин лә иләһа иләллаһу Мөхәммәд рәсүлүллаһи тарих мендә йөздә утыз йетедә ирде .... аенда .....</p>

Үлчәмнәре: 10 x 66 x 110 см.

35. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1688-1689 еллар.

Бу ядкярне беренче мәртәбә М. Әхмәтжанов табып укыган һәм нәшер иткән.

Алгы ягында (уйма язулы):

<i>Текст</i>	<i>Укылышы</i>
<p>.....</p> <p>تاریخ منکدا یوزدا یللان یلی ایردی</p>	<p>... тарих мендә ..... йөздә ..... йылан йылы ирде .....</p>

Үлчәмнәре: 5-7 x 58-62 x 75 см.

(9). Күбәк авылы. Икенче зират.

36. Мулла Габделгаффар мулла Габдүш угылы каберенә куелган таш, 1873 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

<p>ملا عبد الغفار ملا عبد وش اوغلى وفاة ۱۸۷۱ نچى يلدە مارط ننگ ۱ نچى كونندە</p>	<p>Мулла Габделгаффар мулла Габдүш углы вафат 1871 нче елда мартның 1 нче көнндә</p>
---	--

Арткы ягында (уйма язулы):

<p>وذ المراث يقسمون مالى</p>	<p>... әл-мирас ...</p>
<p>يمر اقرار بي جنبات قبرى كان اقاربي يعرفونى</p>	<p>Йәмәра әкариби җәнәбатә кабри, Кянә әкариби ләм йәғърифуну</p>

Үлчәмнәре: 8x32x70 см.

37. Кемнен каберенә куелганы билгесез таш.

Алгы ягында (калку язулы):

<p>كفى بالموت واعظا</p>	<p>Кәфә бил-мәүти вағыйзән¹⁷</p>
-------------------------	---

¹⁷ Кәфә бил-мәүти вағыйзән - Үлем – зирәк укытучы.

يَا وَقفا بقبري متفكرا بامري * بالامسى كنت مثلك غدا تصير مثلى	йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ¹⁸ .
--	--

Үлчәмнәре: 6x28x50 см.

(10). Мәлләтамак авылы.

Беренче каберстан (“Ыстаршина Шәриф зираты”).

38. **Шәрифүлла** каберенә куелган ташлар, 1843 ел. Кабер кыргый ташлардан салынган ихата белән уратып алынган.

Алгы ягында (уйма язулы):

شريف الله بن ١٨٤٣	Шәрифүлла бине ... , 1843
كاتب احمد شاه	Кәтиб Әхмәдишаһ бине ... ¹⁹

39. **Шәрәфеддин** Боскын угылы каберенә куелган тамгалы таш, Бөрә өязе Ат-Күз авылыннан, ун яшендә вафат, 1846 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

١٨٤٦ نچى سنده عقرب يلدوزنده مرحوم شراف الدين	1846 нчы сәһәдә гакраб йолдызында мәрхүм Шәрәфеддин
بوسقون اوغلى بورى اويازى آت كوز اوليننك اون ياشده رحلت ايلدى	Боскын угылы Бөрә өязе Ат-Күз авылының ун яшьдә рихләт әйләде
اوكونچ ايله بو بالانى ايلدى بزدين جداه اتكاسينه انكاسينه ...	үкенеч илә бу баланы әйләде бездин жәдәһ ²⁰ әткәсенә, әнкәсенә ...
ايتسون حده	итсен Хода ²¹

Үлчәмнәре: 4 x 40-55 x 65 см.

¹⁸ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй, каберем янына килеп басучы. минем хәлне фикерлә; бүтен син шул хәләндә булсан. иртәгә минем кебек булырсың.

¹⁹ Әхмәр булуы ихтимал.

²⁰ Жәдә – аерылуга дучар булган.

²¹ Ары таба нәсел тамгасы уеп ясалган.

40. Габдулла Сахабеддин угылы каберенә куелган таш, Теләнче Тамак авылыннан, 1896 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

كفى بالموت واعظا مرحوم عبد الله	<i>Кәфә бил-мәүти вагыһзән²² мәрхүм Габдулла</i>
---------------------------------	---

Арткы ягында (калку язулы):

صحاب الدين اوغلى قريهء تلاج طاماق وفات ١٨٩٦ نجى يئنده	<i>Сахабеддин углы каръяи Теләнч[e] Тамак, вафат 1896 нчы елда</i>
--	--

Үлчәмнәре: 10x36x45 см.

41. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1896 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

قبورى تحت الشراب و الثرى رجال تحت الثياب قبور ١٨٩٦	<i>...²³, 1896</i>
---	-------------------------------

Үлчәмнәре: 9 x 30 x 30 см.

42. Кәмаледдин Мостафа угылы каберенә куелган таш, вафат 59 яшендә, 1916 ел. Ядкяр Казан осталары тарафыннан ясалган.

Алгы ягында (калку язулы):

الله الفاتحه كمال الدين مصطفى اوغلى ٥٩ ياشنده ١٩١٦ يله ٢٩ نجى ...	<i>Лилләһи әл-Фатиха, Кәмаледдин Мостафа углы 59 яшендә 1916 елда 29 нчы ...</i>
--	--

Сул ягында (калку язулы):

غفر الله ذنوبه	<i>Нәвәрә Аллаһу зөнүбиһи</i>
----------------	-------------------------------

Уң ягында (калку язулы):

²² Кәфә бил-мәүти вагыһзән - Үлем – зирәк укытучы.

²³ Үлем турында әйтелгән хәдис.

وستر عيو بهم	вә сәттәрә гүюбиһим ²⁴
--------------	-----------------------------------

Үлчәмнәре: 15 x 32 x 60 см.

Икенче каберстан (“Казан очы зираты”).

43. **Шәмсенәһар** бинте Корбангали, Миһран хатыны каберенә куелган таш, 1865 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

كفى بالموت واعظا مرحومه المغفوره شمس نهار بنت قربانعلی و زوجسى مهران رحمهم الله تعالى رحمت و سعته ۱۸۶۵ سنه نويبر ۱ ده	<i>Кәфә бил-мәүти вагыһзән²⁵ мәрхүмә әл-мәгъфүрә Шәмсенәһар бинте Корбангали вә зәүжәсе Миһран рәхемһәма Аллаһу Тәгалә рәхмәтән вәсигәтән²⁶ 1865 сәнә нуйбер 1 дә</i>
---	---

Үлчәмнәре: 7 x 40 x 75 см.

44. **Шәрифүлла** [Тәвиклә] угылы каберенә куелган таш, 1868 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

شريف الله ... تويكله او على ۱۹۶۸ سنه	Шәрифүлла ... [Тәвиклә] углы 1868 сәнә
--------------------------------------	--

Үлчәмнәре: 6 x 33 x 50 см.

45. **Мулла Рөстәм** мулла Рәфыйк угылы каберенә куелган таш, 1870 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

بالمسحيه ۱۸۷۰ اوشبو متوفى ملا رستم حضرة ملا رفيق او على مله طماق اولنده	<i>Бил-мәсихия 1870, ошбу мөтәваффи мулла Рөстәм хәзрәт мулла Рәфыйк углы Мәлләтамак авылында</i>
--	---

Арткы ягында (калку язулы):

²⁴ Гафәрә Аллаһу зәнүбиһим вә сәттәрә гүюбиһим – Аллаһу аларның гөнаһларын һәм гаепләрен кичерсен.

²⁵ Кәфә бил-мәүти вагыһзән - Үлем – зирәк укытучы.

²⁶ Рәхемһәма Аллаһу Тәгалә рәхмәтән вәсигәтән - Аңа Аллаһының киң рәхмәте ирешсен.

ва ад-дөнъя бахер гамикъ ва эксарел-нас фиһа гаркъ²⁷

الدنيا ساعا فجعها طاعت الدنيا بحر عميق واكثر الناس فيها عرق	Әд-дөнъя сәгатән фә-әжғальһа тағатән ²⁸ , ва ад-дөнъя бахер гамикъ ва әксарел-нас фиһа гаркъ ²⁹
--	---

Сул ягында (уйма язулы):

يا وقفا بقبري متفكرا بامري * بالامسي كنت مثلك غدا تصير	Йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ³⁰
---	--

Үлчәмнәре: 12 x 32 x 74 см.

46. Мөхәммәдсыйддыйк Корбанғали уғылы каберенә куелған таш, 1871 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

كفى بالموت واعظا مرحوم المغفور محمد صديق بن قربانغالى رحمهم الله تعالى رحمت و سعة ١٨٧١ يله ايونده	Кәфә бил-мәүти вағыйзән ³¹ мәғьфүр Мөхәммәдсадыйк бине Корбанғали рәхемһөма Аллаһу Тәғалә рәхмәтән васигатән ³² 1871 йылда ... август да
---	---

Үлчәмнәре: 7 x 40 x 80 см.

47. Корбанғали Аккечек уғылы каберенә куелған таш, 1871 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

²⁷ Әд-дөнъя бахер гамикъ ва эксарел-нас фиһа гаркъ – Бу дөнъя тирән дингез һәм кешеләрнең күбесе аңарда бата.

²⁸ Әд-дөнъя сәгатә фәәжғальһа тағатә – дөнъя бер сәгатәлек. аны гыйбадәт белән үткәр.

²⁹ Әд-дөнъя бахер гамикъ ва эксарел-нас фиһа гаркъ – Бу дөнъя тирән дингез һәм кешеләрнең күбесе аңарда бата.

³⁰ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй, каберем янына килеп басучы, минем хәлне фикерлә: бүгөн син шул хәләдә булсан, иртәгә минем кебек булырсын.

³¹ Кәфә бил-мәүти вағыйзән - Үлем – зирәк укытучы.

³² Рәхемһөма Аллаһу Тәғалә рәхмәтән васигатән - Аңа Аллаһының киң рәхмәте ирешсен.

كفى بالموت واعظا مرحوم قربانغالى بن آقكچك .... الله تعالى ... اسعت ... ۱۸۷۱	<i>Кәфә бил-мәүти вагыйзән³³ Корбангали бине Аккечек рәхимәһе Аллаһы Тағала рәхмәтән васыйгатән 1871 августның ...</i>
---	--

Үлчәмнәре: 8 x 40 x 80 см.

48. Габделгалим Мөслим угылы каберенә куелган таш, 1878 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

بالمسحيه ۱۸۷۸ اوشبو متوفى عبد العليم مسلميم اوغلى سرطان ننگ ۵ انچى كوننده	<i>Бил-мәсихия 1878 ошбу мөтәвәффи Габделгалим Мөслим углы сәратанның 15 нче көнөндә</i>
--	--

Арткы ягында (калку язулы):

يَا وَقفا بقبري متفكرا بامري * بالامسى كنت مثلك خدا نصير	<i>Йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмир бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли³⁴</i>
---	---

Үлчәмнәре: 8 x 22 x 60 см.

49. Мөхәммәдгали Рәхимкол угылы каберенә куелган таш, 1885 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

... ۱۸۸۵ محمد على رحيم قل اوغلى اعوست ننگ ۱۷ كوننده	<i>1885 ... Мөхәммәдгали Рәхимкол углы августның 17 көнөндә</i>
--	---

Үлчәмнәре: 7 x 40 x 70 см.

50. Фәрхесорур бинте дамулла Таһир каберенә куелган таш, вафат 45 яшендә, 1885 ел.

“Кятибәһе Хәснәддин ибне мулла Таһир Сарайлы”.

³³ Кәфә бил-мәүти вагыйзән - Үлем – зирәк укытучы.

³⁴ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй, каберем янына килеп басучы. минем хә.һне фикерлә; бүген син шул хәлөндә булсаң, иртәгә минем кебек булырсын.

Алгы ягында (уйма язулы):

<p>و خلفه الدنيا وراء ظهره مرحومه فرح سرور بنت داملاً طاهر ٤٥ يشنده وفاة ١٨٨٥ نجى يلدہ كاتبه حسنالدين ابن ملاً طاهر صارايلى</p>	<p>... мәрхүмә Фәрхисорур бинте дамулла Таһир 45 яшендә вафат 1885 нче елда, кәтибе Хөснәддин ибне мулла Таһир Сарайлы³⁵</p>
---	---

Үлчәмнәре: 8 x 23 x 55 см.

51. Бикбау Габделхәким угылы каберенә куелган таш, 1891 ел. “Казан очы” зираты.

Алгы ягында (уйма язулы):

<p>بالمسحيه ١٨٩١ متوفى بيك باو عبدالحكيم اوغلى</p>	<p>Бил-мәсихия 1891 мөтәвәффи Бикбау Габделхәким углы</p>
--	---

Үлчәмнәре: 7 x 25 x 72 см.

52. Мәстүрә мулла Вәлишаһ кызы каберенә куелган таш, 1889 ел. “Казан очы” зираты.

Алгы ягында (калку язулы):

<p>بالمسحيه ١٨٨٩ انكابر مستوره ملا وليشه قزى الدنيا ساعت فجعتها طاعت الدنيا بحر عميق واكثر الناس فيها عرق</p>	<p>Билмәсихия 1889, әнкәбез Мәстүрә мулла Вәлишаһ кызы, әд-дөнъя сәгатән фә-әжғальһа тагатән³⁶, вә әд-дөнъя бәхер гамикъ вә әксәрел-нас фиһә гаркъ³⁷</p>
---	--

Үлчәмнәре: 8x25x60 см.

53. Габделмәннан Габделләтыйф угылы каберенә куелган таш.

“Язылды Әхмәд-Хужа хәрәжәте илән”.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

³⁵ Сарайлы авылы – Сарман төбәгендә, район үзәгеннән 12 км көньяктарак. Минзәлә елгасы буенда. ЖДН

³⁶ Әд-дөнъя сәгатъ фәәжғальһа тагатъ – дөнъя бер сәгатълек. аны гыйбатәт белән үткәр.

³⁷ Әд-дөнъя бәхер гамикъ вә әксәрел-нас фиһә гаркъ – Бу дөнъя тирән дингез һәм кешеләрнең күбесе анарда бата.

عجلو ابالصلوة قبل الفوت و عجلو ابالتوبة قبلالموت	Гажәләү бис-салават кабләл-фәүт Вә гажәләү бис-салават кабләл-фәүт ³⁸
عبد المنن عبد اللطيف اوغلى ... احمد حوجه حرجتى	Габделмәннан Габделләтыйф углы ... , Әхмәдхужә харажәте ...

Үлчәмнәре: 6 x 19 x 50 см.

54. Кемгә һәм кайчан куелганы билгесез тамгалы таш.

Үлчәмнәре: 4 x 30 x 25 см.

55. Рәхимә мулла Рәфыйк кызы каберенә куелган таш.

Алгы ягында (калку язуды):

رحيمه ملا رفيق قزى يا وقتاً بقبرى متفكراً بامرى * بالامسى كنت مثلك خدا تصير	Рәхимә мулла Рәфыйк кызы йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ³⁹
---	--

Үлчәмнәре: 8 x 33 x 90 см.

56. Биби Ләтыйфә Габделмәннан Габделләтыйф угылының хатыны каберенә куелган таш, 1892 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язуды):

الدنيا ساعت فجعتها طاعت الدنيا بحر عميق واكثر الناس فيها عرق	Әд-дөнъя сәгатән фә-әжгальһа тагатән ⁴⁰ , вә әд-дөнъя бәхер гамикъ вә әксәрел-нас фиһә гаркъ ⁴¹
بيبي لطفه عبد المنان حلالى ١٨٩٢	Биби Ләтыйфә Габделмәннан хәләле, 1892

³⁸ Гажәләү бис-салават кабләл-фәүт, вә гажәләү бис-салават кабләл-фәүт – намазны вакыты чыкканчы ашыктырыгыз, тәүбәне үлем килгәнчә ашыктырыгыз.

³⁹ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй, каберем янына килеп басучы, минем хәлне фикерлә: бүген син шул хәләндә булсан, иртәгә минем кебек булырсың.

⁴⁰ Әд-дөнъя сәгатъ фәәжгальһа тагатъ – дөнъя бер сәгатълек, аны гыйбадәт белән үткәр.

⁴¹ Әд-дөнъя бәхер гамикъ вә әксәрел-нас фиһә гаркъ – Бу дөнъя тирән дингез һәм кешеләрнең күбесе аңарда бата.

Уң ягында (уйма язулы):

يازىلدى احمد حوجه حرجتى ايلان	язылды Әхмәд-Хужа хәрәжәте илән
-------------------------------	---------------------------------

Үлчәмнәре: 7,5 x 28 x 82 см.

57. **Шәмсекәмал** Габделхалик кызы каберенә куелган таш, 1892 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

الدنيا ساعت فجعتها طاعت	Әд-дөнъя сәгатән фә-әжгальһа тагатән ⁴²
الدنيا بحر عميق واكثر الناس فيها عرق	вә әд-дөнъя бәхер гамикъ вә әксәрел-нас фиһа гаркъ ⁴³
شمس كم[ا]ل عبد الحا[ل]يق قزى ١٨٩٢	Шәмсекәм[а]л Габде[л]халик кызы, 1892

Үлчәмнәре: 7 x 20 x 60 см.

58. **Биби Мәүлиха** Исмагыйль кызы каберенә куелган таш, вафат 23 яшендә, 1894 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

١٨٧١ هذا تربة ببي موليها اسماعيل قزى ١٨٩٤	1871 һәзә төрбәт биби Мәүлиха Исмагыйль кызы, 1894
يمر اقرار بي جنبات قبري كان اقراربي يعرفوني	Йәмәра әкариби әсәнәбатә кабри, Кянә әкариби ләм йәгърифуни.

Үлчәмнәре: 8x28x50 см.

59. **Бикмөхәммәд** Сиражеддин угылы каберенә куелган таш, 1894 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

كفى بالموت واعظا	Кәфә бил-мәүти вагъйзән ⁴⁴
عجلو ابالصلوة قبل الفوت و عجلو اباتتوبة قبلالموت	Гаҗәләү бис-салават кабләл-фәүт Вә гаҗәләү бис-салават кабләл-фәүт ⁴⁵

⁴² Әд-дөнъя сәгатъ фәәжгәльһа тагатъ – дөнъя бер сәгатълек. аны гыйбадәт белән үткәр.

⁴³ Әд-дөнъя бәхер гамикъ вә әксәрел-нас фиһә гаркъ – Бу дөнъя тирән дингез һәм кешеләрнең күбесе аңарда бата.

⁴⁴ Кәфә бил-мәүти вагъйзән - Үлем – зирәк укытучы.

بيكى محمد صيراج الدين اوغلى ۱۸۹۴	Бикмөхәммәд Сыйраҗеддин углы, 1894
----------------------------------	------------------------------------

Үлчәмнәре: 7x25x60 см.

60. Сахиб-Дадә мулла Рөстәм угылы каберенә куелган таш.

Алгы ягында (уйма язулы):

لا اله الا الله محمد رسول الله مرحوم صاحب داده بن ملا راستم وفات	Лә иләһә иллә Аллаһу Мөхәммәд рәсүлүллаһ ⁴⁶ мәрхүм Сахаб-Дадә бине мулла Рөстәм вафат
---	--

Үлчәмнәре: 6x30x30 см.

61. Мөхәммәдгали Әхмәди угылы каберенә куелган таш, “Йосыф хараҗәте илән язылды”, 1897 ел

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

يا وقفا بقبري متفكرا بامري * بالامسي كنت مثلك غدا تصير	йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ⁴⁷
محمد علي احمدى اوغلى يوسف حرجتى ۱۸۹۷	Мөхәммәдгали Әхмәди углы, Йосыф хараҗәте, 1897

Үлчәмнәре: 7x25x50 см.

62. Шәрәфеддин Шаһимәрда[н] угылы каберенә куелган таш, 1915 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

شرف الدين هيبه الله اوغلى 1915 نچى يلدە وفات ... ۲۲	Шәрәфеддин Гибәтулла углы 1915 нче елда вафат 22 ...
--	---

Үлчәмнәре: 7x24-31x30 см.

(11). Метрәй авылы.

⁴⁵ Гаҗгәлү бис-салават каблал-фәүт, вә гаҗгәлү бис-салават каблал-фәүт – намазны вакыты чыкканчы ашыктырыгыз, тәүбәне үлем килгәнчә ашыктырыгыз.

⁴⁶ ⁴⁶ Лә иләһә иллә Аллаһ Мөхәммәд рәсүлүллаһ – Аллаһтан башка илаһи зат юк. Мөхәммәд Аллаһның илчесе.

⁴⁷ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй, каберем янына килеп басучы, минем хәлне фикерлә: бүген син шул хәлгә булсан, иртәгә минем кебек булырсын.

63. [Ильяс] каберенә куелган таш, 1867 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

كفى بالموت واعظا المرحوم	Кәфә бил-мәүти вагыйзән ⁴⁸
... [الياس] ...	[Иляс] ...
... الله تعالى ...	Аллаһы Тәгалә ...
...	...
... شعبانده ۱۲۸۲	1282 ... шагъбан ...

Арткы ягында (уйма язулы):

... ۱۸۶۷	1867 ...
----------	----------

Үлчәмнәре: 10x38x105 см.

64. Шаһимәрдан бине Хисамеддин каберенә куелган таш, 1881 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

رحمة الله رحمة واسعة المرحوم شاه مردان بن حسام الدين رحمهم الله تعالى رحمت واسعه ۱۸۸۱ ديكابردہ تاريخ هجر النبى ۱۲۹۹ سنده کاتب ملا اعلم الدين بن سعد الدين	Кәфә бил-мәүти вагыйзән әл-мәрхүм Шаһимәрдан бине Хисамеддин рәхимәһе Аллаһу Тәгалә рәхмәтән васыйгатән ⁴⁹ 1881 декабердә тарих һижрән-нәби 1299 сәнәдә, кятиб мулла Әгъләмеддин бине Сәгыйддин
--	---

Үлчәмнәре: 4-7x38-40x30 см.

65. Гөлфани Сөләйман кызы каберенә куелган таш, 1888 ел,

“Мәлләтамакта мулла Рөстәм зәүжәсе”.

Алгы ягында (уйма язулы):

بالمسحيه ۱۸۸۸ اوشبو متوفى كلفانى سلمان قزى مّله طماق ده ملا رستم زوجى ...	Бил-мәсихия 1888 ошбу мөтәвәффи Гөлфани Сөләйман кызы Мәлләтамак да мулла Рөстәм зәүжәсе ...
--	--

Арткы ягында (уйма язулы):

⁴⁸ Кәфә бил-мәүти вагыйзән - Үлем – зирәк укытучы.⁴⁹ Рәхимәһе Аллаһу Тәгалә рәхмәтән васыйгатән - Аңа Аллаһының кин рәхмәте ирешсен.

يا وقفا بقبري متفكرا بامري * بالامسى كنت مثلك غدا تصير	يا вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ⁵⁰
---	--

Үлчәмнәре: 8x35x55 см.

66. **Шәмсениса** Бикмөхәммәд кызы каберенә куелган таш, 1888 ел.

“Мөхәммәди Сәйфеддин угылының хәләл җефете”.

Алгы ягында (уйма язулы):

۱۳۰۵ سنه ده ماه شوال ننگ ۱۴ نجی یومنده شمسه نی صا بیگ محمد قزی دار الفنادان دار البقایه رحلت ایلا دی و ... ۱۸۸۸ یل ده	1305 сәһәдә маһ шәүвәлнең 14 нче йәүмәндә Шәмсениса Бикмөхәммәд кызы дарелфәһәдән дарелбәкәя рихләт әйләде вә ... 1888 елда
---	--

Арткы ягында (уйма язулы):

Мөхәммәди Сәйфеддин угылының хәләл җефете

Үлчәмнәре: 6-5x36-55x115 см.

67. **Шәмсекәмал** [Фәйз]улла кызы каберенә куелган тамгалы таш, 1888 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

۱۸۸۸ نجی یلده شمس کمال فضاو الله [قزی] لا اله الا الله محمد رسول الله	1888 нче елда Шәмсекамал [Фәйз]улла [кызы] Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ ⁵¹
--	---

Арткы ягында уеп нәсел тамгасы ясалган.

Үлчәмнәре: 6x26x40 см.

68. **Төхфәт-Галим** Гомәр угылы каберенә куелган таш, 1893 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

⁵⁰ *Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли* – Әй. каберем янына килеп басучы. минем хәләл фикерлә; бүген син шул хәләлдә булсан, иртәгә минем кебек булырсың.

⁵¹ *Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ* – Аллаһтан башка илаһи зат юк, Мөхәммәд Аллаһның илчесе.

كفى بالموت واعظا	<i>Кәфә бил-мәүти вагыйзән⁵²</i>
عجلو ابالصلوة قبل الفوت و عجلو ابالتوبة قبلالموت	<i>Гаҗәләү бис-салават кабләл-фәүт Ва гаҗәләү бис-салават кабләл-фәүт</i>
تحفة عليم عمر او على ١٨٩٣ لا اله الا الله محمد رسول الله	<i>Төхфәт-Ғалим Ғомәр углы 1893 Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ⁵³</i>

Үлчәмнәре: 9x32x65 см.

69. **Сыйдыкый-Сафа Мөхәммәдшәриф кызы, 1895 ел.**

Алгы ягында (уйма язулы):

لا اله الا الله محمد رسول الله صيدقى صفا محمد شريف [قزى] مرحوم [ه] ١٨٩٥	<i>Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ Сыйдыкый-Сафа Мөхәммәдшәриф [кызы] мәрхүм[ә]</i>
--	---

Үлчәмнәре: 4x50x65 см.

70. **Низамеддин Ильяс угылы каберенә куелган таш, 1910 ел.**

Алгы ягында (уйма язулы):

طيب الله ثراها و جعل الجنة مثو ١٩١٠ وفات نظام الدين بن الياس	<i>Таййәбә Аллаһу сәраһа вә җәғәләл- җәннәти мәсвә⁵⁴ 1910 вафат Низамеддин бине Ильяс</i>
---	--

Үлчәмнәре: 5x16-25x65 см.

71. **Мөхәммәдшәкир Мөхәммәди угылы каберенә куелган таш, 1917 ел.**

Алгы ягында (уйма язулы):

⁵² *Кәфә бил-мәүти вагыйзән* - Үлем – зирәк укытучы.

⁵³ *Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ* – Аллаһтан башка илаһи зат юк, Мөхәммәд Аллаһның илчесе.

⁵⁴ *Таййәбә Аллаһу сәраһа вә җәғәләл-җәннәти мәсвә* – Аллаһ туфрагын яхшы итсен һәм актык урынын җәннәт кылсын.

مرحوم بولدى محمد شاكير محمدى اوغلى ۱۹۱۸ م. ۱۳۳۷ هـ. ربيع الاول اينده	Мәрхүм булды Мөхәммәдишакир Мөхәммәди углы, 1918 м., 1337м., рабигыльәүвәл аенда
اعوذ بالله من الشيطان الرجيم طيب الله ثراها و جعل الجنة مثواه	Әгузе билләһи минәш-шәйтанир- раҗим ⁵⁵ таййәбә Аллаһу сәраһа вә жәғаләл-жәннәти мәсвәһу ⁵⁶

Үлчәмнәре: 4-6x35x30 см.

72. Давыд Мөхәммәд угылы каберенә куелган таш, 1921 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

داوت محمد اوغلى ۱۹۲۱ نچى يلدە وفات ...	Давыт Мөхәммәд углы 1921 нче елда вафат ...
--	--

Арткы ягында (уйма язулы): 1867 ...⁵⁷

73. Мөхәммәдзакир Мөхәммәди угылы каберенә куелган таш, 1921 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

۱۹۲۱ نچى يلدە طيب الله ثراها و جعل الجنة مثواه المرحوم محمد ذاكير محمدى اوغلى ۱۰ نچى عيوارده	1921 нче елда таййәбә Аллаһу сәраһа вә жәғаләл- жәннәти мәсвәһу ⁵⁸ әл-мәрхүм Мөхәммәдзакир Мөхәммәди углы 10 нчы гыйнварда
--	---

Үлчәмнәре: 10x39x85 см.

(12). Мөслим авылы.

74. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш.

Алгы ягында (уйма язулы):

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم ...	Әгузе билләһи минәш-шәйтанир- раҗим ⁵⁹ ...
----------------------------------	--

⁵⁵ Әгузе билләһи мин әш-шәйтанир-раҗим - Куылган шайтанның явызлыгынан Аллаһы Тәгаләгә сыгынам (сыенам).

⁵⁶ Таййәбә Аллаһу сәраһа вә жәғаләл-жәннәти мәсвә – Аллаһ туфрагын яхшы итсен һәм актык урынын жәннәт кылсын.

⁵⁷ 1867- туган елы дип уйларга кирәк.

⁵⁸ Таййәбә Аллаһу сәраһа вә жәғаләл-жәннәти мәсвә – Аллаһ туфрагын яхшы итсен һәм актык урынын жәннәт кылсын.

Үлчәмнәре: 6x40x30 см.

75. **Әхмәтзия** (математик) Метрәй авылы мулласы Шәйхелислам угылы Шәйдуллин каберенә куелган таш, 1897-1937.

Үлчәмнәре: 10x50x150 см.

(13). Октябрь (Теләнче) авылы.

76. **Габделкаһир** Галикәй угылы каберенә куелган таш, 1890 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

لا اله الا الله محمد رسول الله	<i>Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ⁶⁰</i>
تلا نچی عبد القاهر علی او علی ۱۸۹۰ نچی یلدە اعوسنک ۸ نچی کئندە دارالفنادان دارالبقایه رحلت الدى ...	<i>Теләнче Габделкаһир Галикәй углы 1890 нчы елда ...</i>

Үлчәмнәре: 5x36x48 см.

77. [Вәрәш]кә бәйләнешле кабер ташы.

Арткы ягында (уйма язулы):

... یلدە وفات [... بانطا قزی وارش]	<i>... елда вафат [... балта кызы Вәрәш]</i>
--------------------------------------	--

Үлчәмнәре: 5x25-35x30 см.

(14). Олы Чакмак авылы.

78. **Хәמידулла** угылы каберенә куелган таш, 1894 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

له ملك ینادی كل یومئدوا للموت و ابنوا للحرابه	<i>Ләһү маләкүн йәнади көллә йәүли</i>
---	--

⁵⁹ Әгүзе билләһи мин әш-шәйтән ир-раҗим - Куылган шайтанның явызлыгынан Аллаһы Тәгаләгә сыгынам (сыенам).

⁶⁰ Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ – Аллаһтан башка илаһи зат юк, Мөхәммәд Аллаһның илчесе.

	лиддү лил-мәүти вә ибнү лил-хәраби ⁶¹
... فتى ابن حميد الله	...фти ⁶² ибне Хәмидулла

Сул ягында (уйма язулы):

ابن حلت چقماق توفى فى ١٨٩٤	ибне Халит Чакмак кад тәүвәффи фи 1894
----------------------------	--

Үлчәмнәре: 8x18x55 см.

79. **Биби Мөшәрәфәт** мулла Биккинә кызы, мулла Мөхәммәдвагыйз әл-Чакмакый хатыны каберенә куелган таш, 1897 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

قد توفت ببى مشرفة بنت ملا بيككنه رحمت الله تعالى عليها زوجت الامام محمد واعظ الجاقماقى فى سنته ١٣١٥ من الهجرة فى ربيع الاول ... يومئذ	Кадь тәвәффәт Биби Мәшүрүфә бинте мулла Биккенә Рәхмәтуллаһи Тагалә галәйһа ⁶³ зәүжәти әл-имам Мөхәммәдвагыйз әл-Чакмакый фи санәтә 1315 мин әл-һижрәти фи рабигыльәүвәл [2...] йәүмәндә
---	--

Арткы ягында (калку язулы):

و من المسحيه ١٨٩٧ فى برج ٢٦ نجى اسد ده فمن ذا الذى ترصاسجا ياه كلها كفى بالمرأ نبلا ان تعد مغا يبه	вә мин әл-мәсихия 1897 фи борыж 26 нчы асәддә ...
--	--

Үлчәмнәре: 13x45x90 см.

80. Мәчти авылының **Шаһимәрдан Шаһиморад** угылы Солтанов каберенә куелган таш, 1899 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

لا اله الا الله محمد رسول الله	лә шләһә шлә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ
١٨٩٩ نجى يئنده ربيع الاول نك ١٥ نجى كوننده مجتى اولينك دوران شاهى مردان شاهى مراد اوغلى سلطان اف	1899 нчы елда рабигыльәүвәлнең 15 нче көнәндә Мәчти авылының дәүран Шаһимәрдан Шаһиморад углы

⁶¹ ۛ

⁶² Мөфти-?

⁶³ Рәхмәтуллаһи Тагалә галәйһа - Аңа Аллаһының киң рәхмәте ирешсен.

	Солтанов
--	----------

Өске ягында (уйма язулы):

۴۹ ياشىندە	49 яшендә
------------	-----------

Арткы ягында (уйма язулы):

كفى بالموت واعظا الحكم لله تعالى يَمْرُ اقاربي جنبات قبرى كان اقاربي لم يعرفونى	Кәфә бил- мәүти вагыйзән ⁶⁴ . Әл-хөкмә Лилләһи Тағалә. Йәмәра әкариби жәнәбатә кабри кянә әкариби ләм йәгърифуну
---	--

Уң ягында (уйма язулы):

مدفون اولدى دوشنبه كون	мәдфун улды дүшәнбе көн
------------------------	-------------------------

Үлчәмнәре: 118-1x50-37x102 см.

81. Ишан, дамулла Габдулла дамулла Габделгафур угылы каберенә куелган таш, 1899 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

استاد نار و استاد الكل حضرت اشان داملا عبدالله بن داملا عبد الغفور رحمة الله عليه رحلت ايلدى هجرية ايله ۱۳۱۶ نچى سنده مسحيه ايله ۱۸۹۹ نچى سنده ماہ شريفنک ۱۷ نچى يومنده ۱۸ نچى عنوارده ۹۶ نچى ياشنده	Остазанә вә остадел-кал ⁶⁵ хәзрәт ишан дамулла Габдулла бине дамулла Габделгафур рәхмәтуллаһи галәйһә рихләт әйләдә һижрия илә 1316 нчы сәнәдә, мәсихия илә 1899 нчы сәнәдә маһ шәрифнең 17 нче йәүмендә 18 нче гыйнварда 96 нчы яшендә
--	--

Арткы ягында (уйма язулы, бик начар сакланган):⁶⁶

با... نك صاحبى برحان ايدى	... ның ... сахибе борхан иде
ص... عنى ايدى	... иде
ايشان ... بر عالى كؤهره	ишан ... бер гали гәүһәрә
مفتاح الد... شهرتى اوفى ايدى	мифтаһ ... шәһрәте Өфә иде
... ايدى هم بك كريم	... иде һәм бәк иде
.....	.....
.....	.....
.....	.....

⁶⁴ Кәфә бил-мәүти вагыйзән - Үлем – зирәк укытучы.

⁶⁵ Остазларнын остасы.

⁶⁶ Текст жуелган, биредә шигъри юллар язылган дип аңларга кирәк.

... الله انكا...	... Аллах .....
جو... دائما ... ایدی	жү... даимән ... иде
جوق شفاعت ايلسون سلطان دين	жүк шәфағатъ әйләсен солтан дин
شعلى دانم سن...	шөгылә даим ...
منك اوچ يوز اون بى...ره ...	мең өч йөз унберә ...
... ياشلار اقدى ...	... яшьләр акды ...

Үлчәмнәре: 10x57x94 см.

82. Мифтахеддин Хәмидулла угылы каберенә куелган таш, 1893 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

180093 ميفتاح الدين حميد الله اوغلى مرحوم	180093 ⁶⁷ Мифтахеддин Хәмидулла угылы мәрхүм
---	---

Үлчәмнәре: 7x30x60 см.

83. Габдуллажан Әхмәдсәгыйдь угылы каберенә куелган таш, 1904 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

يا وقفا بقبرى متفكرا بامرى * بالامسى كنت مثلك غدا تصير	йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ⁶⁸
عبدالله جان احمد سعيد اوغلى ۱۹۰۴	Габдуллажан Әхмәдсәгыйдь угылы

Үлчәмнәре: 4x29x50 см.

84. Ярмөхәммәд Шәһиәхмәд угылы каберенә куелган таш, 1909 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

لا اله الا الله محمد رسول الله	лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ. ⁶⁹
متوفى يارمحمد شاهى احمد اوغلى ۱۹۰۹	Мөтәвәффи Ярмөхәммәд Шәһиәхмәд угылы 1909

Арткы ягында (уйма язулы):

⁶⁷ Дамулла Габдулла турында тулырак мәгълүмат. кара: Фәхрәддин Р. Асар. 3 һәм 4 томнар. – Казан: Рухият. 2010. – Б.251.

⁶⁸ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй. каберем янына килеп басучы. минем хәлне фикерлә; бүген син шул хәлгә булсан. иртәгә минем кебек булырсың.

⁶⁹ Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ – Аллаһтан башка илаһи зат юк. Мөхәммәд Аллаһның илчесе.

آوقفا بقبرى متفكرا بامرى * بالامسى كنت متك غدا تصير	يا вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ⁷⁰
--	--

Үлчәмнәре: 9x38x100 см.

85. Имам вә мөдәррис **Мөхәммәдшәкир Фәизый** каберенә куелган таш, 1921 ел.
Мәрхүм Шадман авылыннан.

Алгы ягында (уйма язулы):

1944 -1932 استاذ ناو استاذ الكل امام و مدرس محمد شاکر بن ملا احمدولى فيضى وفاة شادمان اول مرقده ذاتگه سلام سويله بارچه	... 1932-1944 Остаз на вә остаз ... ⁷¹ имам вә мөдәррис Мөхәммәдшәкир бине Әхмәдвали Фәизый вафат Шадыман ул мәркадеңдә затыңа сөйлә билхәл
---	---

Арткы ягында (уйма язулы):

هجري ۱۳۳۹ ميلادي ۱۹۲۱ ۴۹ ياشده جماد الاخر ۱۴	Ғиҗри 1339, миляди 1921, 49 яшьдә жәмадиел-ахыр 14
ياوقفا بقبرى متفكرا بامرى * بالامسى كنت متك غدا تصير	يا вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли

Уң ягында (уйма язулы):

گرچه اولدی دیسه لرده سین بتونلاي اولمه دك	Гәрчә үлдә дисәләр дә, син бөтенләй үлмәдең ,
يادكارك قالدى بزكه منسى ومتروك اولمه دك	Ядкярең қалды безгә мәнси вә мәтрүк улмадың.

Сул ягында (уйма язулы):

۱۸۷۲ يلدە يانوار ۲ دا شاحماي اول...	1872 елда январ 2 ндә Шахмай ⁷² авылы...
-------------------------------------	--

⁷⁰ *Яа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли* – Әй. каберем янына килеп басучы. минем хәлне фикерлә; бүген син шул хәләнә булсан. иртәгә минем кебек булырсын.

⁷¹ Остазларнын остазы.

⁷² Шахмай-?

میلادی ۱۹۲۱ یلدا فورال ۲۳ دا چاقماقدا مد[فون ...]	милляди 1921 елда февраләҗ 23 дә Чакмакда мәдфүн
---	--

Үлчәмнәре: 16x41x100 см.

86. Кемнең каберенә куелганы билгесез тамгалы таш.

یا وقفا بقبری متفکرا بامری * بالامسی کنت متک غدا تصیر	йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ⁷³
--	--

(15). Симәк авылы⁷⁴.

87. Биби Зөләйха Тимеркәй кызы каберенә куелган таш, 1894 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

کفی بالموت واعظا یا وقفا بقبری متفکرا بامری * بالامسی کنت متک غدا تصیر	Кәфә бил-мәүти вагыйзән ⁷⁵ йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ⁷⁶
متوفی بیبی زلیحه تمرکای قزی ۱۸۹۴	Мөтәвәффи Биби Зөләйха Тимеркәй кызы 1894

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

یمر اقرار بی جنبات قبری کان اقرار بی يعرفونی	Йәмәра әкариби әҗәнәбатә кабри, кяна әкариби лам йәгърифүни
کلدم اول دنیایه عریان بن کلدم کد کمچه اولدی همان	кәлдем әүвәл дөньяйә горьян бән кәлдем кәд кәмичә улды һәман

Үлчәмнәре: 9x40x82 см.

⁷³ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй, каберем янына килеп басучы, минем хәлне фикерлә: бүген син шул хәләндә булсан, иртәгә минем кебек булырсың.

⁷⁴ Симәк авылы мәдрәсәсе – XIX гасырның беренче яртысында яшәгән галим һәм мәгрифәтче Шәһиәхмәд бине Рәфик әс-Симәкигә нисбәтләнб искә алына. (Кара: Фәхрәддин Ризәәддин. Асар. 3 һәм 4 томнар. – Казан: Рухият. 2010. – Б.221). Бу шәхеснең дә кабер ташы авыл зиратында бардыр дип фараз ителә.

⁷⁵ Кәфә бил-мәүти вагыйзән - Үлем – зирәк укутучы.

⁷⁶ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй, каберем янына килеп басучы, минем хәлне фикерлә: бүген син шул хәләндә булсан, иртәгә минем кебек булырсың.

(16). Татар Бүләре.

88. **Шәрифә** бинте Габделмәннан каберенә куелган таш, вафат 55 яшендә.

Алгы ягында (калку язулы):

كفى بالموت واعظا	<i>Кәфә бил-мәүти вагыһзән⁷⁷</i>
لا اله الا الله محمد رسول الله	<i>лә иләһә иллә Аллаху Мөхәммәд рәсүлүллаһ⁷⁸</i>
مرحومة شريفه بنت عبد المنان	<i>мәрхүмәт Шәрифә бинте Габделмәннан</i>
دار البقايه رحلت ايلادى ٥٥ يل	<i>дарелбәкәя рихләт әйләде 55 ел</i>
عمر كيجردى ١٨ ينده مدفون	<i>гомер кичерде 18[...⁷⁹] елда мәдфун</i>

Үлчәмнәре: 6x53x45 см.

89. **[Ардашир]** Сафиулла угылы каберенә куелган таш, 1880 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

١٨٨٠ [اردشير] سفي الله اوغلى	<i>1880, Ардашир Сафиулла угылы</i>
------------------------------	-------------------------------------

Үлчәмнәре: 5x28x28 см.

90. **Һидиятулла** Хикмәтулла угылы каберенә куелган таш, 1859 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

١٨٥ [٩] بو قبر هديه الله حكمتو الله اوغلى ننگ ينده	<i>Бу кабер Һидиятулла Хикмәтулла угылының [1859] елда</i>
--	--

Үлчәмнәре: 6x25-30x28 см.

91. **Хикмәтулла** Фәйзулла угылы каберенә куелган таш, вафат 82 яшендә.

Алгы ягында (уйма язулы):

لا اله الا الله محمد رسول الله	<i>лә иләһә иллә Аллаху Мөхәммәд рәсүлүллаһ⁸⁰</i>
--------------------------------	--

⁷⁷ Кәфә бил-мәүти вагыһзән - Үлем – зирәк укытучы.

⁷⁸ Аллаһтан башка илаһи зат юк, Мөхәммәд – Аллаһның илчесе.

⁷⁹ 1800-1850 еллар арасында вафат.

⁸⁰ Аллаһтан башка илаһи зат юк, Мөхәммәд – Аллаһның илчесе.

حکمتو الله فيض الله اوعلى من ٨٢ ياشت يردم	Хикмәтулла Фәйзулла углы мән 82 яшьтә ...
---	--

Үлчәмнәре: 5x20-60x45 см.

92. **Мофассал** бине Мөхәммәд [...] каберенә куелган таш, 1908 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ	Әгузе билләһи минәш-шәйтанир- раҗим ⁸¹ Бисмиллаһир-рахманир- рахим ⁸²
رَبِّهِ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ	рабби ля тәзәрни фәрдән вә әнтә хәйрул-варисинә ⁸³
متوفا مفصل بن محمد... ١٩٠٨ يلدہ ...	мөтәвәффа Мофассал бине Мөхәммәд ... 1908 елда ...

Үлчәмнәре: 6x40x50 см.

93. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш.

(17). Ташлыяр авылы.

94. **Биби Гафифә** Муса кызы, Хәйрулла хатыны каберенә куелган таш, 1887 ел.

Арткы ягында (калку язулы):

المسحيه ١٨٨٧ اوشبو متوفى ببي عفيفه موسى قزى حيرالله حلالى	Әл-мәсихия 1887 ошбу мөтәвәффи биби Гафифә Муса кызы, Хәйрулла хәляле
--	--

Үлчәмнәре: 8x38x75 см.

95. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1890 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

لواء الحمد كورسى ...	
-------------------------	--

⁸¹ Әгузе билләһи мин әш-шәйтанир-раҗим - Куылган шайтанның явызлыгынан Аллаһы Тәгаләгә сыгынам (сыенәм).

⁸² Бисмиллаһир ир-рахман ир-рахим – рәхимле, шәфкатле Аллаһның исеме белән.

⁸³ Рабби ля тәзәрни фәрдән вә әнтә хәйрул-варисинә – Раббы, мине нәселсез калдырма, син – варисларның хәерлесе.

<p>يم يا وقفًا بقبري متفكرًا بامري بالامسى كنت مثلك غدا تصير مثلي ١٨٩٠</p>	<p><i>йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмир бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли⁸⁴. [1890]</i></p>
--	--

Үлчәмнәре: 8x38x85 см.

96. Кәмаледдин бине [...]ғали каберенә куелган таш.

Алгы ягында (уйма язулы):

<p>اوشبو متوفى كمال الدين بن ... على</p>	<p><i>Ошбу мөтәвәффи Кәмаледдин бине [...]ғали</i></p>
--	--

Үлчәмнәре: 4x26x40 см.

97. Фәриха Габделхалик кызы каберенә куелган таш.

Алгы ягында (калку язулы):

<p>يم يا وقفًا بقبري متفكرًا بامري بالامسى كنت مثلك غدا تصير مثلي</p>	<p><i>йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмир бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли</i></p>
<p>فريحة عبد الحالق قزى</p>	<p><i>Фәриха Габделхалик кызы</i></p>

Алгы ягында (калку язулы):

<p>الحكمى لله تعالى</p>	<p><i>Әл-хөкмә Лилләһи Тәғалә</i></p>
-------------------------	---------------------------------------

Үлчәмнәре: 8x30x95 см.

98. Фәйзулла бине Хәйрулла каберенә куелган таш, 1902 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

<p>لا اله الا الله محمد رسول الله طيب الله ثراه فى الجنة</p>	<p><i>Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ⁸⁵, тәййәбә Аллаху сәраһу вә жәғаләл-жәннәти мәсваһу⁸⁶</i></p>
--	---

⁸⁴ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй. каберем янына килеп басучы. минем хәлне фикерлә; бүген син шул хәләнә булсан. иртәгә минем кебек булырсың.

⁸⁵ Лә иләһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ – Аллаһтан башка илаһи зат юк. Мөхәммәд Аллаһның илчесе.

متوفى فضل الله بن خير الله ١٩٠٢	Мөтәвәффи Фәйзулла бине Хәйрулла, 1902
---------------------------------	---

Үлчәмнәре: 5x22x32 см.

99. Габд[...] Габделхалик угылы каберенә куелган таш, 73 яшендә вафат, 1939 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

و انا اليه رجعونانالله	Инна лилләһи вә инна иләйһи раҗигун ⁸⁷
دار الفنادن دار البقاية رحلت قيندى عبد ال ... يب عبد الخالق [اوغلى] ٧٣ ياشنده ٣٩ نچى يل ٢٣ نچى اپريل ده	дарелфәнадән дарелбәкая рихләт кылды Габдел[...]иб Габделхалик [углы] 73 яшендә 39 нчы ел 23 нче апрелдә

Үлчәмнәре: 7x32x65 см.

100. Шәйхеддин Мифтахеддин угылы каберенә куелган таш, вафат 79 яшендә, 1952 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

الله اكبر اعوذ بالله من الشيطان الرجيم	Аллаһу Әкбәр, әгузе билләһи минәш-шәйтанир-раҗим
مفتاح الدين نوعلى شيخ الدين ١٩٥٢ نچى يلدە برنجى مايدە دارالفه نه ده ن ٧٩ يه شنده دارالبقايا كوچتى	Мифтахеддин углы Шәйхеддин 1952 нче елда беренче майда дарелфәнадән 79 яшендә дарелбәкая күчте

Үлчәмнәре: 9x48x90 см.

101. Минһажеддин Кәмаледдин угылы Мәһдиев каберенә куелган таш, вафат 76 яшендә, 1966 ел. “Таш язгучы” – Минһажев Мәүҗеддин Минһажеддин угылы, 15.11.1921 – 03.08.1989.

Үлчәмнәре: 9x40x85 см.

(18). Тойгилде авылы.

102. Ташбулат Гаид угылы каберенә куелган таш, 1848 ел. Иске зират.

Алгы ягында (уйма язулы):

⁸⁶ Таййәбә Аллаһу сәраһу вә әҗғаләл-җәннәти мәсваһу – Аллаһ тугфрагын яхшы итсен һәм артык урынын җәннәт кылсын.

⁸⁷ Инна лилләһи вә инна иләйһи раҗигун – Аллаһ тарафыннан яратылганбыз һәманың хозурына кайтабыз.

١٨٤٨ تاشبولاپ بن عايد	1848, Таибулат бине Гаид
-----------------------	--------------------------

... تاشبولاپ ...	Таибулат ...
------------------	--------------

Үлчәмнәре: 7x18x39 см.

103. **Габделгалим** Нигъмәтулла угылы һәм **Габделжәмил** Габделгалим угылы каберләренә куелган таш, 1878 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

بالمسيحيه ١٨٧٦ اوشبو متوفى عبد العليم نعمتو الله او على عبد العليم او على عبد الجميل	Бил-мәсихия 1876 ошбу мөтәвәффи Габделгалим Нигъмәтулла углы Габделгалим углы Габделжәмил
---	---

Арткы ягында (калку язулы):

يم يا وقفًا بقبري متفكرًا بامري * بالامسي كنت متلك غدا تصيرمتلى	йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ⁸⁸ .
هجريه ١٣٠١	Һижрия 1301

Үлчәмнәре: 10x28x100 см.

104. **Низамеддин** Габдессаттар угылы каберенә куелган таш, вафат 65 яшендә, 1877 ел. Беренче иске зират.

Алгы ягында (уйма язулы):

كفي بالموت واعظا	Кәфә бил-мәүти вагыйзән ⁸⁹
نظام الدين	Низамеддин
بن عبد الستار	бине Габдессаттар
وفات ١٨٧٧ مارط ننگ	вафат 1877 мартның
١ ينده ٦٥ ياشنده	1 ендә 65 яшендә

Үлчәмнәре: 9x26x60 см.

⁸⁸ Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй, каберем янына килеп басучы, минем хәлне фикерлә: бүген син шул хәлендә булсан, иртәгә минем кебек булырсың.

⁸⁹ Кәфә бил-мәүти вагыйзән - Үлем – зирәк укытучы.

105. Гыймадеддин Фазылмөхәммәд угылы каберенә куелган таш, 1882 ел.

Алгы ягында (калку язулы):

كفى بالموت واعظا دارالفنان دارالبقايه رحلت قیلدی مرحوم عمادالدين فضل محمد اوغلى ۱۸۸۲ سنده ... ياشنده	Кәфә бил-мәүти вагыйзән ⁹⁰ дарелфәнадән дарелбәкая рихләт кылды мәрхүм Гыймадеддин Фазылмөхәммәд углы 1882 сәһәдә ... ⁹¹ яшендә
--	--

Үлчәмнәре: 6x38x60 см.

106. [Гыйсмәтулла] каберенә куелган таш, 1889-1890 еллар.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

لدينا ساعات فجعلها طاعات الدنيا بحر عمق و اكثر الناس فيها عرق	Әд-дөнъя сәгатъ фәәжәгалһа тагатъ ⁹² вә әд-дөнъя бәхер гамикъ вә әксәрел-нас фиһә гаркъ ⁹³
عيسمت الله ...	Гыйсмәтулла ⁹⁴ ...

Арткы ягында (калку язулы):

يم يا وبقا بقبري متفكرا بامري * بالامسى كنت مثلك غدا تصير مثلي	Йа вакыйфән би-кабри мәтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли ⁹⁵ .
---	---

Үлчәмнәре: 6x26x65 см.

⁹⁰ Кәфә бил-мәүти вагыйзән - Үлем – зирәк укытучы.⁹¹ Саннар жуелган: йә 58, йә 54, йә 74.⁹² Калә ән-нәби галәйһи әс-сәлләм: Әд-дөнъя сәгатъ фәәжәгалһа тагатъ - Ән-нәби галәйһи әс-сәлләм әйтте: Дөнъя бер сәгатълектер. аны гыйбадәт белән үткәр (Хәдис).⁹³ Әд-дөнъя бәхер гамикъ вә әксәрел-нас фиһә гаркъ – Бу дөнъя тирән дингез һәм кешеләрнең күбесе аңарда бата.⁹⁴ Дәрәс язылышы: عيسمت الله⁹⁵ Йа вакыйфән би-кабри, мәтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли – Әй. каберем янына килеп басучы. минем хәлне фикерлә: бүген син шул хәләндә булсан. иртәгә минем кебек булырсын.

107. Биби Фатыйма Рафыйк кызы каберенә куелган таш, 1891 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

بالمسحيه ١٨٩١	Бил-мәсихия 1891
متوفى	мөтәвәффи
١٨٨١ نچى سنده	1881 нче сәһәдә
نويبرننك ٥ نچى	нүябернең 5 нче
كوننده بىبى فاطمه رفيق قزى	көнәндә биби Фатыйма Рафыйк кызы

Уң ягында (уйма язулы):

و انا اليه رجعونانا لله	Иннә лилләһи вә инна иләйһи раҗигун ⁹⁶
-------------------------	---

Үлчәмнәре: 11x18x60 см.

108. Гыймазеддин мулла Габделләтыйф угылы каберенә куелган таш, 1893 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

متوفى عيماز الدين ملا عبد اللطيف او على ١٨٩٣ حملده	Мөтәвәффи Гыймазеддин мулла Габделләтыйф углы 1893, хәмәлдә
---	--

Арткы ягында (калку язулы):

كفى بالموت واعظا	Кәфә бил-мәүти вагыйзән ⁹⁷
انا لله وانا الله راجعون	Инна лилләһи вә инна иләйһи раҗигун ⁹⁸
عجلو ابالصلوة قبل الفوت و عجلو ابالتوبة قبلالموت	Гаҗәләү бис-салават кабләл-фәүт Вә гаҗәләү бис-салават кабләл-фәүт ⁹⁹

Үлчәмнәре: 6x20x60 см.

109. Ләтыйфулла мулла Хәйрулла угылы каберенә куелган таш, 1897 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

كفى بالموت واعظا	Кәфә бил-мәүти вагыйзән ¹⁰⁰
------------------	--

⁹⁶ Иннә лилләһи вә инна иләйһи раҗигун – Аллаһ тарафыннан яратылганбыз һәманын хозурына кайтабыз.⁹⁷ Кәфә бил-мәүти вагыйзән - Үлем – зирәк укытучы.⁹⁸ Инна лилләһи вә инна иләйһи раҗигун – Аллаһ тарафыннан яратылганбыз һәм Аның хозурына кайтабыз.⁹⁹ Гаҗәләү бис-салават кабләл-фәүт, вә гаҗәләү бис-салават кабләл-фәүт – намазны вакыты чыкканчы ашыктырыгыз, тәүбәне үлем килгәнчә ашыктырыгыз.

يَمْرَاقَارِ بِي جَنَابَاتِ قَبْرِى كَانَ اقَارِبِي يِعْرِفُونِي	Йәмәра әкариби әҗәнәбәте кабри, Кянә әкариби ләм йәгърифунни.
اوشبو متوفى ١٨٩٧ لطيف الله ملا حير الله او على	Ошбу мөтәвәффи 1897 Ләтыйфулла мулла Хәйрулла углы

Үлчәмнәре: 8x34x60 см.

110. **Гыйляҗеддин** Габденнасыр углы каберенә куелган таш, 1897 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

يَمْرَاقَارِ بِي جَنَابَاتِ قَبْرِى كَانَ اقَارِبِي يِعْرِفُونِي	Йәмәра әкариби әҗәнәбәте кабри, Кянә әкариби ләм йәгърифунни.
متوفى علاج الدين عبد الناصر او على ١٨٩٧	Мөтәвәффи Гыйляҗеддин Габденнасыр углы, 1897

Үлчәмнәре: 6x26x45 см.

(19). Тугаш авылы.

112. **Гыйззәтулла** Сыйбгатулла углы каберенә куелган таш.

Алгы ягында (калку язулы):

لااله الاالله محمدرسولالله صلى الله و سلم قال الله تعالى كل نفس ذائقة الموت نعود با لله من عذاب القبر واهو ال الحشر و نسنل اليه المغفرة و المغفران عزةالله صبعة الله	Лә шәһә иллә Аллах Мөхәммәд рәсүлүллаһ саллаләһү галәйһи вәссалләм Калә АллаһуТәгалә, көллү нәфсин заикател- мәүт ¹⁰¹ ... . Гыйззәтулла Сыйбгатулла [углы ...]
--	---

Арткы ягында (калку язулы):

الدنيا ساعة فاجعلها طاعة الدنيا بحر عميق واكثر الناس فيها غريق	Дөнъя бер сәгатьлек, аны гыйбадәт белән үткәр, ... ¹⁰²
---	--

Үлчәмнәре: 15x60x107 см.

¹⁰⁰ Кәфә бил-мәүти вагыйзән - Үлем – зирәк укытучы.

¹⁰¹ Көллү нәфсин заикател-мәүт – һәр жан үлем ачысын татыр (Өл-Гыймран сүрәсе, 185 аят).

¹⁰² Дөнъя - тирән дингез, һәм андагы кешеләрнең күбесе суга батты .

(20). Уразмәт авылы.

113. [Сиражедин Корбанай] улы каберенә куелган таш, вафат 70 яшендә.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

... القبرى	... ал-кабер
كل نفس ذائقة الموت	Көллү нәфсин заикател-мәүт ¹⁰³
المرحوم و المغفور	Әл-мәрхум вә әл-мәгъфур
[سرج] الدين [قربانا] اوغلى	[...]еддин Корбана[й] углы
دار البقاياه رحلت ايلادى	дарелбәкая рихләт әйләде
يتمش يل عمر كچردى وفاتى	йетмеш ел гомер кичерде вафаты
مدفون ... يلدہ	мәдфун ... елда

Кятиб – Мөслим бине Мөсәгъид дин фараз ителә.

Үлчәмнәре: 8x36x65 см.

114. Кемнен каберенә куелганы билгесез таш.

Алгы ягында (уйма язулы):

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم	Әгузе билләһи минәш-шәйтанир-раҗим ¹⁰⁴
اشهدان لا اله الا الله	әшһәдү-ән лә иләһә иллә Аллаһы
و اشهد ان	вә әшһәдү иннә
محمد عبد و رسول	Мөхәммәдән габдүһү вә рәсүлүһү
...	...

Кятиб – Мөслим бине Мөсәгъид дин фараз ителә.

Үлчәмнәре: 8x40x60 см.

115. Бирдегол Ми[нл]егол угылы каберенә куелган таш, 1851 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

بیردعل منعل اوغلى وفات و لندی نای فصدہ ۱۸۵۱	Бирдегол Минегол углы вафат улынды ... да 1851
---	---

¹⁰³ Көллү нәфсин заикател-мәүт – һәрбер жан үлем төмен татып караячак.

¹⁰⁴ Әгузе билләһи мин әш-шәйтанир-раҗим - Куылган шайтанның явызлыгынан Аллаһы Тәгаләгә сыгынам (сыенам).

Үлчәмнәре: 6x26-48x50 см.

116. **Мулла Әхмәдҗан** бине Мозаффар каберенә куелган таш, 1877 ел.

Алгы ягында (калку һәм уйма язулы):

<p>يَا وَقْفًا بَقِيرِي مَتَفَكْرًا بِأَمْرِي * بِالْأَمْسِي كُنْتَ مَتَاكَ غَدَا تَصِيرُ مَتَلِي</p>	<p><i>йа вакыйфән би-кабри мөтәфәккирән би-әмр бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли¹⁰⁵.</i></p>
<p>ملا احمد جان بن مظفر ١٨٧٧</p>	<p><i>мулла Әхмәдҗан бине Мозаффар 1877</i></p>

Үлчәмнәре: 8x26-28x55 см.

117. **Вәлиәхмәд Бикбау** угылы каберенә куелган таш, Мәлләтамак авылы, “Типтәр зираты”, 1911 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

<p>١٩١١ نچي وفات ولي احمد بيك باو او على</p>	<p><i>1911 нче [елда] вафат Вәлиәхмәд Бикбау угылы</i></p>
--	--

Үлчәмнәре: 5x24-27x50 см.

118. **Шәрәфеддин** Ғибәтулла угылы каберенә куелган таш, Мәлләтамак авылы, “Типтәр зираты”, 1925 ел.

Алгы ягында (уйма язулы):

<p>شراف الدين هيبه الله او على ١٩٢٥ نچي يلدہ وفات</p>	<p><i>Шәрәфеддин Ғибәтулла угылы 1925 нче елда вафат</i></p>
---	--

Үлчәмнәре: 7x32x30 см.

Өстәмә кушымта

¹⁰⁵ *Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би әмри, бил-әмси күнтү мисликә, гадән тәсайир мисли* – Әй, каберем янына килеп басучы, минем хәлне фикерлә; бүген син шул хәлдә булсаң, иртәгә минем кебек булырсын.

119. **Чура** Батыр угылы каберенә куелган таш, Катмыш авылы, Мөслим төбәге, 1682 ел.¹⁰⁶ Яджар юкка чыккан дип уйларга кирәк.

Алгы ягында (калку язулы):

هو الحى الذى لا يموت و كل حى سيموت صدق قا	<i>Бу әл-Хәййү әл-ләзи лә йәмүт вә көллү хәййүн сә-йәмүт ка –</i>
ل النبى عليه السلام الدنيا ساعت فجعلها طاعات	<i>лә ән-нәби галәйһи әс-сәлям әд-дүниә сағать фәәҗғальһа тағать</i>
تاريخ منكدہ توقصان اوچدا ایردی چورا باتر اوعلی	<i>Тарих меңдә туксан өчдә ирде Чура Батыр углы</i>
ایردی تپتر اقای اوعلی	<i>ирде. Типтәр акасы углы</i>
بو بلکنی قویدی ... احلاص	<i>бу билгене куйды ... ихлас</i>
اچون ایرنلاردین دعا او مید برلا بو بلکنی قویدی	<i>өчен ирәнләрдін дога өмид берлә бу билгене куйды</i>

120. Керәшен татарларының кабер ташларындагы нәсел тамгалары (Шуран авылы, Мөслим районы).

1978 елның 24 июль көннәрендә музыка белгече Г.Макаров¹⁰⁷ тарафыннан язып алынган.¹⁰⁸

(1). Әмәкәй авылы.

1. **Шәрифүлла** Нигъмәтулла угылы каберенә куелган таш, 1887 ел.
2. **Хәмидулла** бине Хәбибулла каберенә куелган таш, (җимерелеп юкка чыгу халәтендә). 1905 ел.
3. **Лятыйфә** бинте Габделгали, Мөхәммәдъяр жәмәгәте каберенә куелган таш, 1907 ел.
4. **Газдеддин** Галямеддин угылы каберенә куелган таш, 1913 ел.

¹⁰⁶ Бу ташъязманы язып алып, фотога төшереп саклап калучы һәм беренче мәртәбә фәнни әйләнешкә кертеп җибәрүче: Әхмәтҗанов М.И. XVII-XVIII гасыр татар ташбилгеләре. - Казан, 2011. - Б.105-106, 207.

¹⁰⁷ Геннадий Михайлович Макаров (1952 елның 21 марты, Әлмәт шәһәре, ТАССР) — борынгы музыка кораллары белгече һәм аларда оста башкаручы, фольклорчы, педагог, сәнгать фәннәре кандидаты.

¹⁰⁸ Бу мәгълүматлар Г. Макаровның шәхси архивынан файдаланылды.

(2). Баяк авылы.

5. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1885 ел.
6. Хәмидулла угылы каберенә куелган таш, [1901] ел.

(3). Бүләк авылы.

7. Хөснежәмал Яһүдә кызы каберенә куелган таш, (Мөслимдәге Туган якны өйрәнү музеенда саклана), 1862 ел.

(4). Вәрәшбаш авылы.

8. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш.
9. Габделвахид каберенә куелган таш.
10. Әхмәдкәрим Мөхәммәдхан угылы каберенә куелган таш, 1861-1912.
11. Әхмәд[сафа] Мөхәммәджан угылы каберенә куелган таш, 1869-1921.
12. Әхмәд Кәүсәр угылы каберенә куелган таш, 1935 ел.
13. Биби Сәгыйдә мулла Шәрәфеддин кызы каберенә куелган таш, Каен-Саз авылы, 1938 ел.
14. Имамеддин Кәүсәр угылы Кәүсәров каберенә куелган таш, 1890-1960.
15. Биби Нәгыймә мулла Әхмәдкәмал кызы каберенә куелган таш, 1969 ел.

(5). Елгабаш (Сасыборын) авылы.

16. Кемнең каберенә куелганы билгесез тамгалы таш.
17. [Мәгълифә] Зөлкарнәен кызы каберенә куелган таш, 1884-1885 еллар.
18. Шәмсежәмал Шәмседдин угылы каберенә куелган таш.
19. Мулла Шәрәфеддин мулла Нәжмеддин угылы каберенә куелган таш.

(6). Иске Вәрәш авылы.

20. Габделләтыйф каберенә куелган таш, 1879 ел.
21. Мөхәммәдвәли Габдел[...] углы каберенә куелган таш, 1901 ел.
22. Мөхәммәдсабир Габделхәннан угылы каберенә куелган таш, 1865-1928.

Шәжәрә язуы: *Мөхәммәдсабир бине Габделхәннан бине Әбушахман бине Габделләтһыйф бине [Мостай] бине [Корбан]ғали бине Габделхәннан.*

23. **Әгъямеддин** Низамов каберенә куелган таш, 1853-1947.

24. **Хәдичә** Мөхәммәдшәриф кызы каберенә куелган таш, 1894-1970.

25. **Әмиржан** Әгъямеддин уғылы каберенә куелган таш, 1888-1971.

“Кәвиәктән килгән, Юлдаш баба нәселе”.

(7). Иске Карамалы авылы.

26. **Гыйзеддин** Сиражеддин уғылы каберенә куелган таш, 1901-1902 еллар.

27. **Гыйззәтулла** Габделмәннаф уғылы каберенә куелган таш, вафат 62 яшендә, 1914 ел.

(8). Катмыш авылы янындагы борынгы каберстан.

28. **Борак** Яхшымбәт уғылы каберенә куелган таш, 1680 ел.

29. Кемнең каберенә куелганы билгесез тамгалы таш, XVII гасыр.

30. Кемнең каберенә куелганы билгесез тамгалы таш, XVII гасыр.

31. Тудыкай уғылына куелган таш. XVII гасыр.

32. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, XVII гасыр.

33. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1681 ел.

34. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1724-1725 еллар.

35. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1688-1689 еллар.

(9). Күбәк авылы. Икенче зират.

36. **Мулла Габделгаффар** мулла Габдүш уғылы каберенә куелган таш, 1873 ел.

37. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш.

(10). Мәлләтамак авылы.*Беренче каберстан (“Ыстаришина Шәриф зираты”).*

38. **Шәрифулла** каберенә куелган таш, 1843 ел.

49. **Шәрәфеддин** Боскын угылы каберенә куелган тамгалы таш, Бөре өязе Ат-Күз авылыннан, ун яшендә вафат, 1846 ел.

40. **Габдулла** Сахабеддин угылы каберенә куелган таш, Теләнче Тамак авылыннан, 1896 ел.

41. Кемнен каберенә куелганы билгесез таш, 1896 ел.

42. **Кәмаледдин** Мостафа угылы каберенә куелган таш, вафат 59 яшендә, 1916 ел.

Икенче каберстан (“Казан очы зираты”).

43. **Шәмсенәһар** бинте Корбангали, Миһран хатыны каберенә куелган таш, 1865 ел.

44. **Шәрифулла** [Тәвиклә] угылы каберенә куелган таш, 1868 ел.

45. Мулла **Рөстәм** мулла Рәфыйк угылы каберенә куелган таш, 1870 ел.

46. **Мөхәммәдсыйддыйк** Корбангали угылы каберенә куелган таш, 1871 ел.

47. **Корбангали** Аккечек угылы каберенә куелган таш, 1871 ел.

48. **Габделгалим** Мөслим угылы каберенә куелган таш, 1878 ел.

49. **Мөхәммәдгали** Рәхимкол угылы каберенә куелган таш, 1856 ел.

50. **Фәрхесорур** бинте дамулла Таһир каберенә куелган таш, вафат 45 яшендә, 1885 ел.

“Кятибәһе Хәснәддин ибне мулла Таһир Сарайлы”.

51. **Бикбау** Габделхәким угылы каберенә куелган таш, 1891 ел.

52. **Мәстүрә** мулла Вәлишаһ кызы каберенә куелган таш, 1889 ел.

53. **Габделмәннан** Габделләтыйф угылы каберенә куелган таш.

“Язылды Әхмәд-Хужа хәрәжәте илән”.

54. Кемгә һәм кайчан куелганы билгесез тамгалы таш.

55. **Рәхимә** мулла Рәфыйк кызы каберенә куелган таш.

56. **Биби Лэтыйфэ** Габделмәннан Габделлэтыйф угылынын хатыны каберенә куелган таш, 1892 ел.

“Язылды Әхмәд-Хужа хәрәжәте илән”.

57. **Шәмсекәмал** Габделхаликь кызы каберенә куелган таш, 1892 ел.

58. **Биби Мәүлиха** Исмәгыйль кызы каберенә куелган таш, вафат 23 яшендә, 1894 ел.

59. **Бикмөхәммәд** Сиражеддин угылы каберенә куелган таш, 1894 ел.

60. **Сахиб-Дадә** мулла Рөстәм угылы каберенә куелган таш.

61. **Мөхәммәдгали** Әхмәди угылы каберенә куелган таш, “*Йосыф хәрәжәте илән язылды*”, 1897 ел

62. **Шәрәфеддин Шаһи** [...] угылы каберенә куелган таш, 1919 ел.

(11). Метрэй авылы.

63. **[Ильяс]** каберенә куелган таш, 1867 ел.

64. **Шаһимәрдан** бине Хисамеддин каберенә куелган таш, 1881 ел.

65. **Гөлфани** Сөләйман кызы каберенә куелган таш, 1888 ел,

“*Мәлләтамакта мулла Рөстәм зәүжәсе*”.

66. **Шәмсениса** Бикмөхәммәд кызы каберенә куелган таш, 1888 ел.

“*Мөхәммәди Сәйфеддин угылының хәләл әсәфете*”.

67. **Шәмсекәмал** Гафиулла кызы каберенә куелган тамгалы таш, 1888 ел.

68. **Төхфәт-Галим** Гомәр угылы каберенә куелган таш, 1893 ел.

69. **Сыйдыкый-Сафа** Мөхәммәдшәриф кызы, 1895 ел.

70. **Низамеддин** Ильяс угылы каберенә куелган таш, 1910 ел.

71. **Мөхәммәдшәкир** Мөхәммәди угылы каберенә куелган таш, 1918 ел.

72. **Давыд** Мөхәммәд угылы каберенә куелган таш, 1921 ел.

73. **Мөхәммәдзакир** Мөхәммәди угылы каберенә куелган таш, 1921 ел.

(12). Мөслим авылы.

74. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш.

75. **Әхмәтзья** (математик) Метрәй авылы мулласы Шәйхелислам угылы Шәйдуллин каберенә куелган таш, 1897-1937.

(13). Октябрь (Теләнче) авылы.

76. **Габделкаһир** Галикәй угылы каберенә куелган таш, 1890 ел.

77. [Вәрәш]кә бәйләнешле кабер ташы.

(14). Олы Чакмак авылы.

78. Хәмидулла угылы каберенә куелган таш, 1894 ел.

79. **Биби Мөшәрәфәт** мулла Биккинә кызы, мулла Мөхәммәдвагыйз әл-Чакмакый хатыны каберенә куелган таш, 1897 ел.

80. Мәчти авылының **Шаһимәрдан** Шаһиморад угылы Солтанов каберенә куелган таш.

81. Ишан, дамулла **Габдулла** дамулла Габделгафур угылы каберенә куелган таш, 1899 ел.

82. **Мифтахеддин** Хәмидулла угылы каберенә куелган таш, 1893 ел.

83. **Габдуллажан** Әхмәдсәгыйдь угылы каберенә куелган таш, 1904 ел.

84. **Ярмөхәммәд** Шаһиәхмәд угылы каберенә куелган таш, 1909 ел.

85. Имам вә мөдәррис **Мөхәммәдшәкир** Фәизый каберенә куелган таш, 1921 ел. Мәрхүм Шадман авылыннан.

86. Кемнең каберенә куелганы билгесез тамгалы таш.

(15). Симәк авылы.

87. **Биби Зөләйха** Тимеркәй кызы каберенә куелган таш, 1894 ел.

(16). Татар Бүләре.

88. **Шәрифә** бинте Габделмәннан каберенә куелган таш, вафат 55 яшендә.
89. **[Ардашир]** Сафиулла угылы каберенә куелган таш, 1880 ел.
90. **Һиндиятулла** Хикмәтулла угылы каберенә куелган таш, 1859 ел.
91. **Хикмәтулла** Фәйзулла угылы каберенә куелган таш, вафат 82 яшендә.
92. **Мөфассал** бине Мөхәммәд [...] каберенә куелган таш, 1908 ел.
93. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш.

(17). Ташлыяр авылы.

94. **Биби Гафифә** Муса кызы, Хәйрулла хатыны каберенә куелган таш, 1887 ел.
95. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1890 ел.
96. **Кәмаледдин** бине [...]гали каберенә куелган таш.
97. **Фәриха** Габделхалик кызы каберенә куелган таш.
98. **Фәйзулла** бине Хәйрулла каберенә куелган таш, 1902 ел.
99. **Габд[...]** Габделхалик угылы каберенә куелган таш, 73 яшендә вафат, 1939 ел.
100. **Шәйхеддин** Мифтахеддин угылы каберенә куелган таш, вафат 79 яшендә, 1952 ел.
101. **Минһажеддин** Кәмаледдин угылы Мәһдиев каберенә куелган таш, вафат 76 яшендә, 1966 ел. “Таш язгучы” – Минһажев Мәүжеддин Минһажеддин угылы, 15.11.1921 – 03.08.1989.

(18). Тойгилде авылы.

102. **Ташбулат** Гаид угылы каберенә куелган таш, 1848 ел.
103. **Габделгалим** Нигмәтулла угылы һәм Габделжәмил Габделгалим угылы каберләренә куелган таш, 1876 ел.
104. **Низамеддин** Габдессаттар угылы каберенә куелган таш, вафат 65 яшендә, 1877 ел.
105. **Гыймадеддин** Фазылмөхәммәд угылы каберенә куелган таш, 1882 ел.
106. Кемнең каберенә куелганы билгесез таш, 1889-1890 еллар.
107. **Биби Фатыйма** Рәфыйк кызы каберенә куелган таш, 1891 ел.

108. **Гыймазеддин** мулла Габделлэтыйф угылы каберенэ куелган таш, 1893 ел.
 109. **Лэтыйфулла** мулла Хэйрулла угылы каберенэ куелган таш, 1897 ел.
 110. **Гыйляжеддин** Габденнасыр угылы каберенэ куелган таш, 1897 ел.
 111. **Гыйсмәтулла** каберенэ куелган таш.

(19). Тугаш авылы.

112. **Гыйззәтулла** Сыйбгатулла угылы каберенэ куелган таш.

(20). Уразмәт авылы.

113. [**Сиражеддин** Корбанай] улы каберенэ куелган таш, вафат 70 яшендә.
 114. Кемнең каберенэ куелганы билгесез таш.
 115. **Бирдегол** Ми[нл]егол угылы каберенэ куелган таш, 1851 ел.
 116. **Мулла Әхмәджан** бине Мозаффар каберенэ куелган таш, 1877 ел.
 117. **Вәлиәхмәд Бикбау** угылы каберенэ куелган таш, Мәлләтамак авылы, “Типтәр зираты”, 1911 ел.
 118. **Шәрәфеддин** Иибәтулла угылы каберенэ куелган таш, Мәлләтамак авылы, “Типтәр зираты”, 1925 ел.

Шәхесләр күрсәткече.

- [**Ардашир**] Сафиулла угылы каберенэ куелган таш, 1880 ел - 89.
Әгъямеддин мулла (кятиб) бине Сәгъиддин, Метрәй авылы - 23
Әгъямеддин Низамов каберенэ куелган таш, 1853-1947 - 23.
Әмиржан Әгъямеддин угылы каберенэ куелган таш, 1888-1971-25.
Әхмәд Кәүсәр угылы каберенэ куелган таш, 1935 ел -12.
Әхмәджан мулла бине Мозаффар каберенэ куелган таш, 1877 ел - 116.
Әхмәдкәрим Мөхәммәдхан угылы каберенэ куелган таш, 1861-1912 - 10.
Әхмәд[сафа] Мөхәммәдхан угылы каберенэ куелган таш, 1869-1921 - 11.

Әхмәд-Хужа – 53.

Әхмәдшаһ кятиб, Мәлләтамак авылы - 38

Әхмәтзыйя (математик) Метрәй авылы мулласы Шәйхелислам угылы Шәйдуллин каберенә куелган таш, 1897-1937 - 75.

Биби Гафифә Муса кызы, Хәйрулла хатыны каберенә куелган таш, 1887 ел - 94.

Биби Зөләйха Тимеркәй кызы каберенә куелган таш, 1894 ел - 87.

Биби Нәгыймә мулла Әхмәдкәмал кызы каберенә куелган таш, 1969 ел - 15.

Биби Сәгыйдә мулла Шәрәфеддин кызы каберенә куелган таш, Каен-Саз авылы, 1938 ел - 13.

Кәмаледдин бине [...]гали каберенә куелган таш - 96.

Биби Ләтыйфә Габделмәннан Габделләтыйф угылының хатыны каберенә куелган таш, 1892 ел - 56.

Биби Мәүлиха Исмәгыйль кызы каберенә куелган таш, вафат 23 яшендә, 1894 ел - 58.

Биби Мөшәрәфәт мулла Биккинә кызы, мулла Мөхәммәдвагыйз әл-Чакмакый хатыны каберенә куелган таш, 1897 ел - 79.

Биби Фатыйма Рәфыйк кызы каберенә куелган таш, 1891 ел - 107.

Бикбау Габделхәким угылы каберенә куелган таш, 1891 ел - 51.

Бикмөхәммәд Сиражеддин угылы каберенә куелган таш, 1894 ел - 59.

Бирдегол Ми[ңл]егол угылы каберенә куелган таш, 1851 ел - 115.

Борак Яхшымбәт угылы каберенә куелган таш, 1680 ел - 28.

[Вәрәш]кә бәйләнешле кабер ташы - 77.

Габделвахид каберенә куелган таш - 9.

Габделгалим Мөслим угылы каберенә куелган таш, 1878 ел – 48.

Габделгалим Нигмәтулла угылы - 103.

Габделгаффар мулла Габдүш угылы каберенә куелган таш, 1873 ел - 36.

Габделжәмил Габделгалим угылы каберләрәнә куелган таш, 1878 ел – 103.

Габделкаһир Галикәй угылы каберенә куелган таш, 1890 ел - 76.

- Габделлэтыйф** каберенэ куелган таш, 1879 ел - 20.
- Габделмәннан** Габделлэтыйф угылы каберенэ куелган таш - 53.
- Габделхалик** угылы - Габд[...] каберенэ куелган таш, 73 яшендә вафат, 1939 ел - 99.
- Габдулла** ишан, дамулла Габделгафур угылы каберенэ куелган таш, 1899 ел - 81.
- Габдуллажан** Әхмәдсәгыйдь угылы каберенэ куелган таш, 1904 ел - 83.
- Габдулла** Сахабеддин угылы каберенэ куелган таш, Теләнче Тамак авылыннан, 1896 ел - 40.
- Газдеддин** Галямеддин угылы, Әмәкәй авылы – 4.
- Гатиятулла кятиб** Гыйззәтулла углы, Иске Карамалы авылы - 27
- Гыйзеддин** Сиражеддин угылы каберенэ куелган таш, 1901-1902 еллар - 26.
- Гыйззәтулла** Габделмәннаф угылы каберенэ куелган таш, вафат 62 яшендә, 1914 ел - 27.
- Гыйззәтулла** Сыйбгатулла угылы каберенэ куелган таш - 112.
- Гыйляжеддин** Габденнасыр угылы каберенэ куелган таш, 1897 ел - 110.
- Гыймадеддин** Фазылмөхәммәд угылы каберенэ куелган таш, 1882 ел - 105.
- Гыймазеддин** мулла Габделлэтыйф угылы каберенэ куелган таш, 1893 ел - 108.
- Гыйсмәтулла** каберенэ куелган таш - 111.
- Гөлфани** Сөләйман кызы каберенэ куелган таш, 1888 ел - 65.
- Давыд** Мөхәммәд угылы каберенэ куелган таш, 1921 ел - 72.
- [Мәгълифә]** Зөлкарнәен кызы каберенэ куелган таш, 1884-1885 еллар - 17.
- Йосыф** - 61.
- [Ильяс]** каберенэ куелган таш, 1867 ел - 63.
- Имамеддин** Кәүсәр угылы Кәүсәров каберенэ куелган таш, 1890-1960 - 14.
- Кәмаледдин** Мостафа угылы каберенэ куелган таш, вафат 59 яшендә, 1916 ел - 42.
- Корбангали** Аккечек угылы каберенэ куелган таш, 1871 ел - 47.
- Лэтыйфулла** мулла Хәйрулла угылы каберенэ куелган таш, 1897 ел - 109.

Мәстүрә мулла Вәлишаһ кызы каберенә куелган таш, 1889 ел - 52.

Мәүҗеддин Минһажеддин угылы Минһажев - “таш язгучы”, 15.11.1921 – 03.08.1989 – 101.

Минһажеддин Кәмаледдин угылы Мәһдиев каберенә куелган таш, вафат 76 яшендә, 1966 ел. – 101таш.

Мифтахеддин Хәмидулла угылы каберенә куелган таш, 1893 ел - 82.

Мөфассал бине Мөхәммәд [...] каберенә куелган таш, 1908 ел - 92.

Мөхәммәдвәли Габдел[...] углы каберенә куелган таш, 1901 ел - 21.

Мөхәммәдгали Әхмәди угылы каберенә куелган таш, 1897 ел - 61.

Мөхәммәдгали Рәхимкол угылы каберенә куелган таш, 1856 ел - 49.

Мөхәммәджан кятиб, Әмәкәй авылы – 4.

Мөхәммәдзакир Мөхәммәди угылы каберенә куелган таш, 1921 ел. - 73.

Мөхәммәди Сәйфеддин угылы – 66.

Мөхәммәдсабир Габделхәннан угылы каберенә куелган таш, 1865-1928 - 22.

Мөхәммәдсыйддыйк Корбангали угылы каберенә куелган таш, 1871 ел - 46.

Мөхәммәдшәкир Мөхәммәди угылы каберенә куелган таш, 1917 ел - 71.

Мөхәммәдшәкир (имам вә мөдәррис) Фәизый каберенә куелган таш, 1921 ел - 85.
Мәрхүм Шадман авылыннан.

Низамеддин Габдессаттар угылы каберенә куелган таш, вафат 65 яшендә, 1877 ел - 104.

Низамеддин Ильяс угылы каберенә куелган таш, 1910 ел - 70.

Рәхимә мулла Рәфыйк кызы каберенә куелган таш - 55.

Рөстәм (Мәлләтамакта мулла), мулла Рәфыйк угылы каберенә куелган таш, 1870 ел – 45, 65.

Сафиулла угылы каберенә куелган таш, 1880 ел - 89.

Сахиб-Дадә мулла Рөстәм угылы каберенә куелган таш - 60.

[**Сиражеддин** Корбанай] улы каберенә куелган таш, вафат 70 яшендә - 113.

- Сыйдыкый-Сафа** Мөхәммәдшәриф кызы, 1895 ел - 69.
- Ташбулат** Гаид угылы каберенә куелган таш, 1848 ел - 102.
- Тудыкай** угылына куелган таш. XVII гасыр - 31.
- Төхфәт-Галим** Гомәр угылы каберенә куелган таш, 1893 ел - 68.
- Фәйзулла** бине Хәйрулла каберенә куелган таш, 1902 ел - 98.
- Фәриха** Габделхалик кызы каберенә куелган таш - 97.
- Фәрхесорур** бинте дамулла Таһир каберенә куелган таш, вафат 45 яшендә, 1885 ел - 50.
- Хәдичә** Мөхәммәдшәриф кызы каберенә куелган таш, 1894-1970 - 24.
- Хәмидулла** угылы каберенә куелган таш, 1894 ел - 78.
- Хәмидулла** угылы каберенә куелган таш, [1901] ел - 6.
- Хикмәтулла** Фәйзулла угылы каберенә куелган таш, вафат 82 яшендә - 91.
- Хөснежәмал** Яһүдә кызы каберенә куелган таш, (Мөслимдәге Туган якны өйрәнү музееңда саклана), 1862 ел - 7.
- Хөснеддин** (кятиб) ибне мулла Таһир Сарайлы, Мәлләтамак авылы - 51.
- Чура** Батыр угылы каберенә куелган таш, Катмыш авылы, Мөслим төбәге, 1682 ел = 119.
- Һидиятулла** Хикмәтулла угылы каберенә куелган таш, 1859 ел - 90.
- Шаһимәрдан** бине Хисамеддин каберенә куелган таш, 1881 ел - 64.
- Шаһимәрдан** Шаһиморад угылы Солтанов каберенә куелган таш, Мәчти авылыннан - 80.
- Шәйхеддин** Мифтахеддин угылы каберенә куелган таш, вафат 79 яшендә, 1952 ел – 100 таш.
- Шәмсежәмал** Шәмседдин угылы каберенә куелган таш - 18.
- Шәмсекәмал** Габделхалик кызы каберенә куелган таш, 1892 ел - 57.
- Шәмсекәмал** Гафиулла кызы каберенә куелган тамгалы таш, 1888 ел - 67.
- Шәмсенәһар** бинте Корбангали, Миһран хатыны каберенә куелган таш, 1865 ел - 43.

Шәмсениса Бикмөхәммәд кызы каберенә куелган таш, 1888 ел - 66.

Шәрәфеддин Боскын угылы каберенә куелган тамгалы таш, Бөрө өязе Ат-Күз авылыннан, ун яшендә вафат, 1846 ел - 49.

Шәрәфеддин мулла, Нәжмеддин угылы каберенә куелган таш - 19.

Шәрәфеддин Шаһи [...] угылы каберенә куелган таш, 1919 ел - 62.

Шәрифә бинте Габделмәннан каберенә куелган таш, вафат 55 яшендә - 88.

Шәрифулла каберенә куелган таш, 1843 ел - 38.

Шәрифулла Нигъмәтулла угылы каберенә куелган таш, 1887 ел - 1.

Шәрифулла [Тәвиклә] угылы каберенә куелган таш, 1868 ел - 44.

Юлдаш баба нәселе - 25.

Ярмөхәммәд Шаһиәхмәд угылы каберенә куелган таш, 1909 ел - 84.

“Таш язгучы” осталар күрсәткече

Әгъямеддин мулла (кятиб) бине Сәгъддин, Метрәй авылы – 23.

Әмиржан Әгъямов, Иске Вәрәш авылы – 25.

Әхмәдшаһ кятиб, Мәлләтамак авылы – 38.

Галимжан Әгъямов, Иске Вәрәш авылы

Гатиятулла Гыйззәтулла углы, Иске Карамалы авылы – 27.

Килмөхәммәд бине Ишмән - 119.

Колмөхәммәд бине Килмөхәммәд бине Ишмән – 119.

Мөхәммәджан кятиб, Әмәкәй авылы – 4.

Хөснәддин (кятиб) ибне мулла Таһир Сарайлы, Мәлләтамак авылы - 50.

Мәүжеддин Минһажәддин угылы Минһажәв, “таш язгучы” – 101.

Кабер ташы ясатып куйдыручылар күрсәткече

Әхмәдхужа, Мәлләтамак авылы – 53, 56.

Йосыф, Мәлләтамак авылы – 61.

Шәхесләренң дәрәжә-вазыйфалары, титул һәм кәсепләре күрсәткече

Әхмәтзыйя (математик) Метрәй авылы мулласы Шәйхелислам угылы Шәйдуллин - 75.

Мулла **Әхмәдкәмал** - 15.

Мулла **Әхмәджан** бине Мозаффар - 116.

Мулла **Биккинә** - 79.

Мулла **Вәлишаһ** - 52.

Мулла **Габделгаффар** мулла Габдүш угылы - 36.

Дамулла **Габделгафур** - 81.

Мулла **Габделләтыйф** - 108.

Ишан, дамулла **Габдулла** дамулла Габделгафур угылы - 81.

Имам вә мөдәррис **Мөхәммәдшәкир** Фәизый, Шадман авылыннан - 85.

Мулла **Габдүш** - 36.

Мулла **Мөхәммәдвагыйз** әл-Чакмакый - 79.

Мулла **Нәжмеддин** -19.

Мулла **Рәфыйк** - 45, 55.

Мулла **Рөстәм** мулла Рәфыйк угылы – 45, 60.

Дамулла **Таһир** Сарайлы - 50.

Мулла **Хәйрулла** - 109.

Метрәй авылы мулласы **Шәйхелислам** Шәйдуллин - 75.

Ыстаршина **Шәриф** (Шәрифулла) – 38.

Мулла **Шәрәфеддин** мулла Нәжмеддин угылы -19.

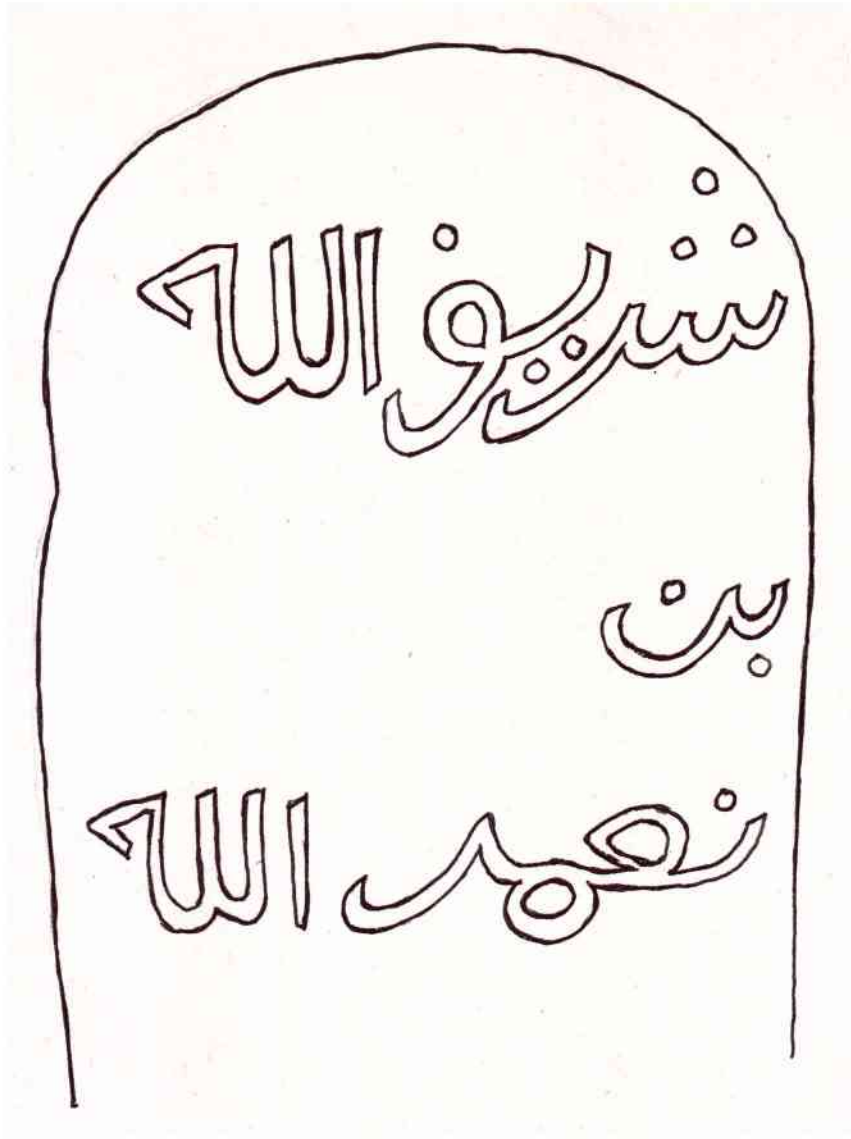

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مِن

عَمْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

1=A

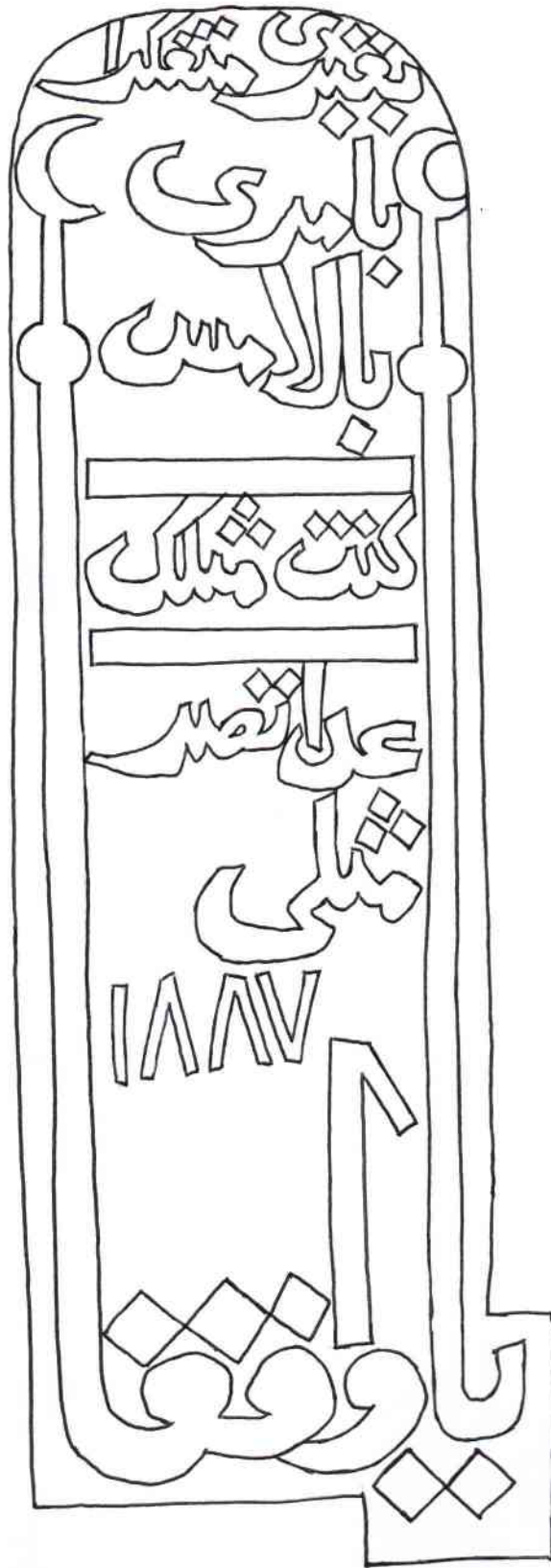
1=A

1=B

1=B

و راقعا بقبر منهار
بارك كننت مثلك
سے تصویر لکھا
متوفی حسین علیہ السلام
حسین علیہ السلام ۱۱۰۹

2=A

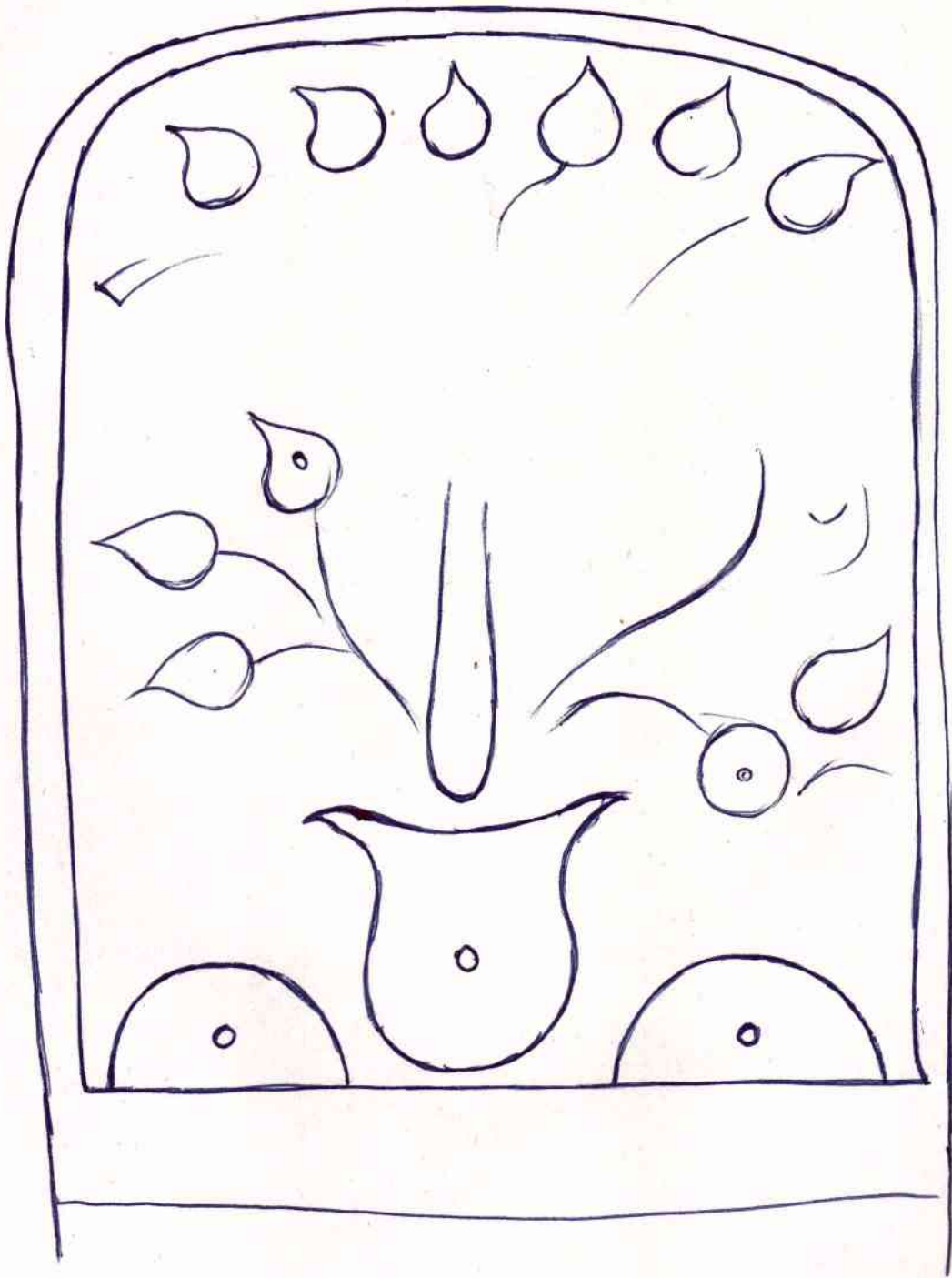
يا واقفا بقبري متفكرا

يا هري كنت مثلك

امس تصير عرا مثلا

متوفي حميد الدين

حبيب الله ل ١٩٥٠ سنه

2=B

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا
لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَشْكُرَهُ
إِلَّا بِرَحْمَةِ اللَّهِ الْعَلِيِّ
الْعَلِيمِ

3=A

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ حَمْدٌ سُوْدًا

عِنْدَ الْقَمْرِ
لِاطِیْفَةِ بِنْتِ عَبْدِ الْعَلِیِّ
مُحَمَّدِ یَارِ جَعْتِی
۱۹۰۷ سَمِیْمَات

لا اله الا الله
محمد رسول الله

كان ابن عباس عن رسول الله
انه قال ما من رجل يجر على
قبر اخيه المؤمن كان يعرفه
فليسلم عليه الا عرفه

لهذا القبر حضرت الزين
عليه السلام بن ابي

وفاته سنة 112 هـ
في شهر ربيع الثاني

تمت بحمدك

لا اله الا الله
محمد رسول الله

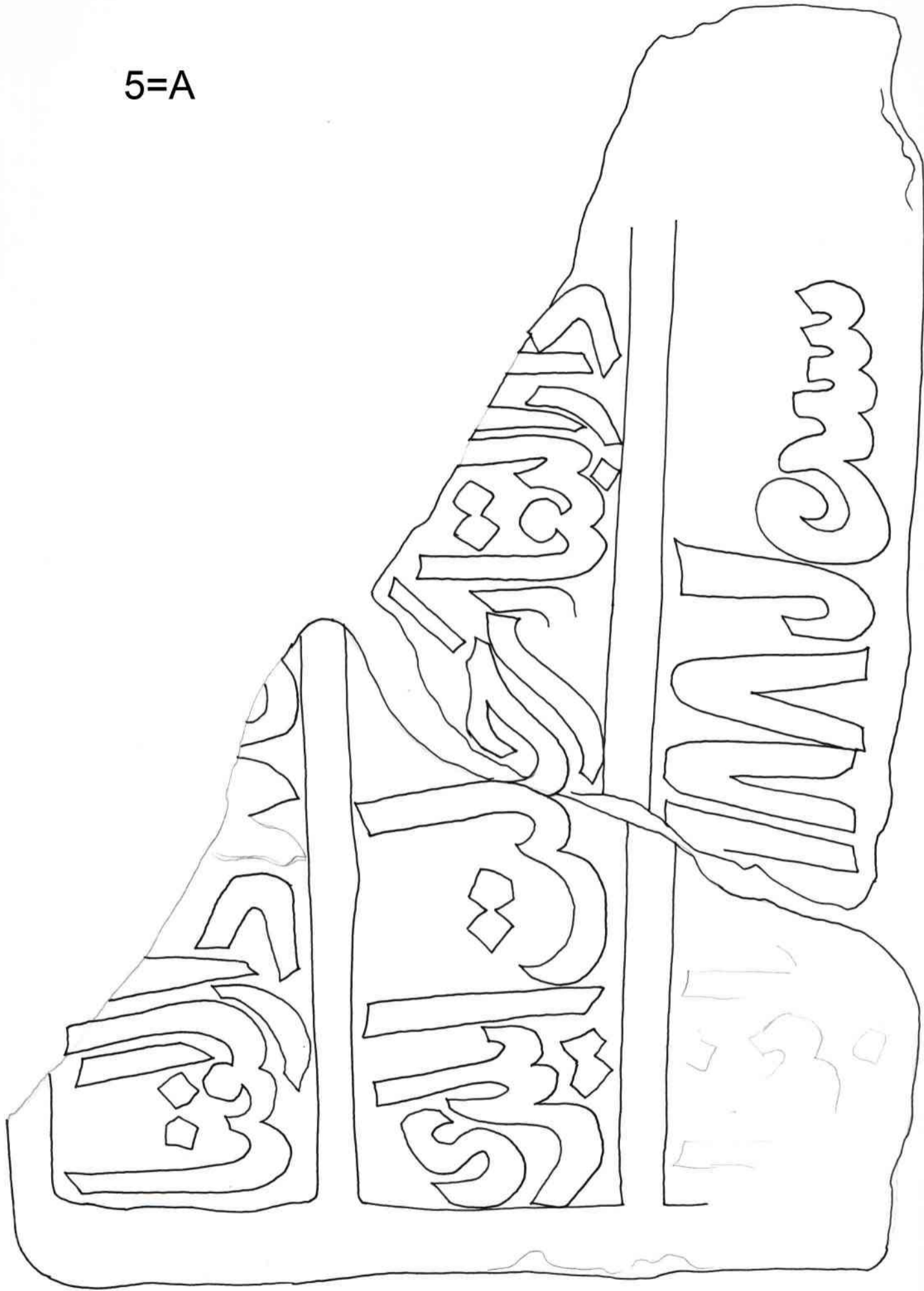
عن ابن عباس عن رسول الله
انه قال ما من رجل يهر على
قبر اخيه المؤمن كان يعرفه
فليس له عليه الاعترفه

هذا القبر كضر الدين
كلام الدين اوكام

وفاته 1413 هـ
ديكابري 1313 هـ

كتبت محمد جان

5=A

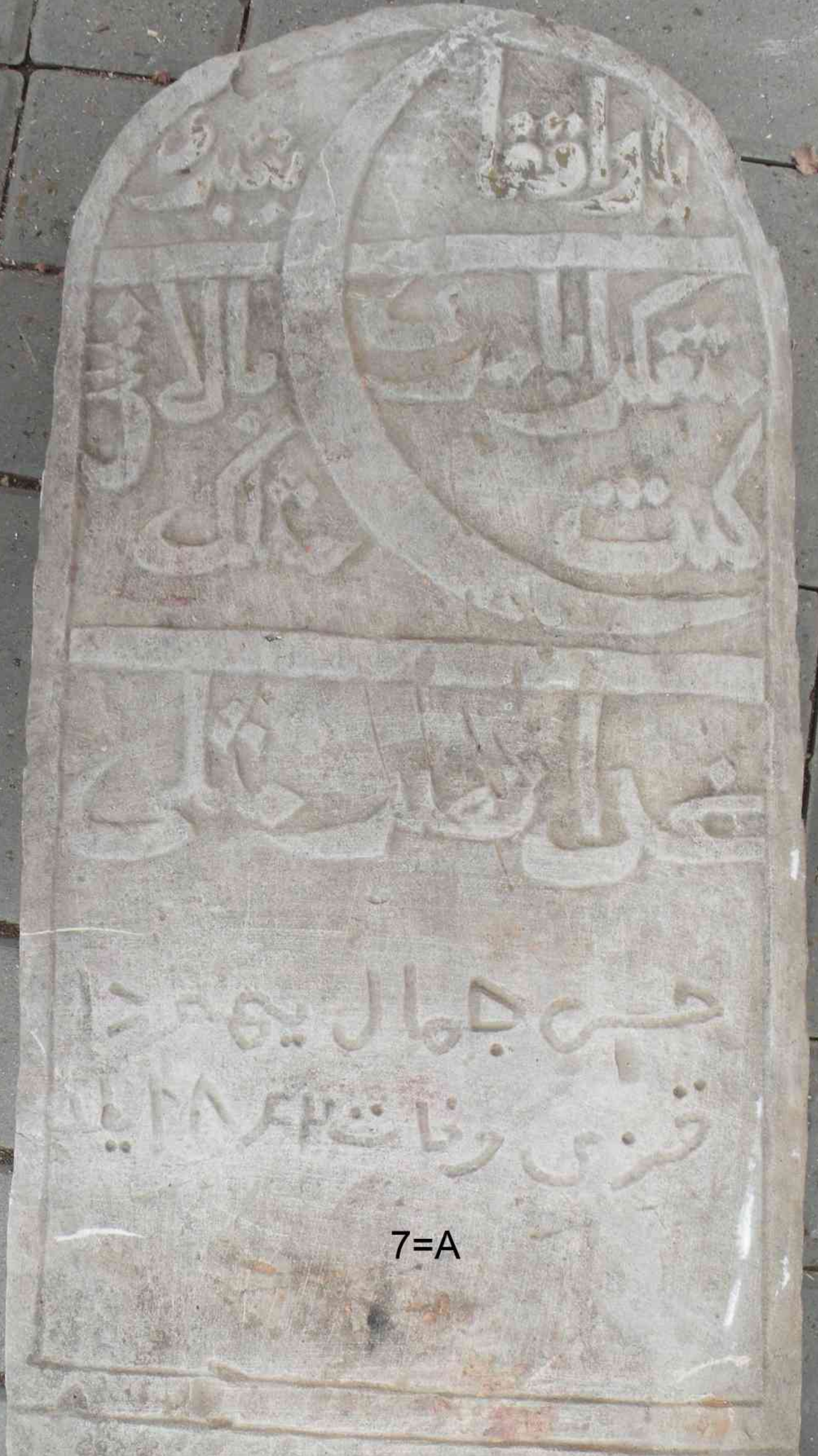
5=A

6=A

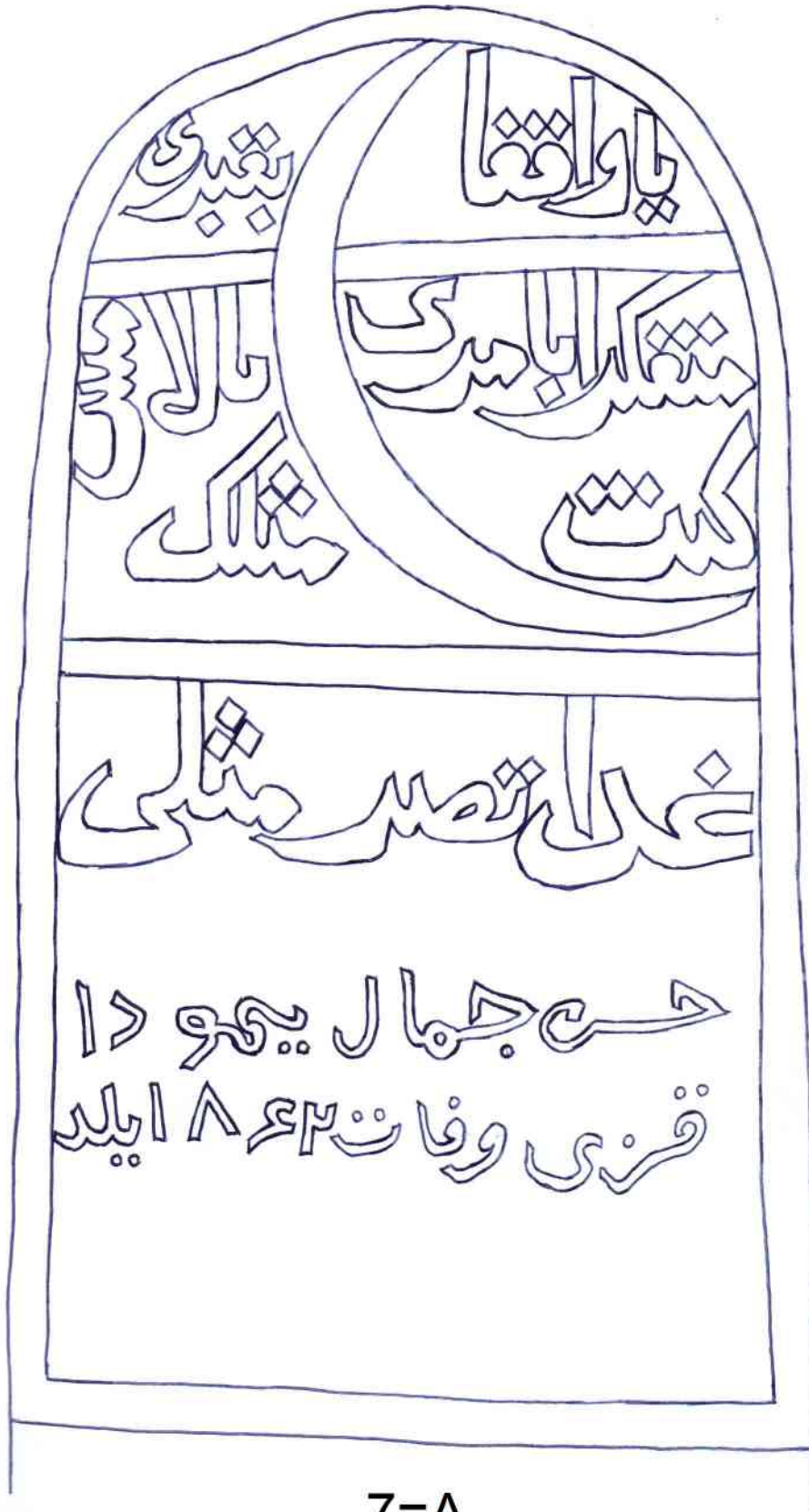
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ
 خَلَقَ السَّمٰوٰتِیْنَ وَالْاَرْضَ
 وَجَعَلَ مِنَ النُّجُومِ
 نٰرًا
 وَهُوَ الْعَلِیْمُ
 الْحَكِیْمُ

مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ
 الْمَلِکِ بْنِ
 اَبِی بَلْدَةَ

مُحَمَّدُ بْنُ جَمَالِ بْنِ
 قُتَيْبَةَ وَفَاتَهُ فِي
 الثَّمَنِیَّةِ

7=A

7=A

10

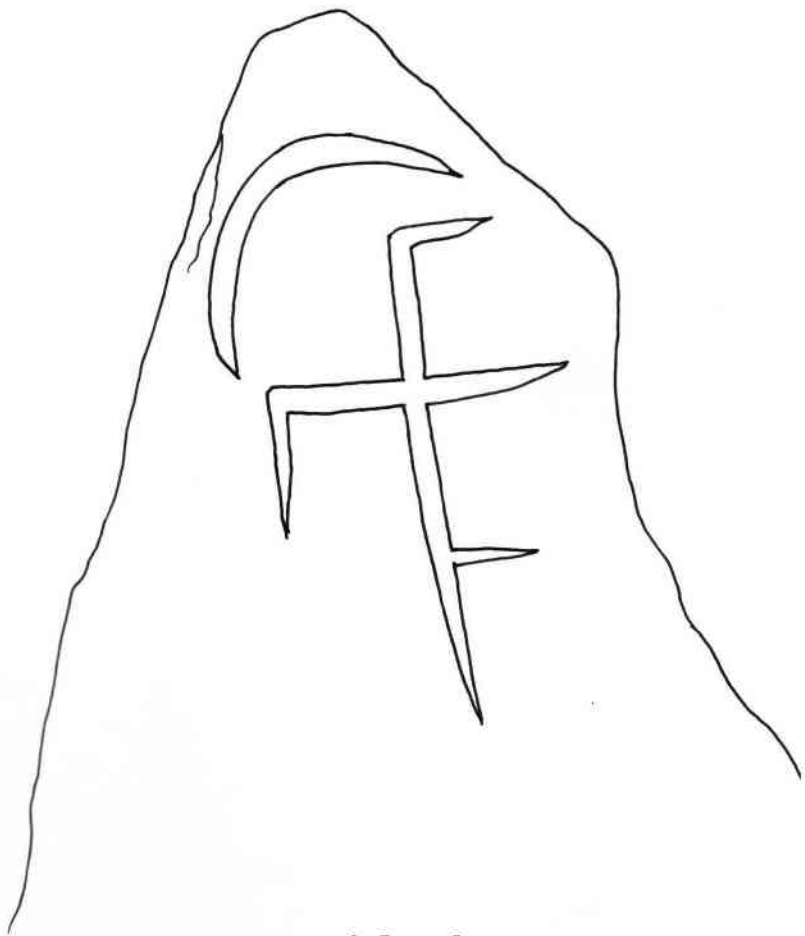
15=A=a

16=A

16=A

١٣٠٢ الخي ده

ماه شعبان ٢٠٠٢ الخي يوق

منه مملية ذى القعدة قري

ار القنادات دار البقاير جعلت ايل دي

نظرت كما نظرت ولقد نظرت فما اعتبر فانظ

في سير قبل الوصول كما هملت يا ايها الناس ان

الى اول قري بكرة بلوى الاجل فليته الي راد رطل امكسفي

بياتر الهول ما لنا ودهى كما نقلت واكل الى مثل سينتقل

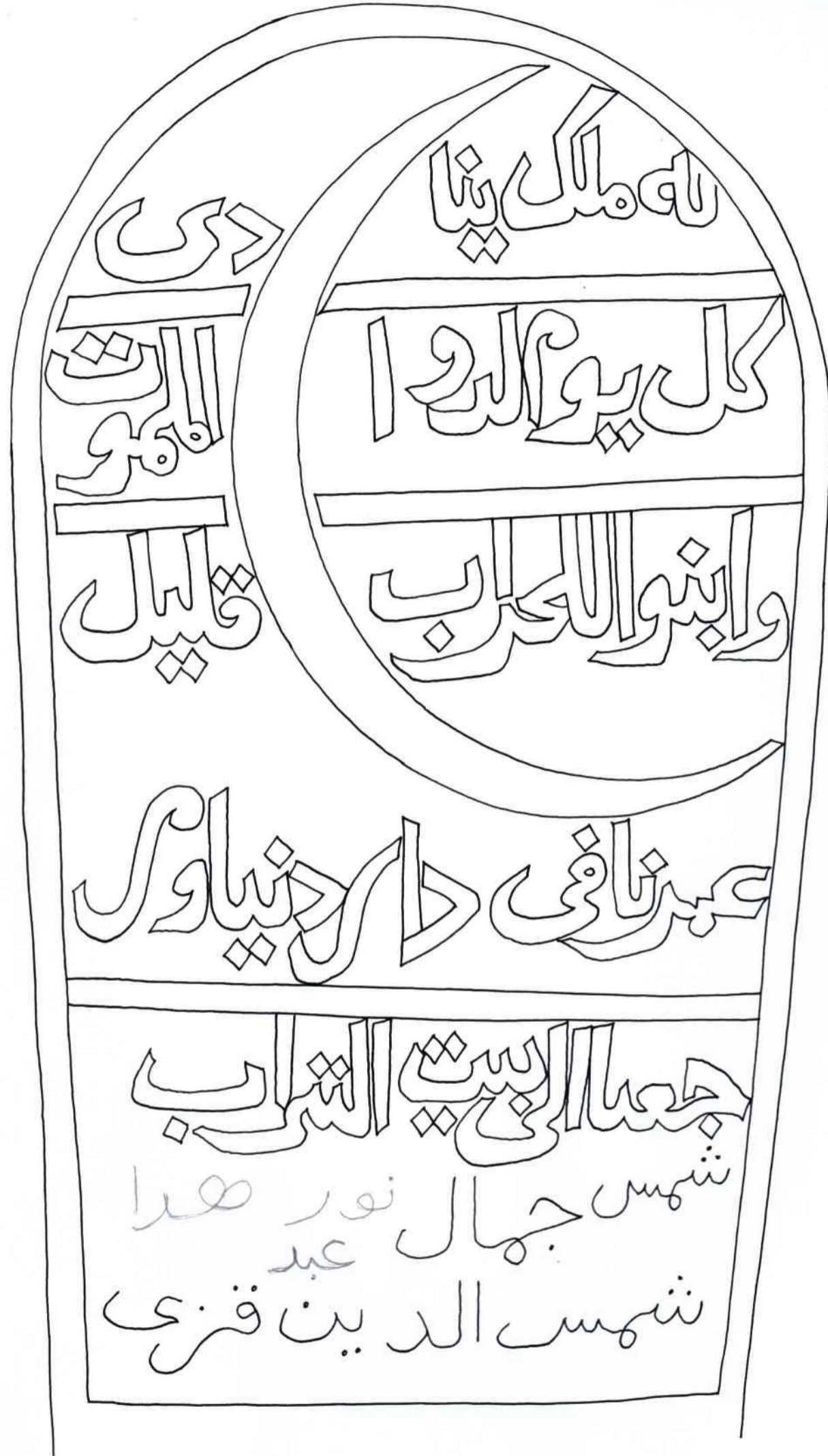
17=A

18=A

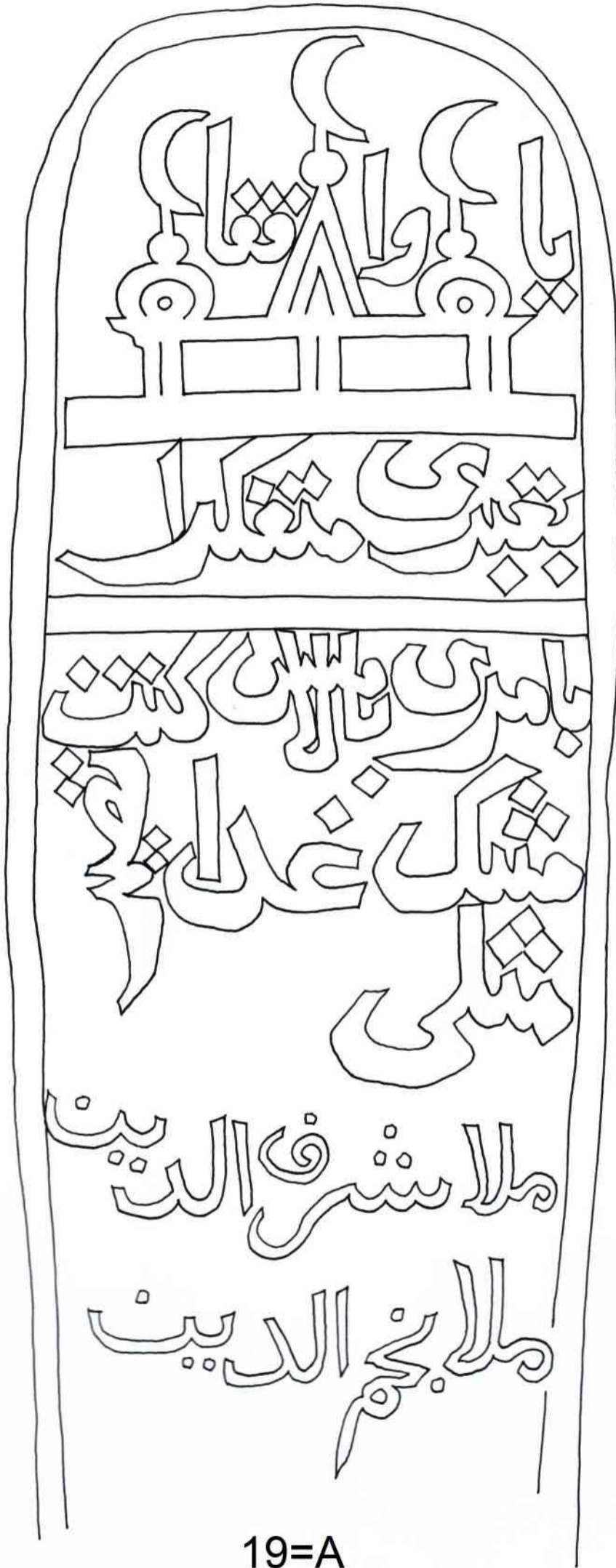

19=A

عبدالله بن محمد بن ابي طالب

توفي في شهر ربيع الثاني سنة ١٧٦١

بمدينة صنعاء في يوم الاثنين

عاش في الدنيا نحو ثمانين سنة

وكان من اهل بيت ابي طالب

عليه السلام

20=A

21=A

22=1

1865-1908

MAHON

WIFE

MAHON

WIFE

22=2=A

22=1=A

24=A

26=A

١١
 فضل نعيمنا واثق الميزان
 تزوجت من ابيها
 صلوات الله تعالى عليه
 المتوفى يومه
 البقايا ركت ابراهيم
 انشده مرة
 افوق قلبي
 سنة ١٢٢٧
 ابراهيم بن قتيبة
 بيت شهيد
 ابراهيم بن قتيبة
 صلوات الله تعالى عليه
 اله اله كبير
 رب العرش العظيم
 تحت الله
 يا ابراهيم
 كنت اذنه

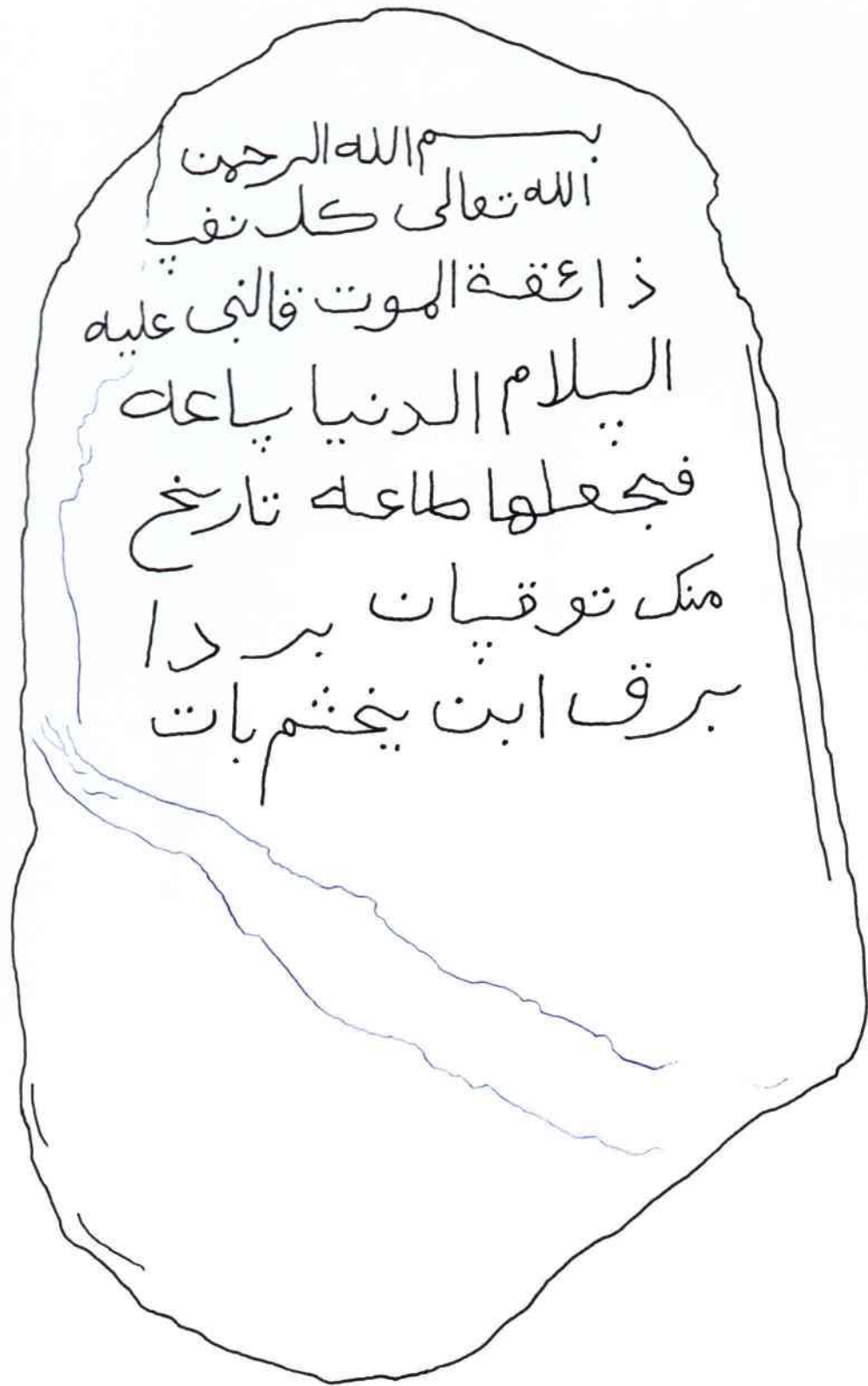
27=A

28=A

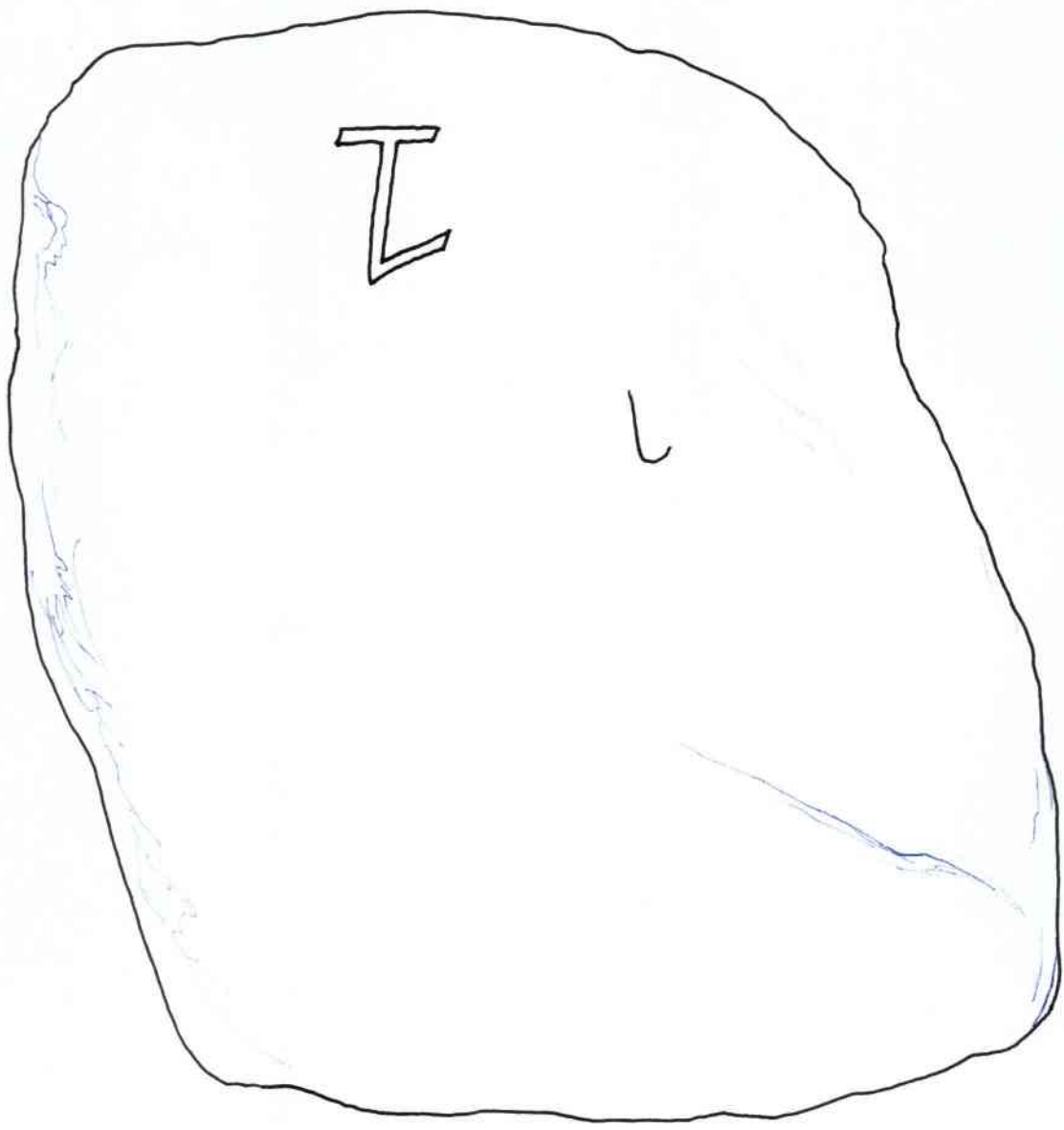

29=A

29=A

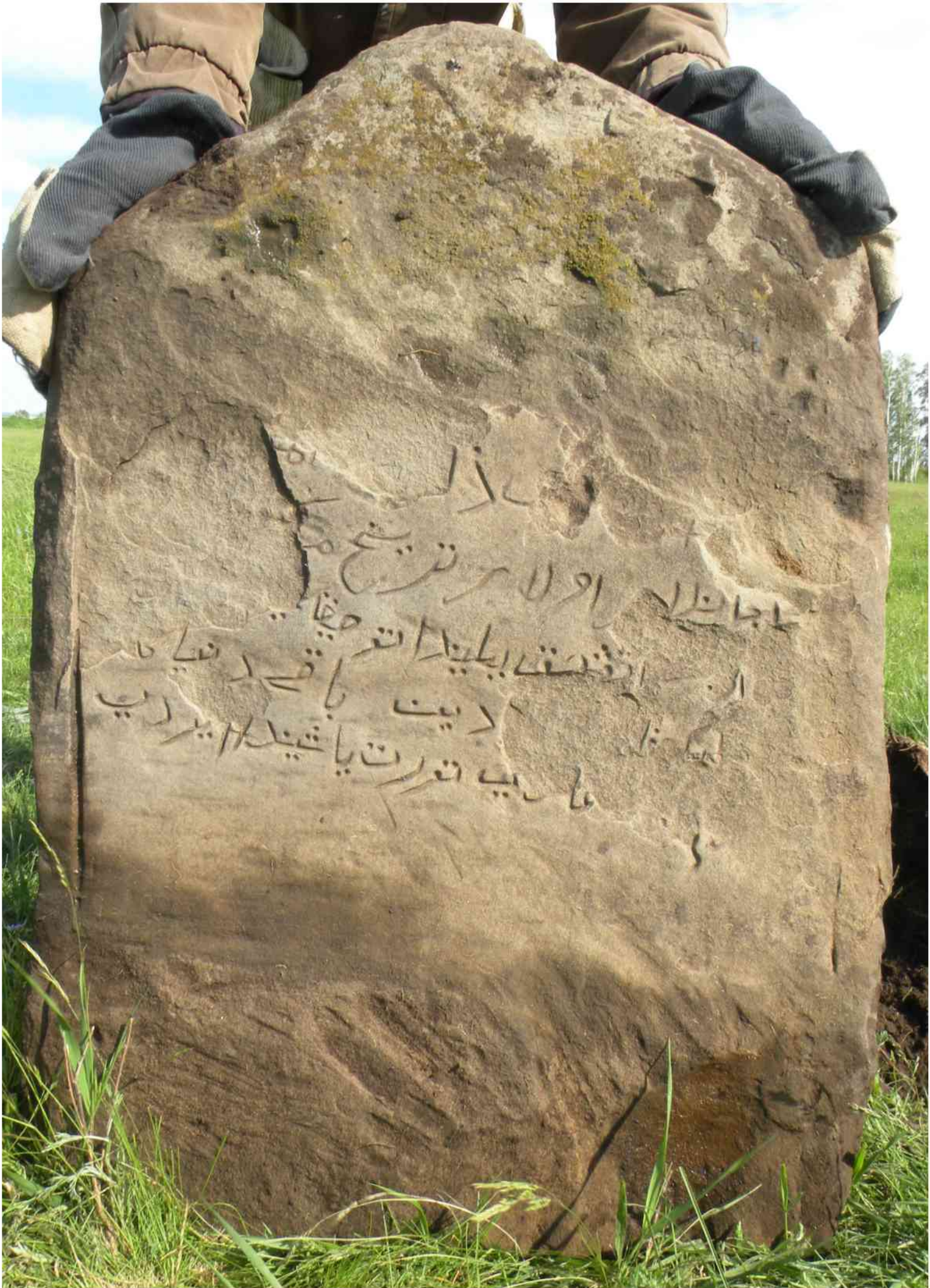
30=A

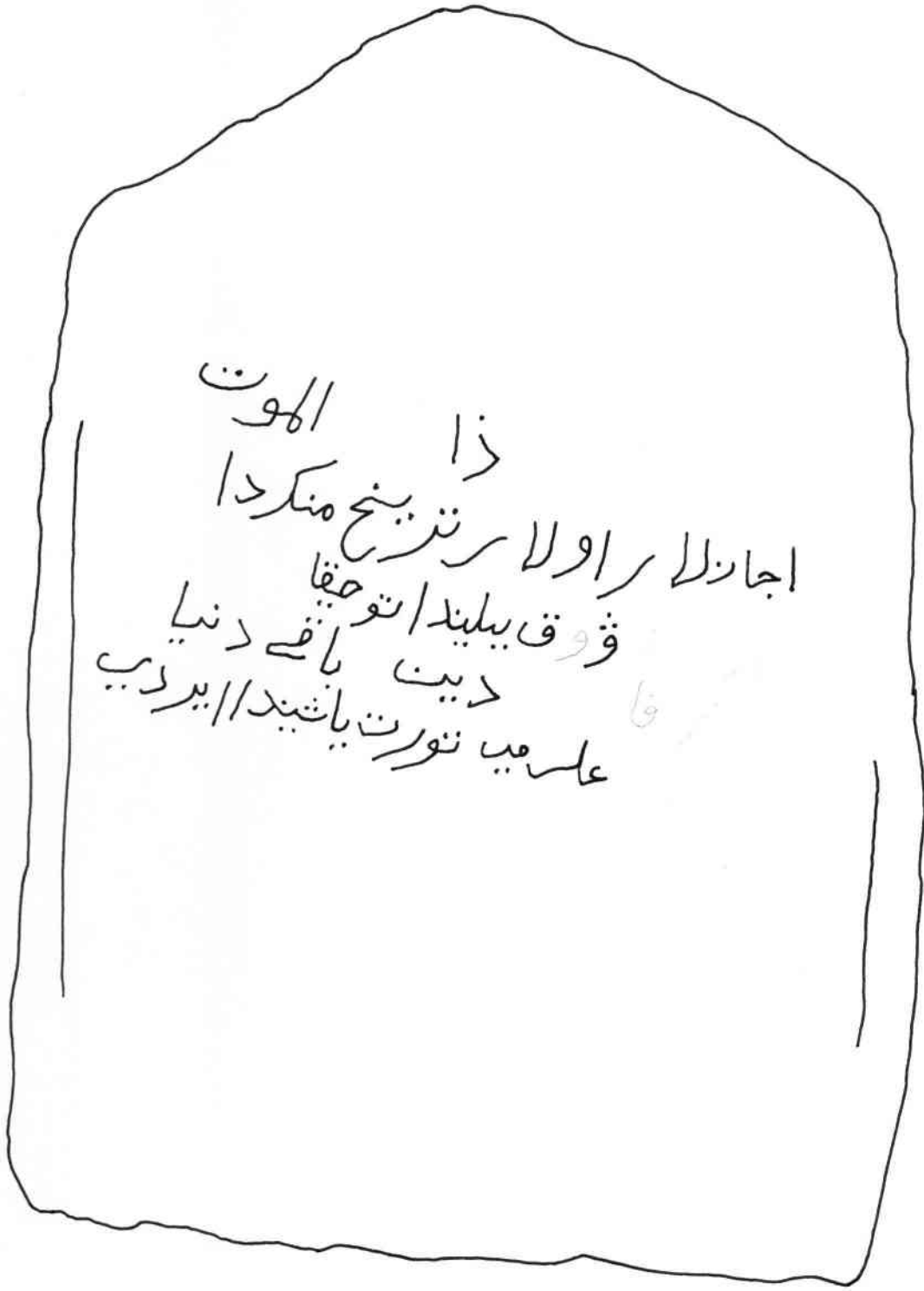

30=A

31=A

چين يىندا رجب ايندا
دو نيا دىن باقى پارايىم
لات قىلدى كات قىزى ا
بو باش قوتلوغ مبارك بولپو
و الله اعلم بالصواب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بَيْنَ يَدَيْهِ جَنَّةٌ مِّنَ الْجَنَّاتِ
أَيْضًا

رَوْضَةٌ مِّنْهَا فِيهَا جَنَّاتٌ مِّن
لِّاتٍ تَبْدَأُ بِتِلْكَ أَعْيُنُكَ
يَوْمَ تَأْتِيهَا مِن شَرْقِهَا
بُيُوتٌ مَّشْرُقَةٌ وَمِنَ الْجَبَلِ
مَنْبَرٌ مِّمَّا يَصْرِفُونَ
وَمِنَ الْجَبَلِ مِثْرَبٌ مِّمَّا يَنْزِفُونَ
فِي الْجَبَلِ مِثْرَبٌ مِّمَّا يَنْزِفُونَ
وَمِنَ الْجَبَلِ مِثْرَبٌ مِّمَّا يَنْزِفُونَ

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالْمُؤْمِنِينَ

32=A

33=A

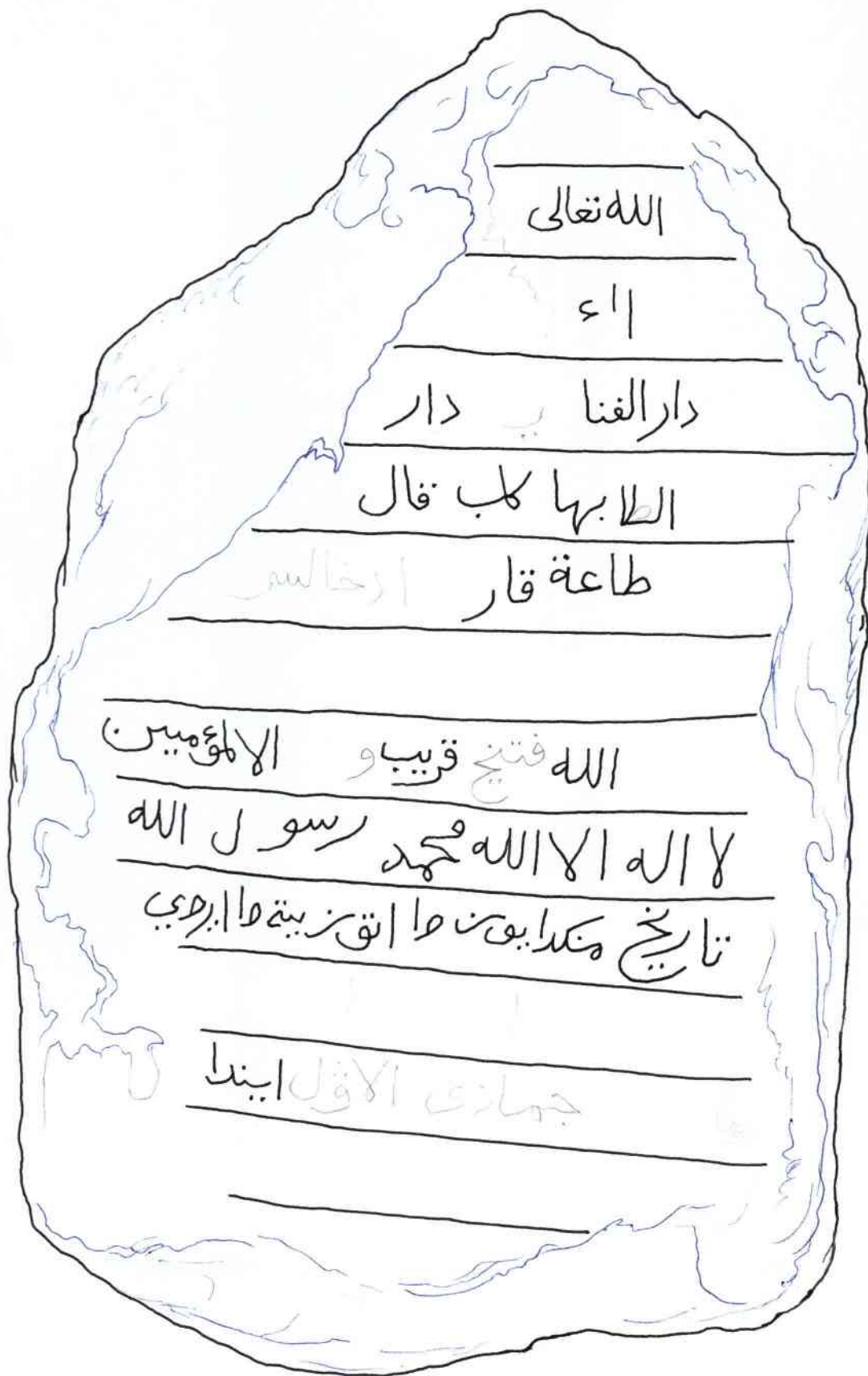
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ
لَنْفِرَ إِذَا تَقَطَّلَ مَوْتَ شَمِ إِلَيْهِ
تَوَجَّعُونَ تَرِيحَ مَيْكِدَا
تَوَقَّاتِ إِيكِدَا

34=A

35=A

35=A

35=A

36=A

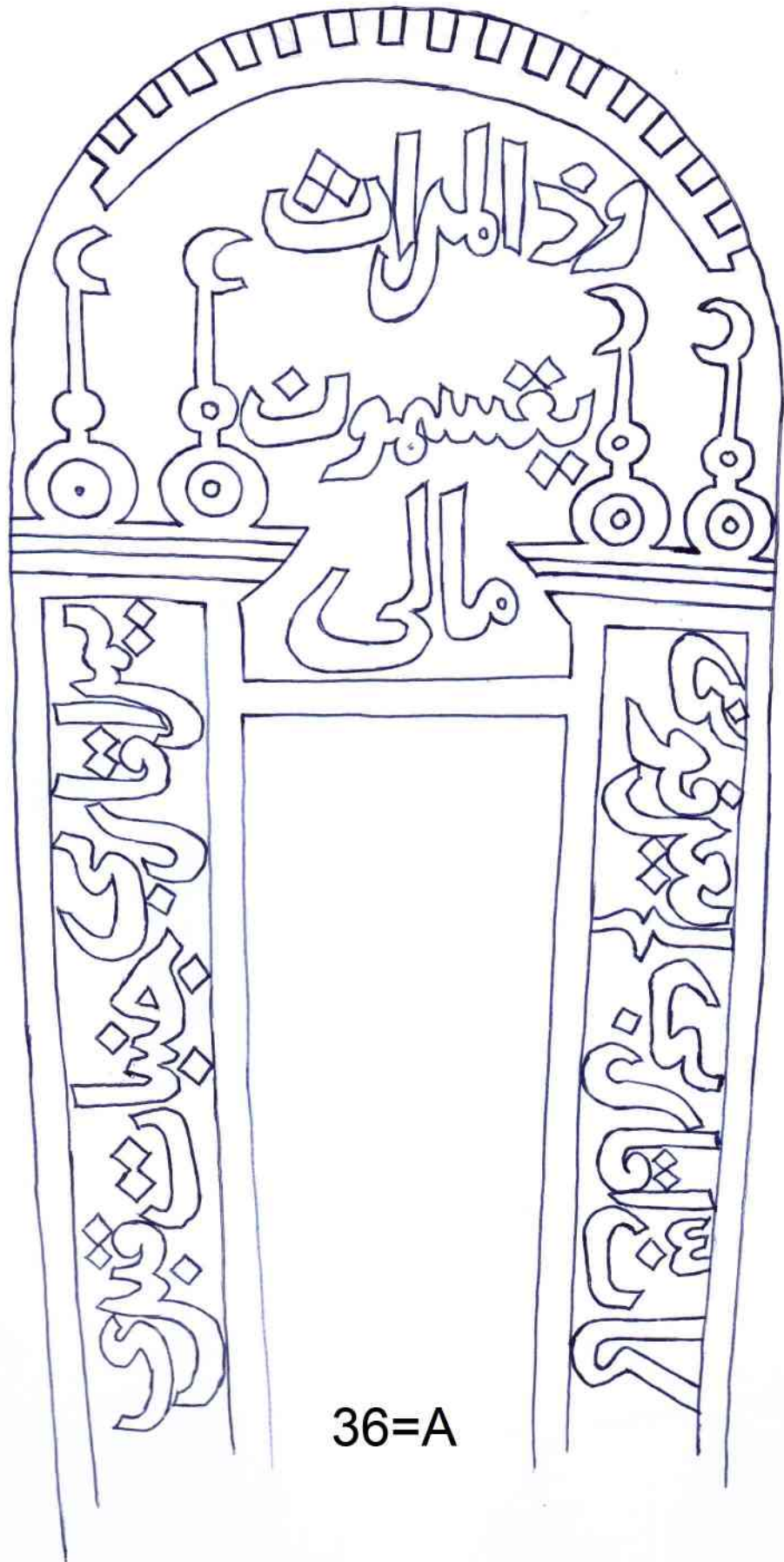
ملا عبد الغفار ملا محمد ویش
او علی و فاة ۱۷۳۱ الخ یلیده
مارطاشکدانی
کوشنده

36=A

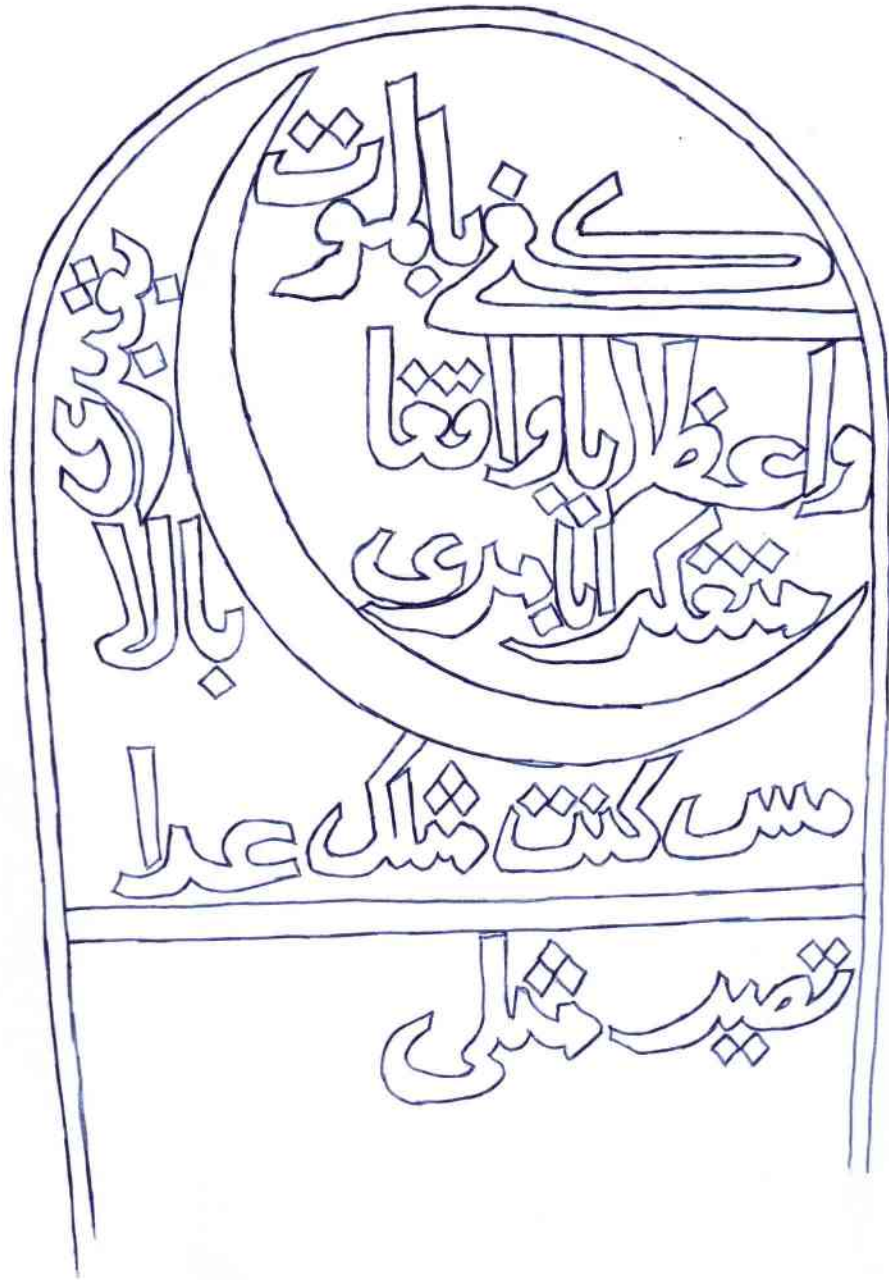
36=A

37=A

37=A

38=A

38=A

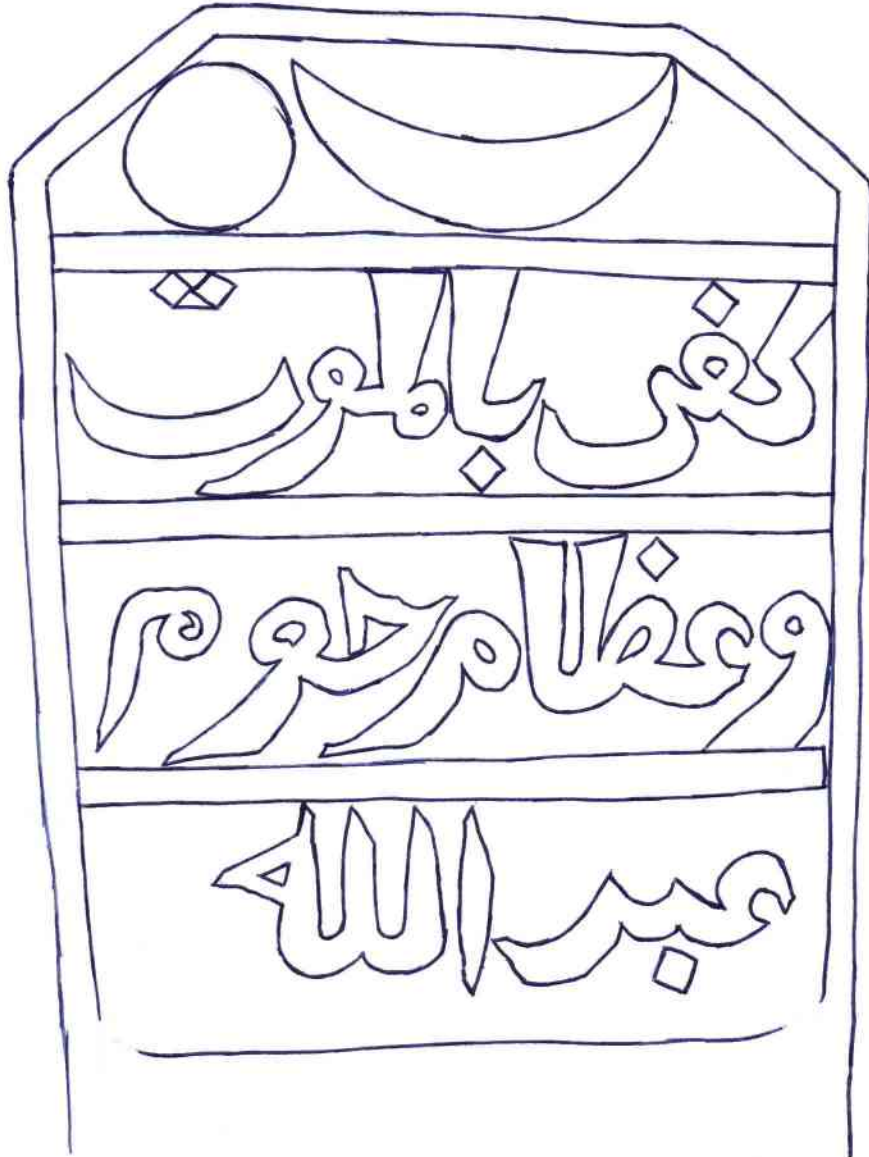

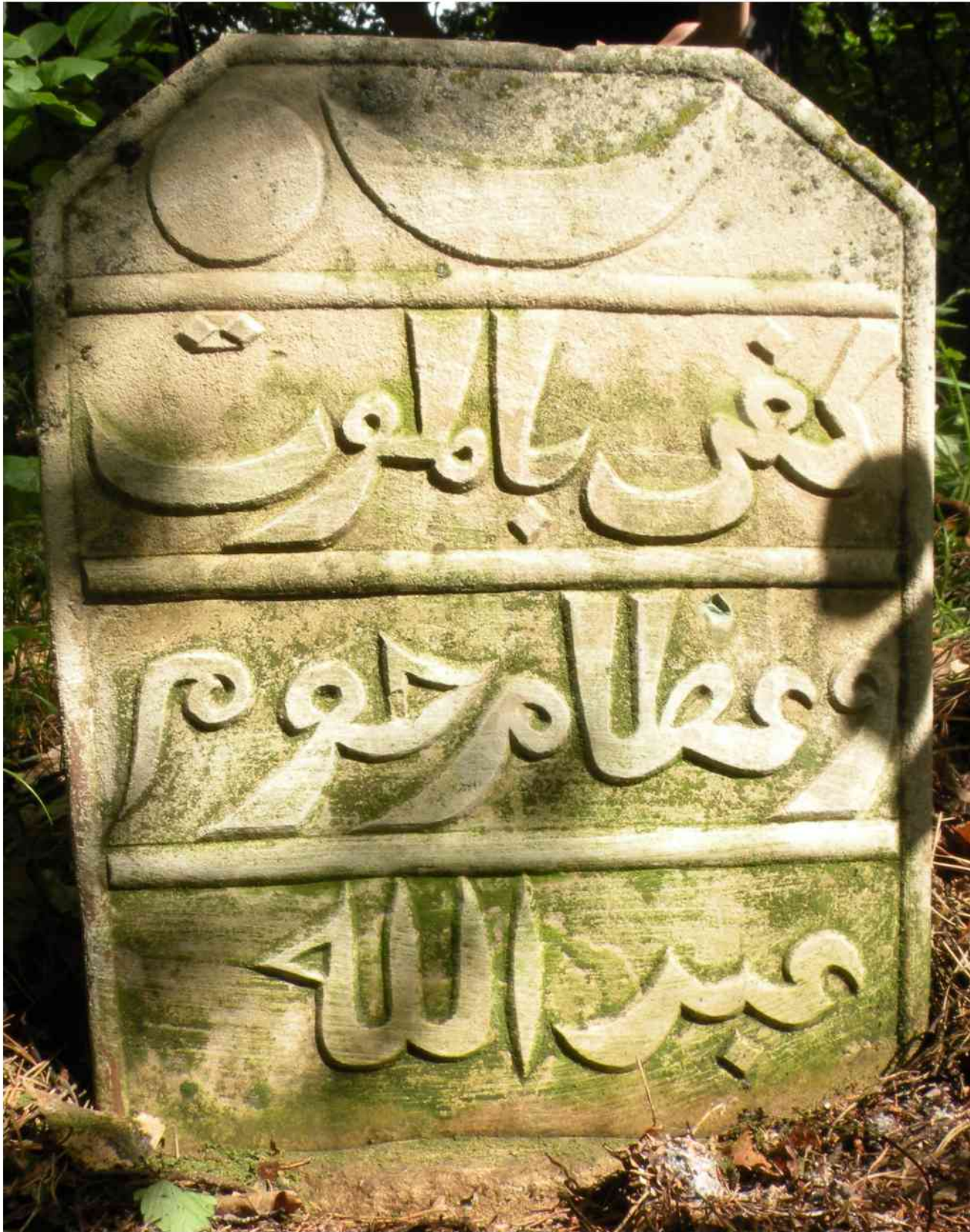
39=A

40=A

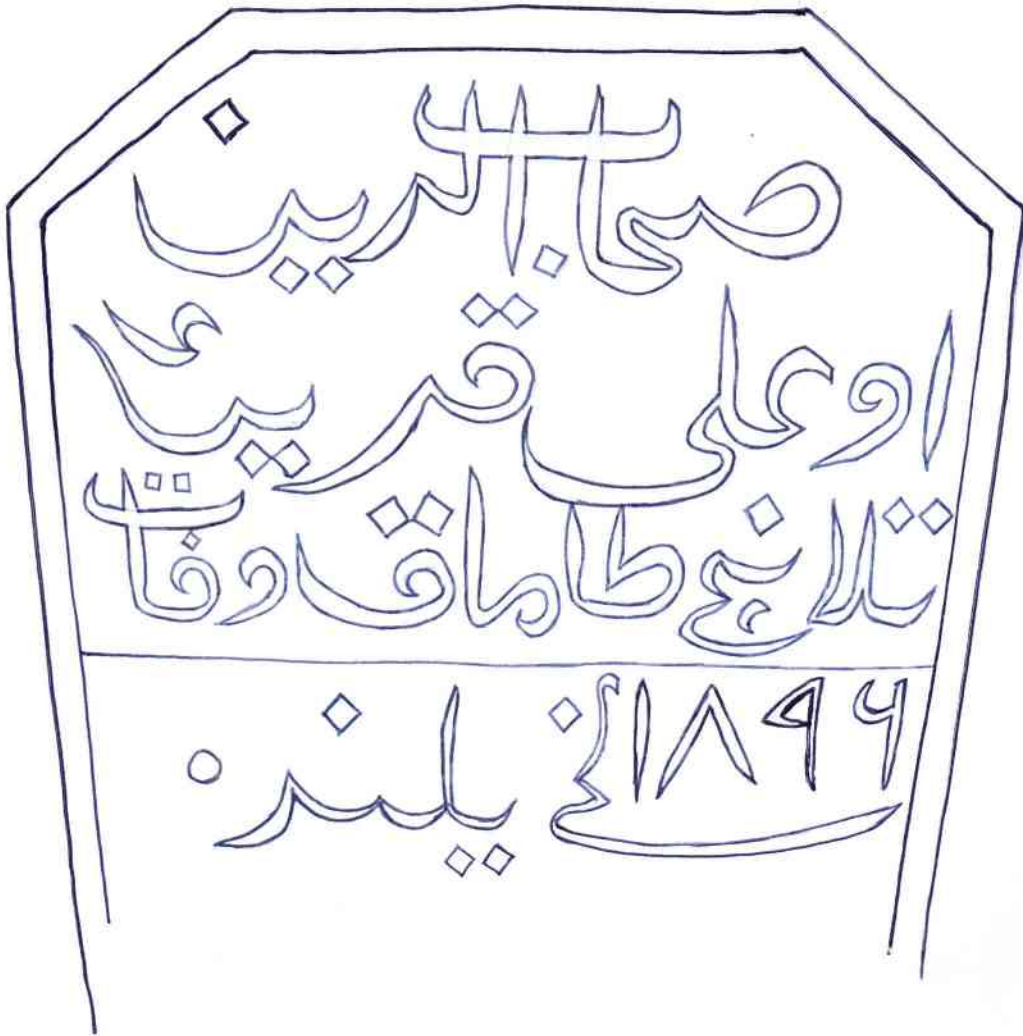
40=A

40=A

40=B

41=A

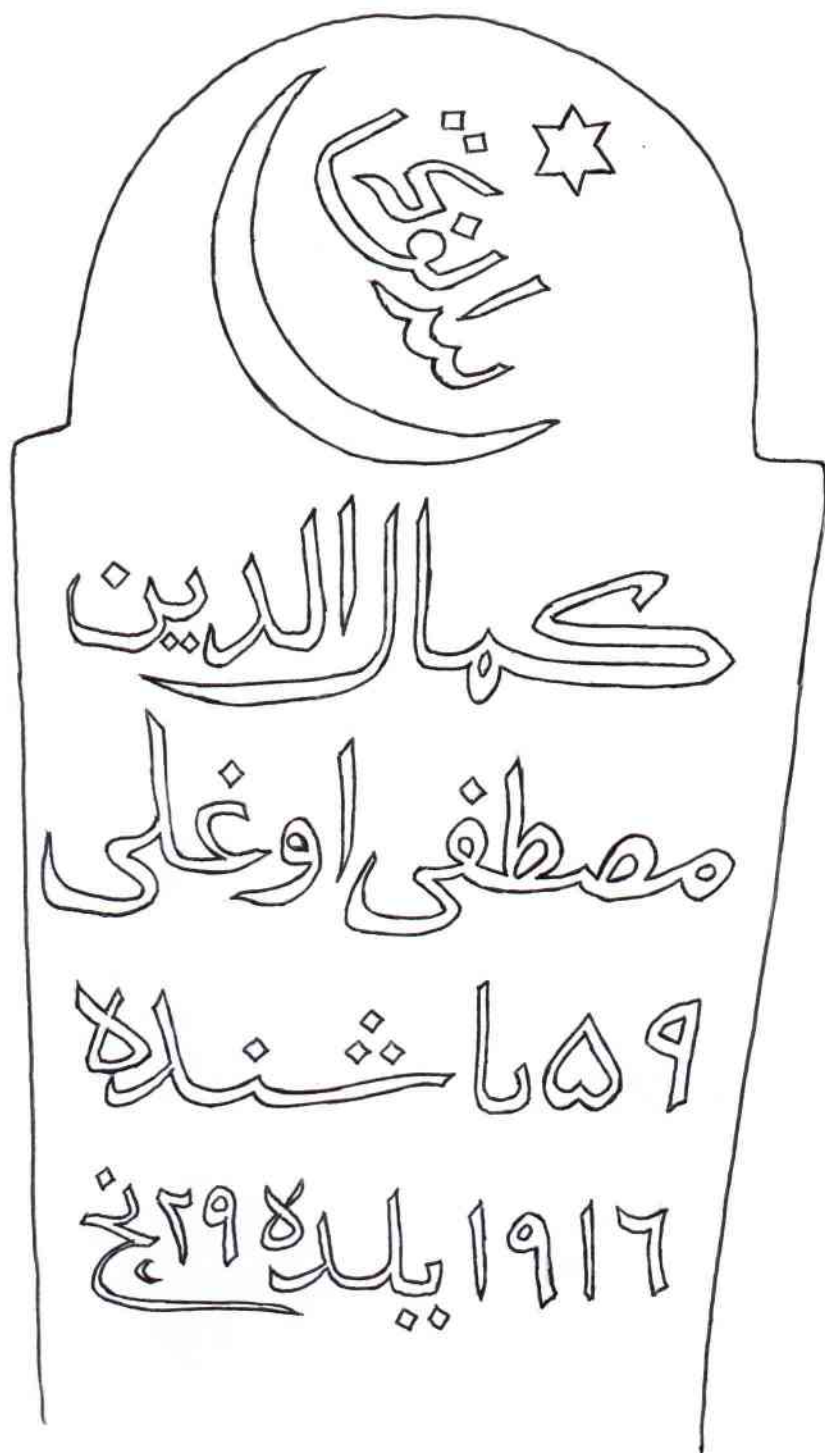

42=A

42=A

43=A

44=A

يا واقفا
بقبري
تفلا يا
عبدال
مسكن
منزل
غائب
منزل

بسم الله الرحمن الرحيم
وكتبه
مهر شهزاده
ارضا
مهر شهزاده
مهر شهزاده

قبرستان
محمد رسول
صلى الله عليه
وآله
وآل
ه
و
آ
قفا
بقبري
منقلا ابا
مرى ابا
مسكنت
منك
عز اقص
منك

45

45=A

يا واقفا

بقبري

منقلا ابا

رحملا

مسكنت

منقل

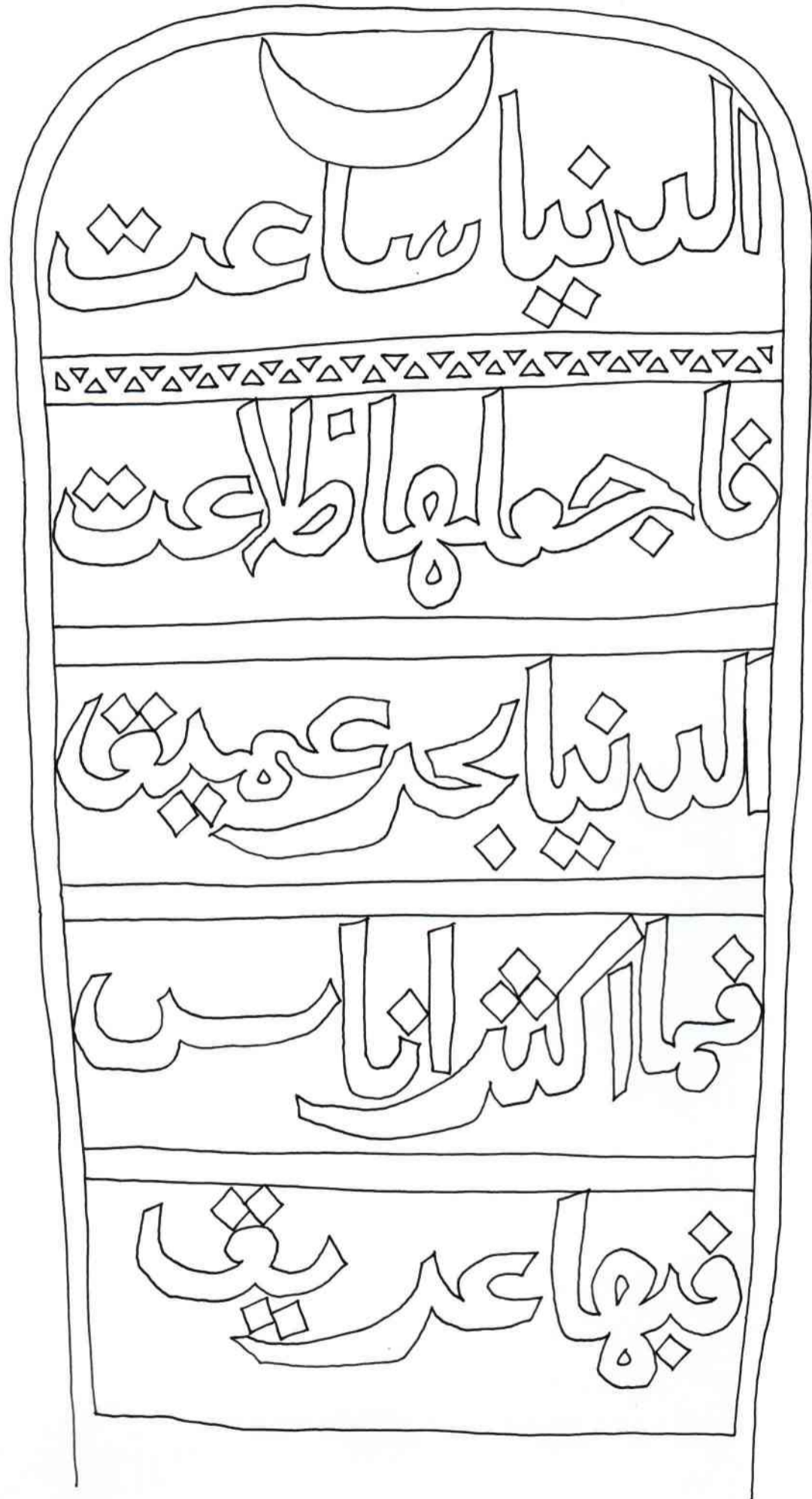
غايقيد

منقل

45=Г

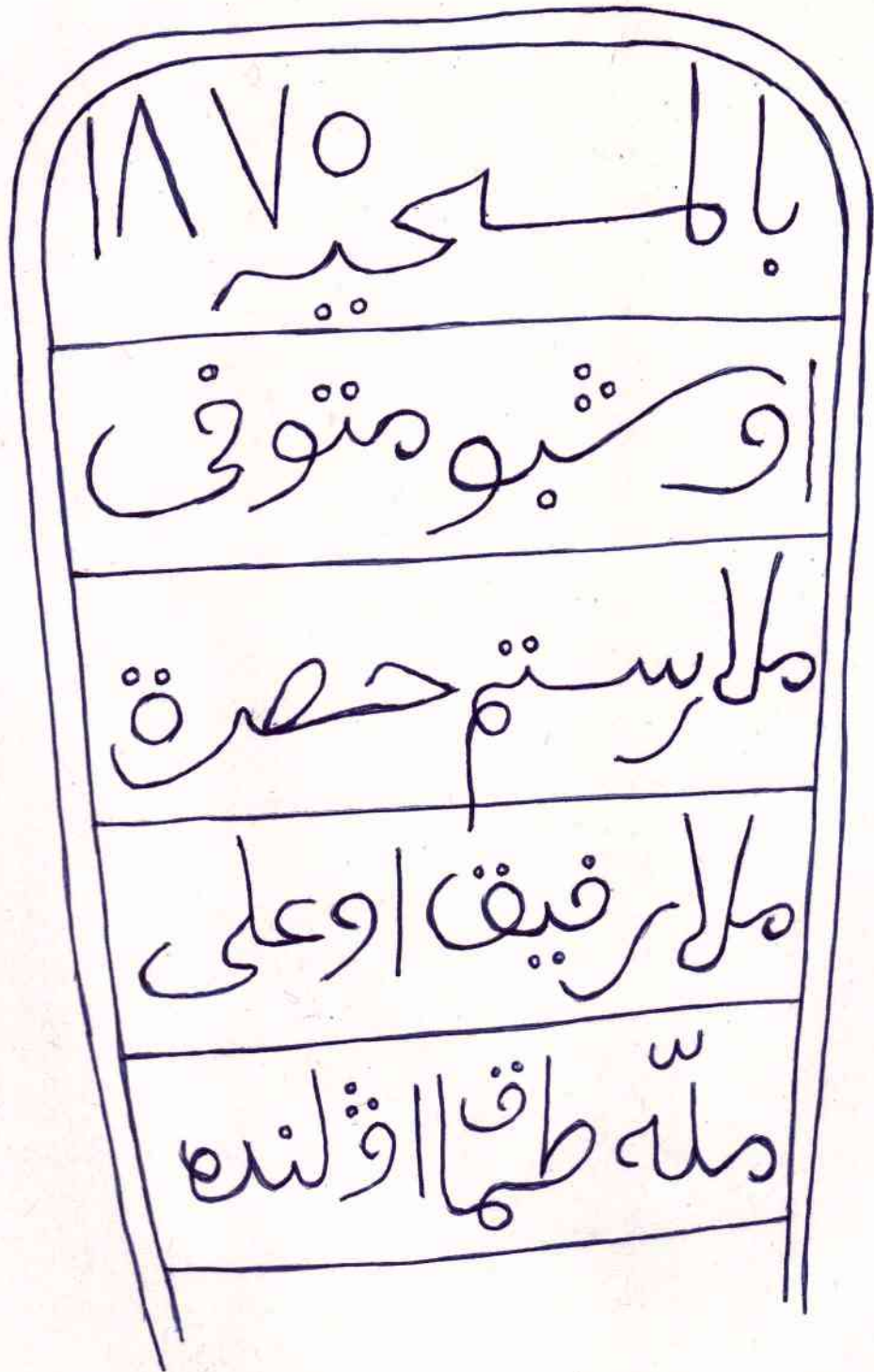

يا واقفا
بقبيري
منفكرا يا
مرىبالا
مسكنت
مثل
عراصي
مثل

45=A, Б

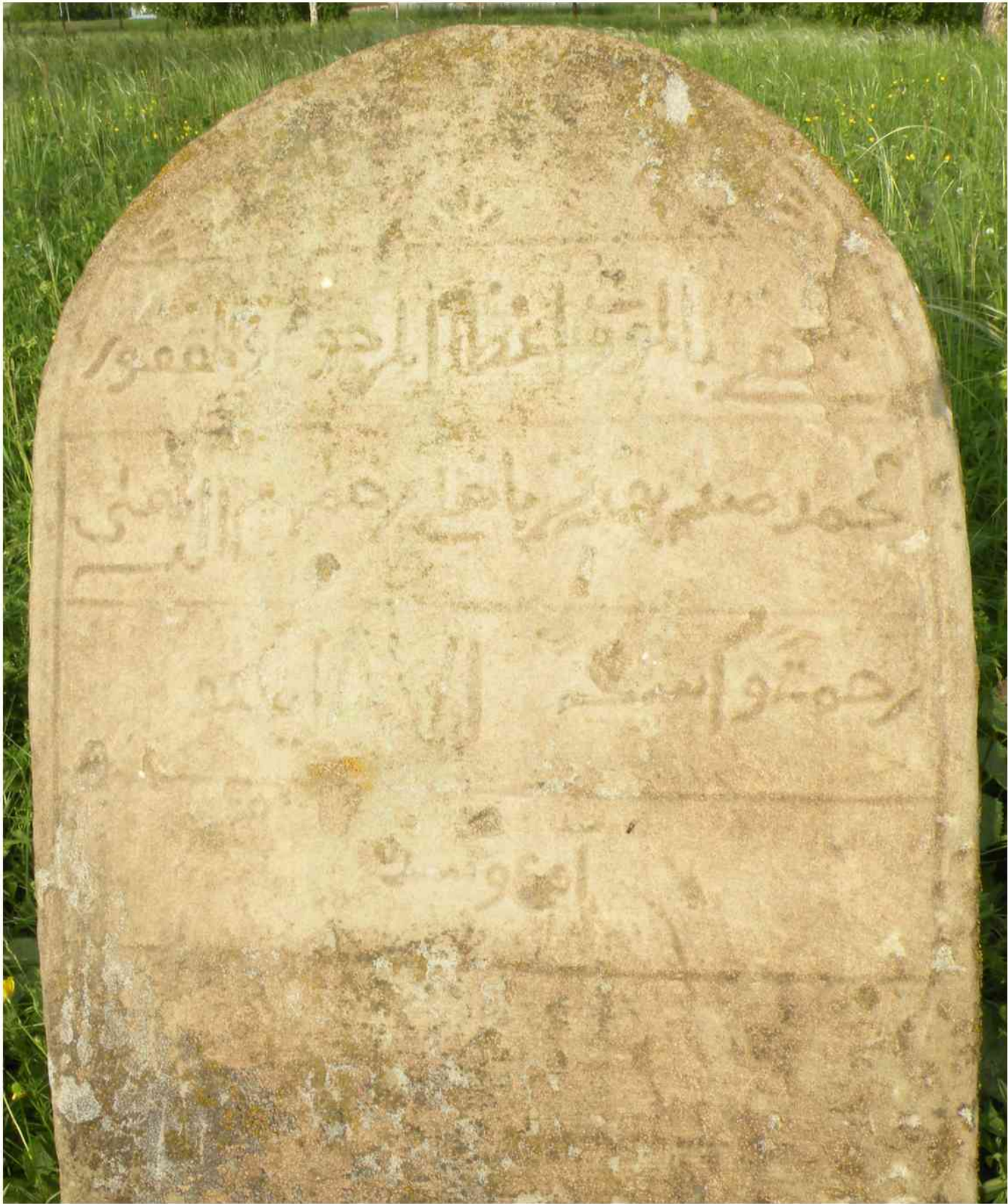
45=A

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى
فَجْرٍ بِطَائِفَةٍ
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى
وَأَهْلِهَا
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى

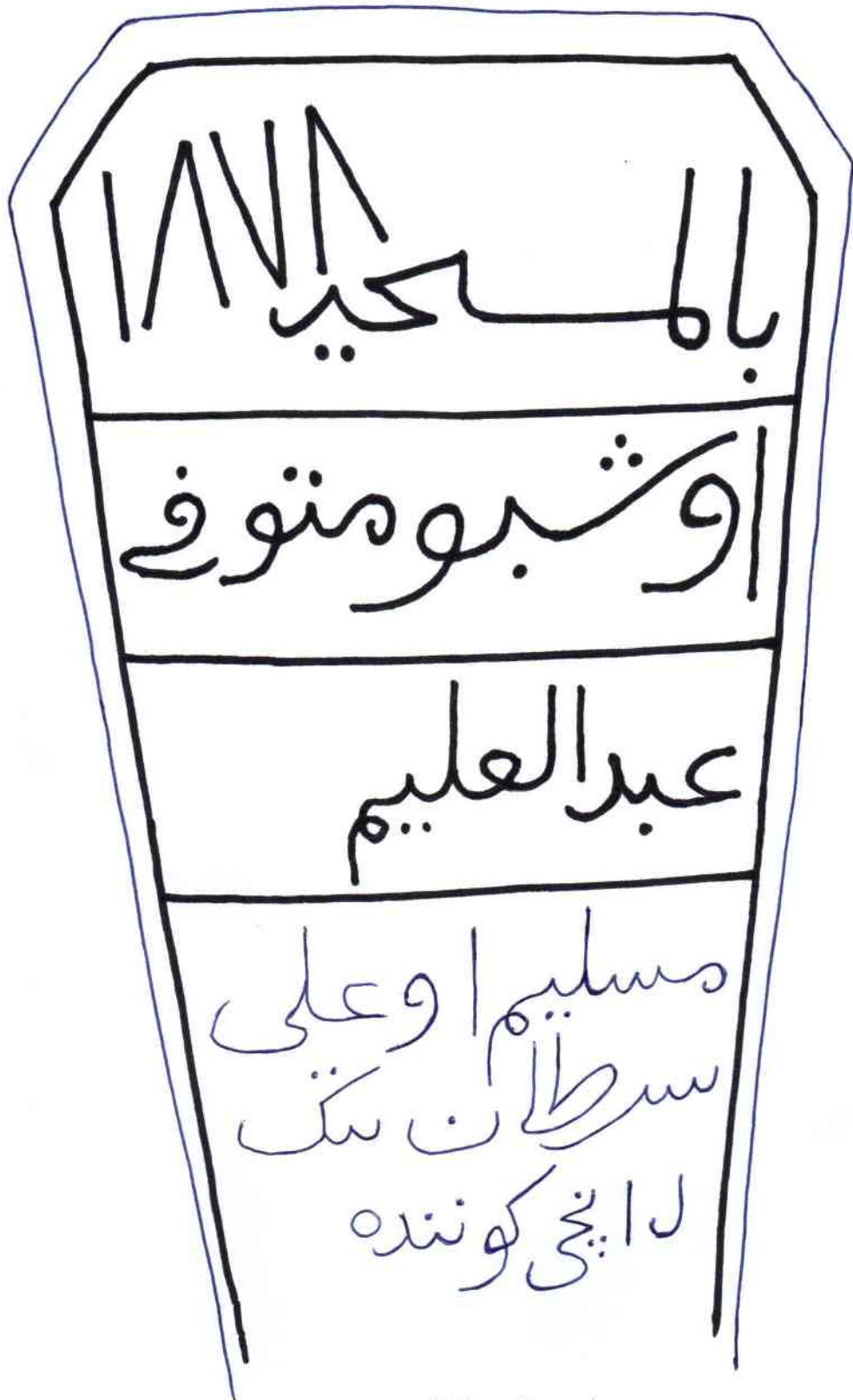
46=A

47=A

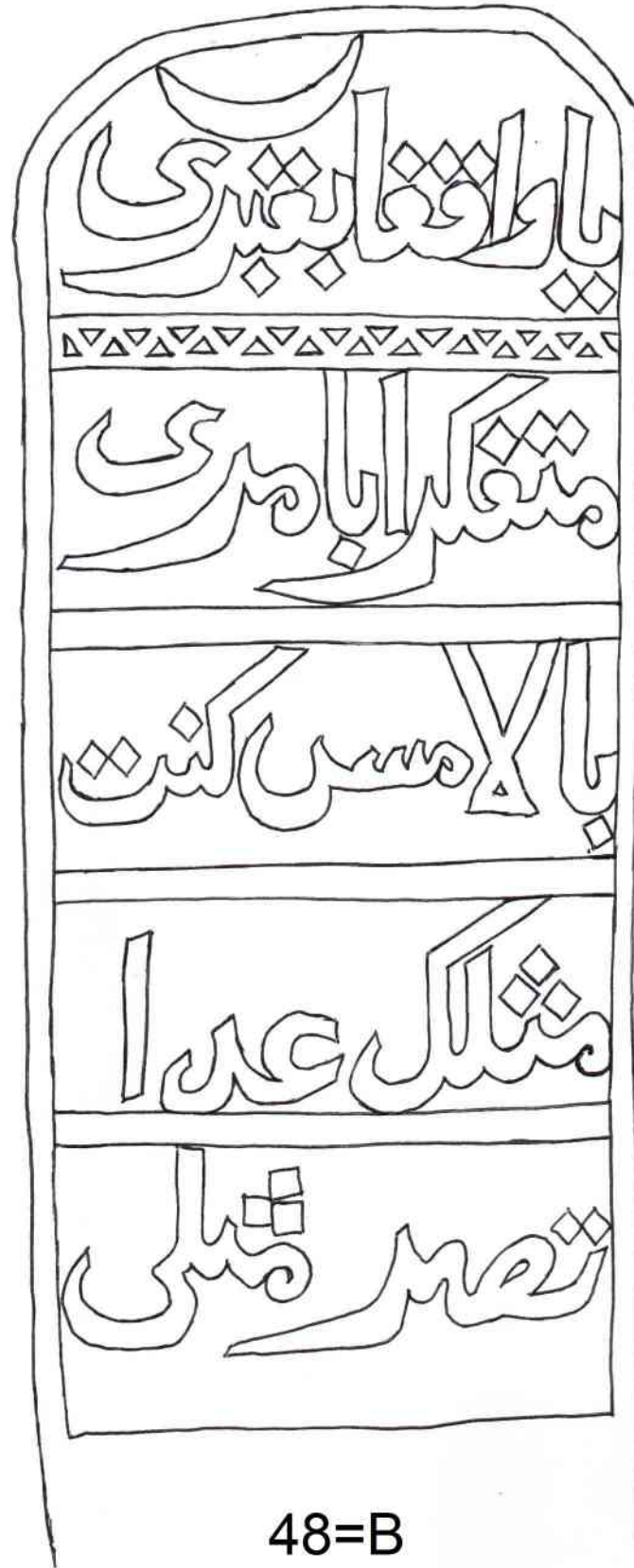

48=A

48=A

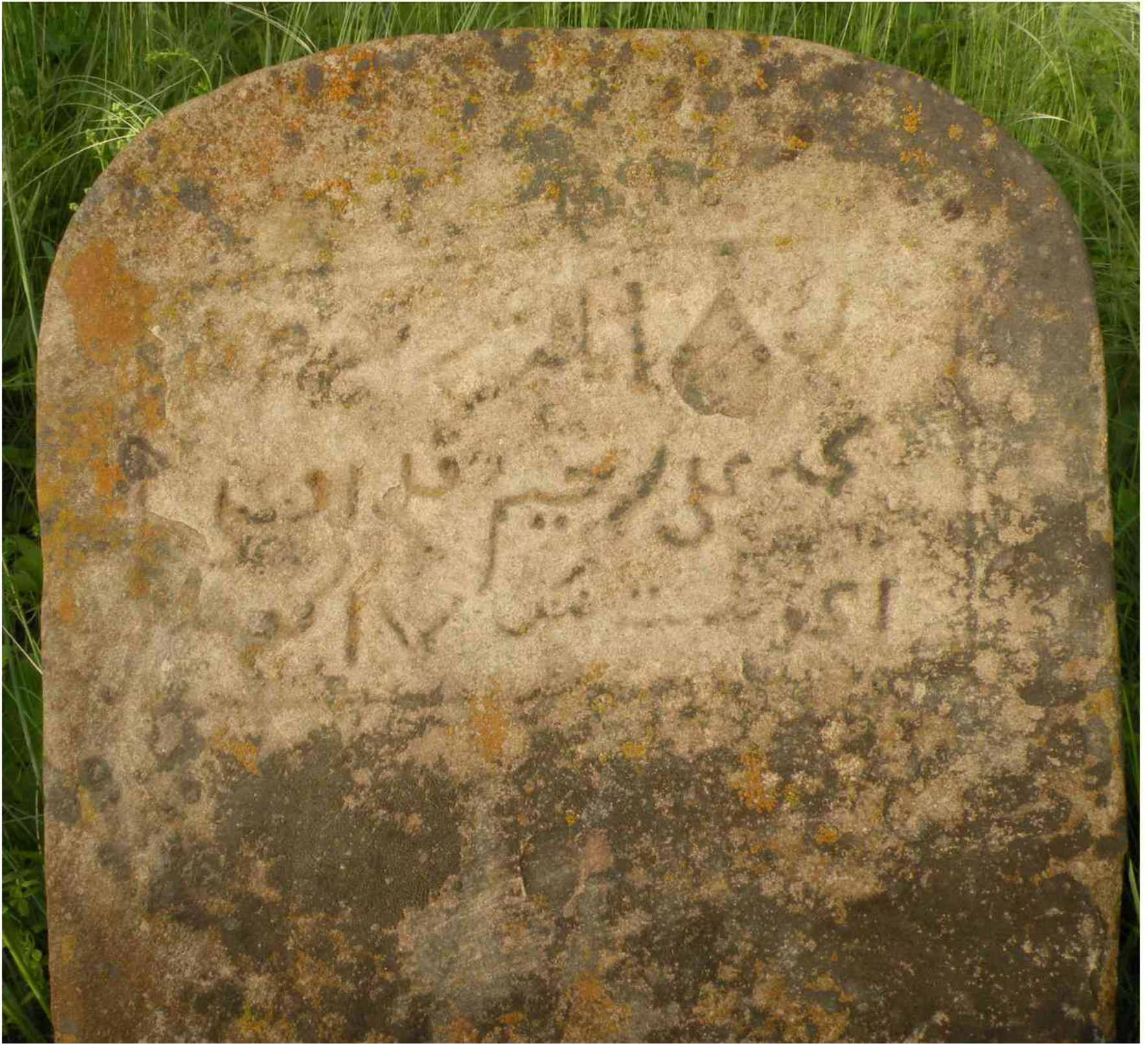

48=B

49=A

50=A

50=A=6

بالمسحيه ١٨٩١

متوفى

بيك باوق عبد

الكلبيم او على

51=A

51=A

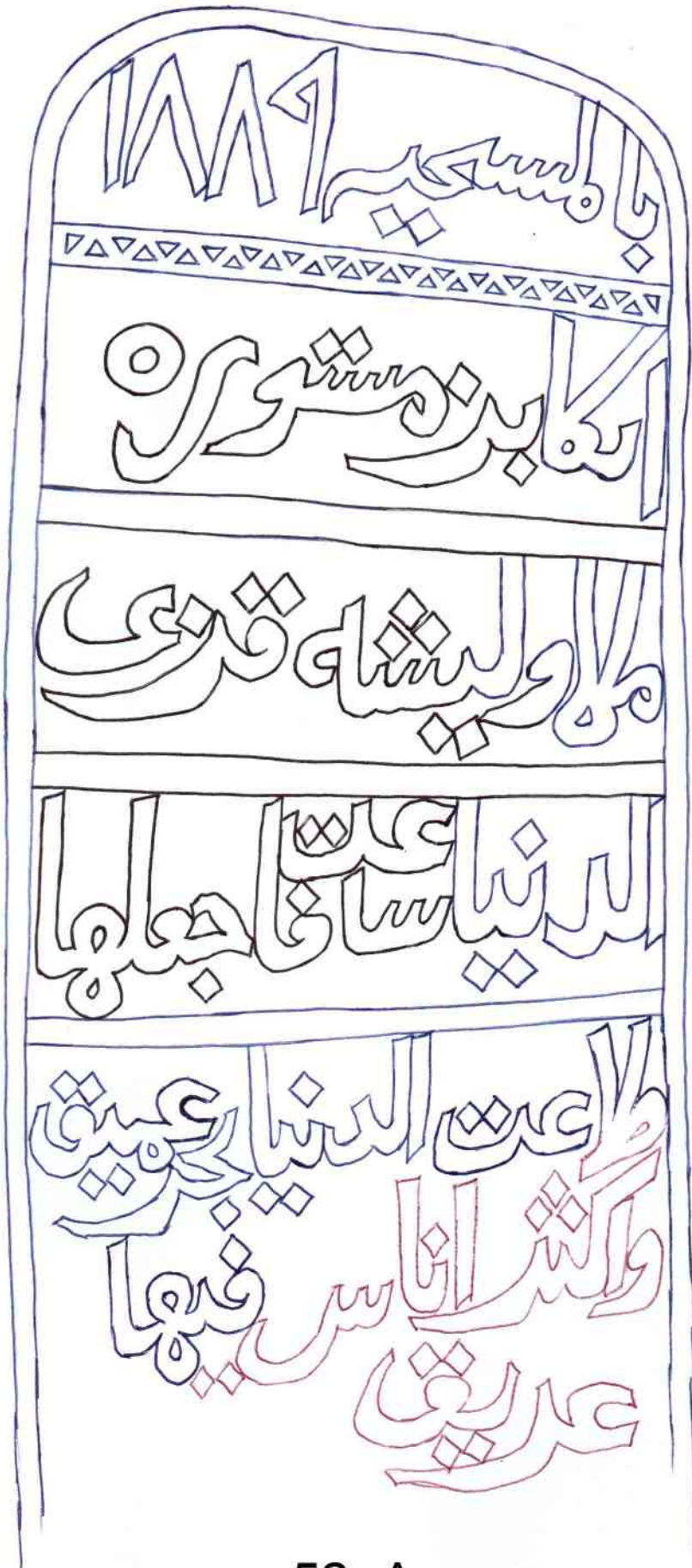
52

52=A

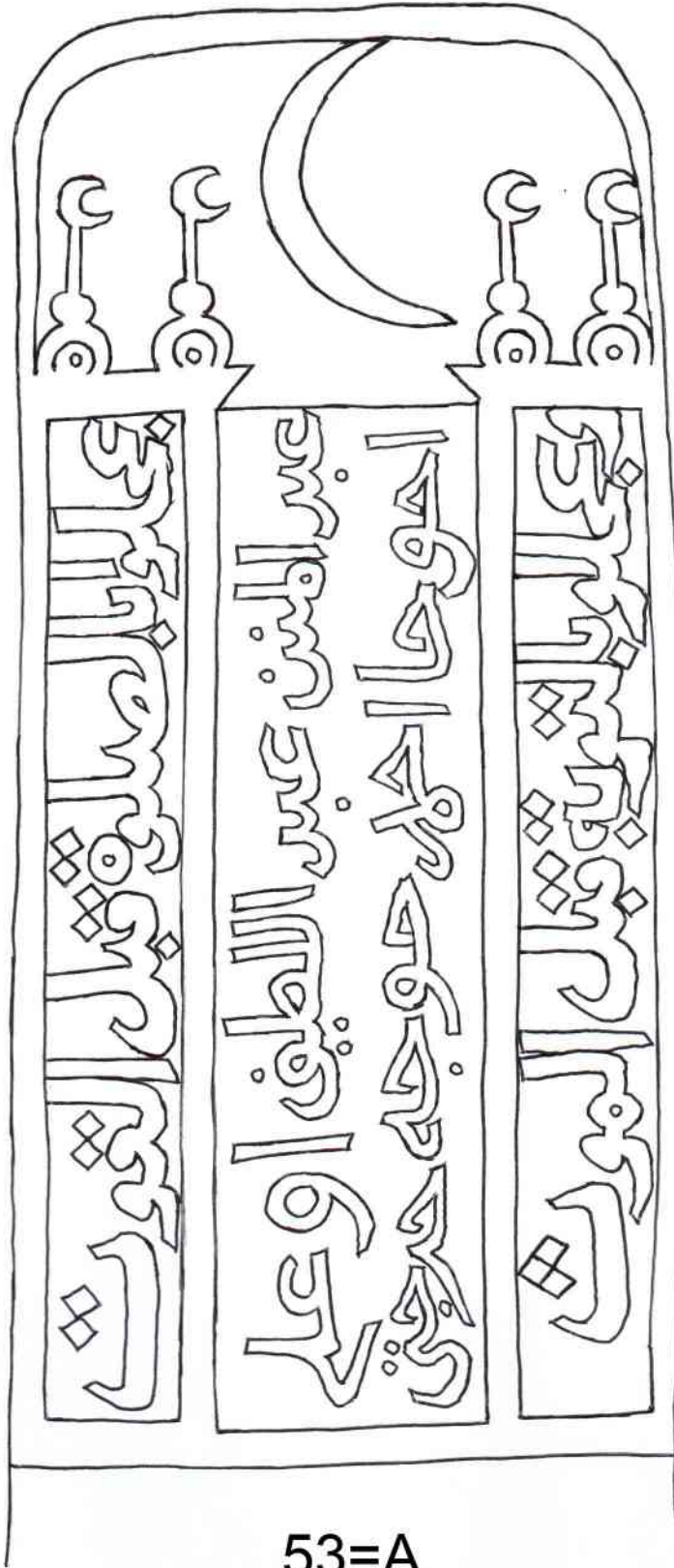
52=A

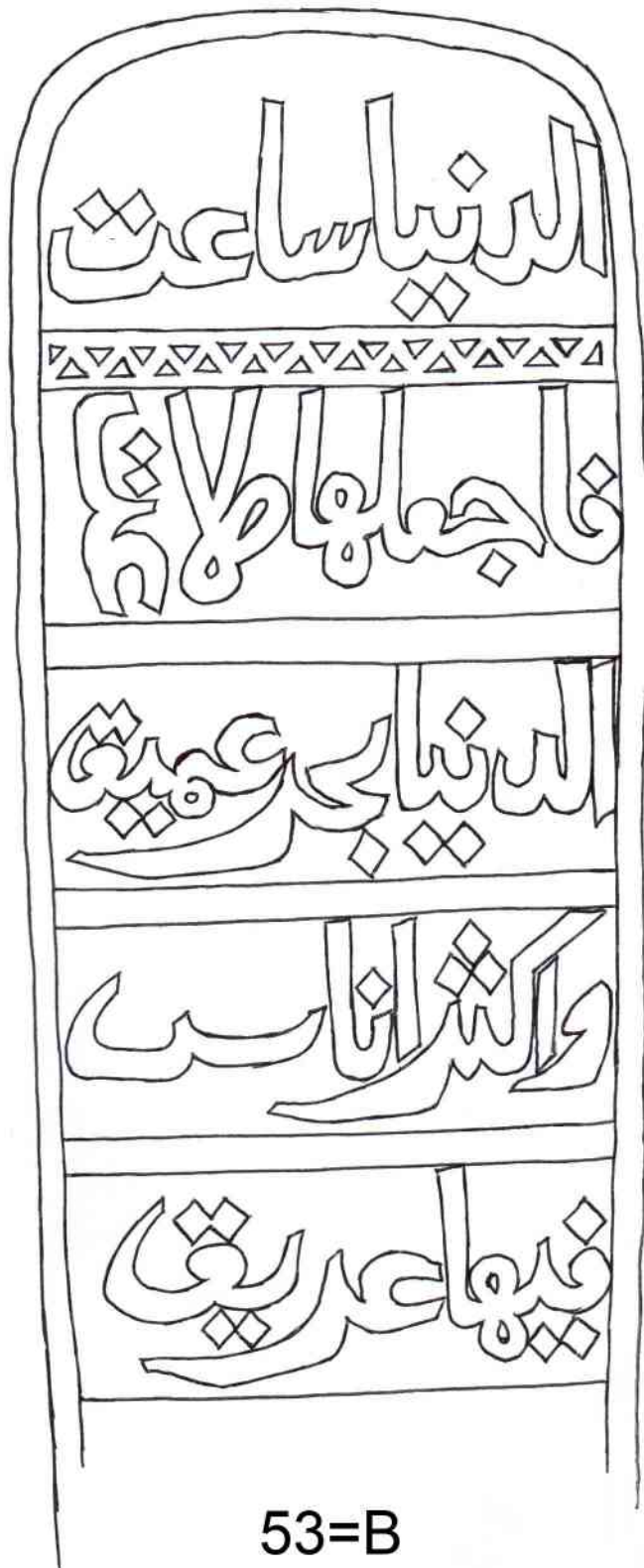
53=A

53=A

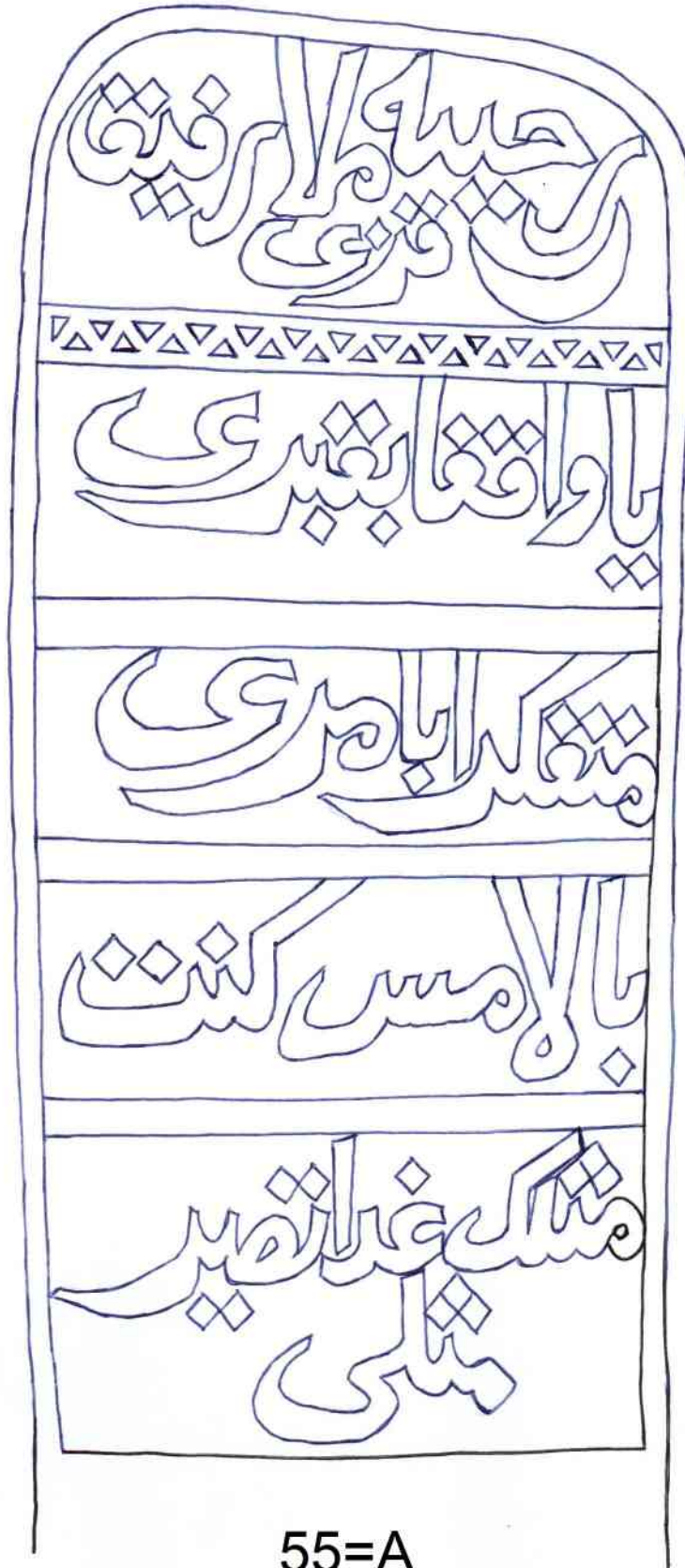
53=B

54=A

قبر
الشيخ
عبد
الرحمن
بن
عبد
الرحمن
بن
عبد
الرحمن

الرحمن
بن
عبد
الرحمن
بن
عبد
الرحمن

الرحمن
بن
عبد
الرحمن
بن
عبد
الرحمن

الرحمن
بن
عبد
الرحمن
بن
عبد
الرحمن

الرحمن
بن
عبد
الرحمن
بن
عبد
الرحمن

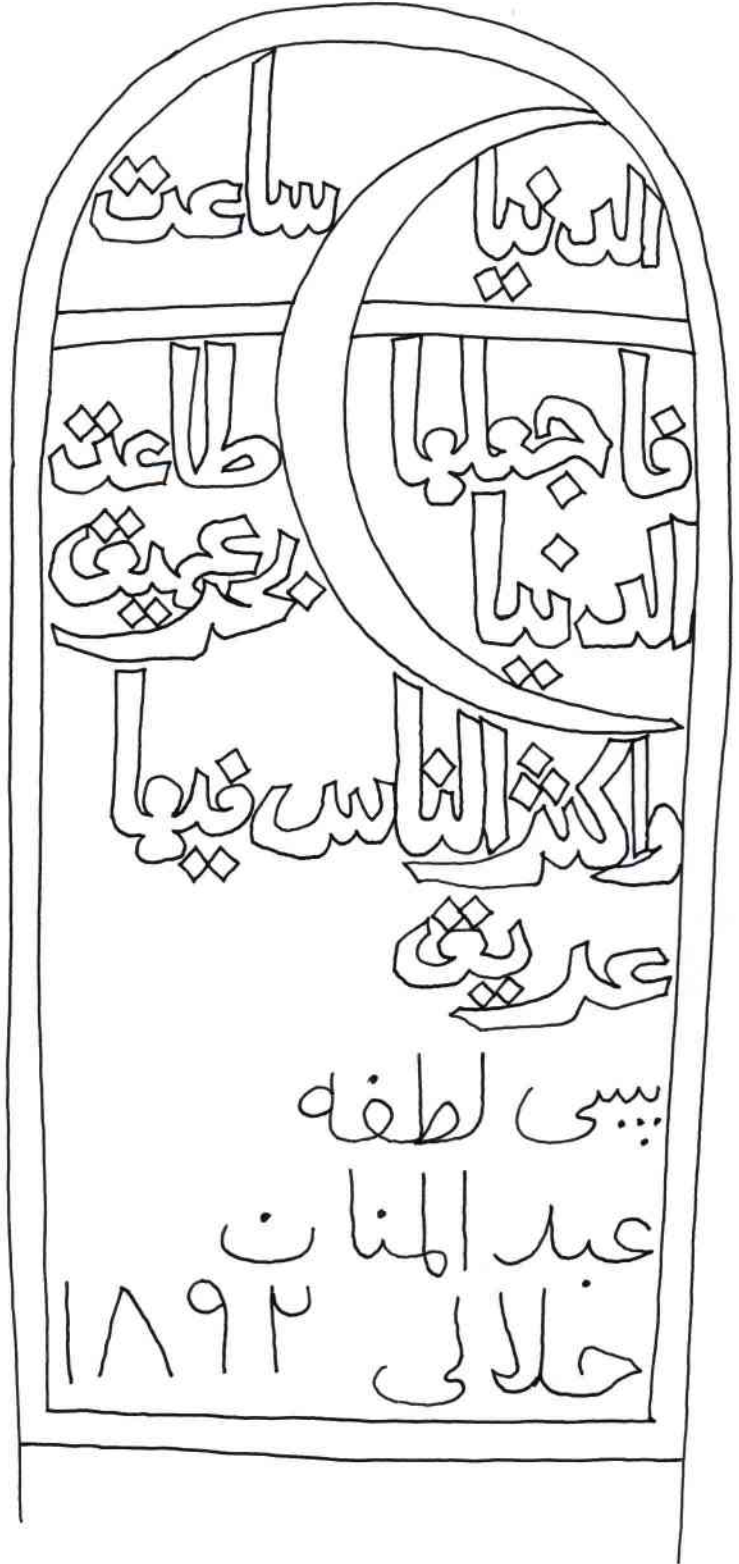

56

يا زبدي احمد حوجو حاه حرجنتي ايلان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قَامَ جَمْعًا
الْمَدِينَةِ
بِأَمْرِ الْأَمِيرِ
عَلِيٍّ
بِئْسَ لَطْفًا
عَبْدُ الْمَنَاتِ
حَالًا ١٨٦١

56=A

56=Б

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَجْمَلًا لَعَلَّ

لِلْمُتَّقِينَ

أَكْبَرُ النَّاسِ فِيهَا

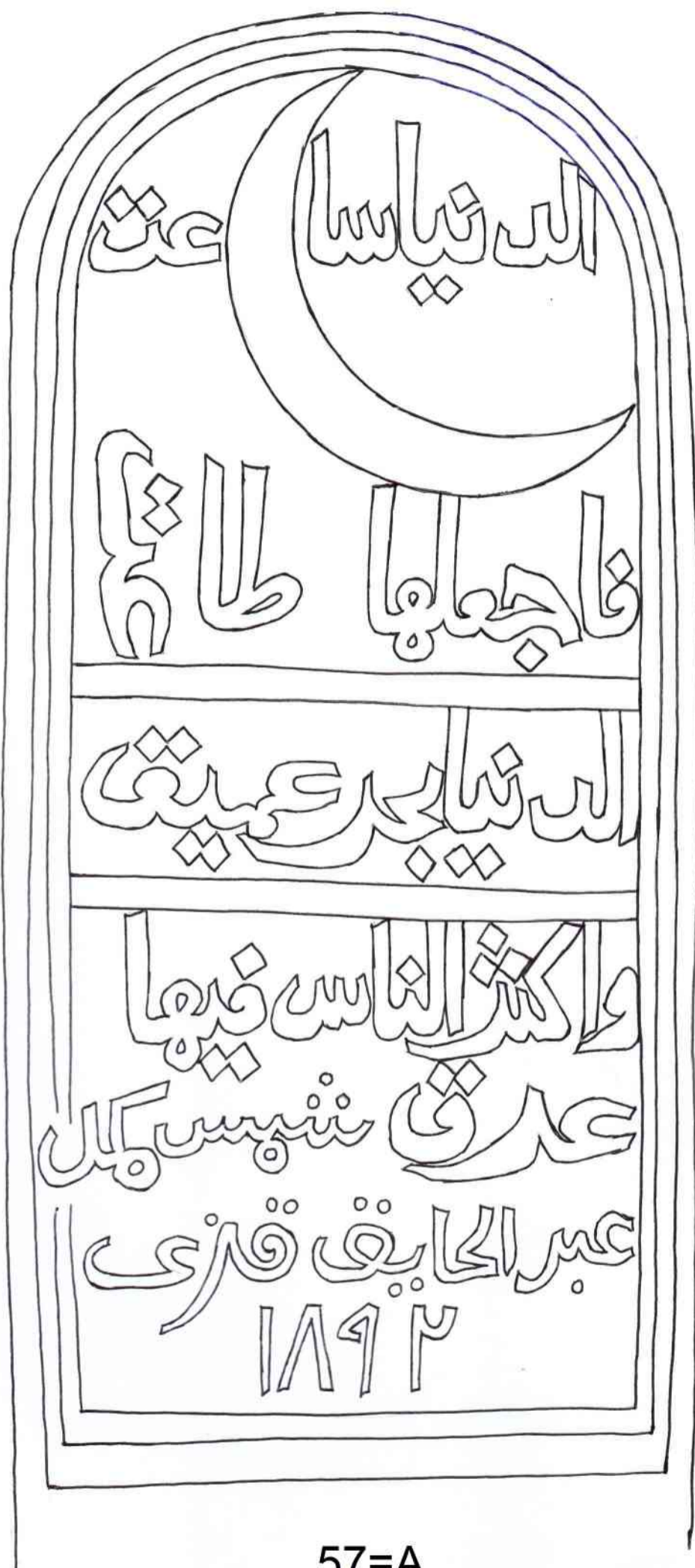
عَرَفَ شَيْخًا

عَبْرَ الْحَاكِمِ قَوْمِي

١٨٦٢

57=A

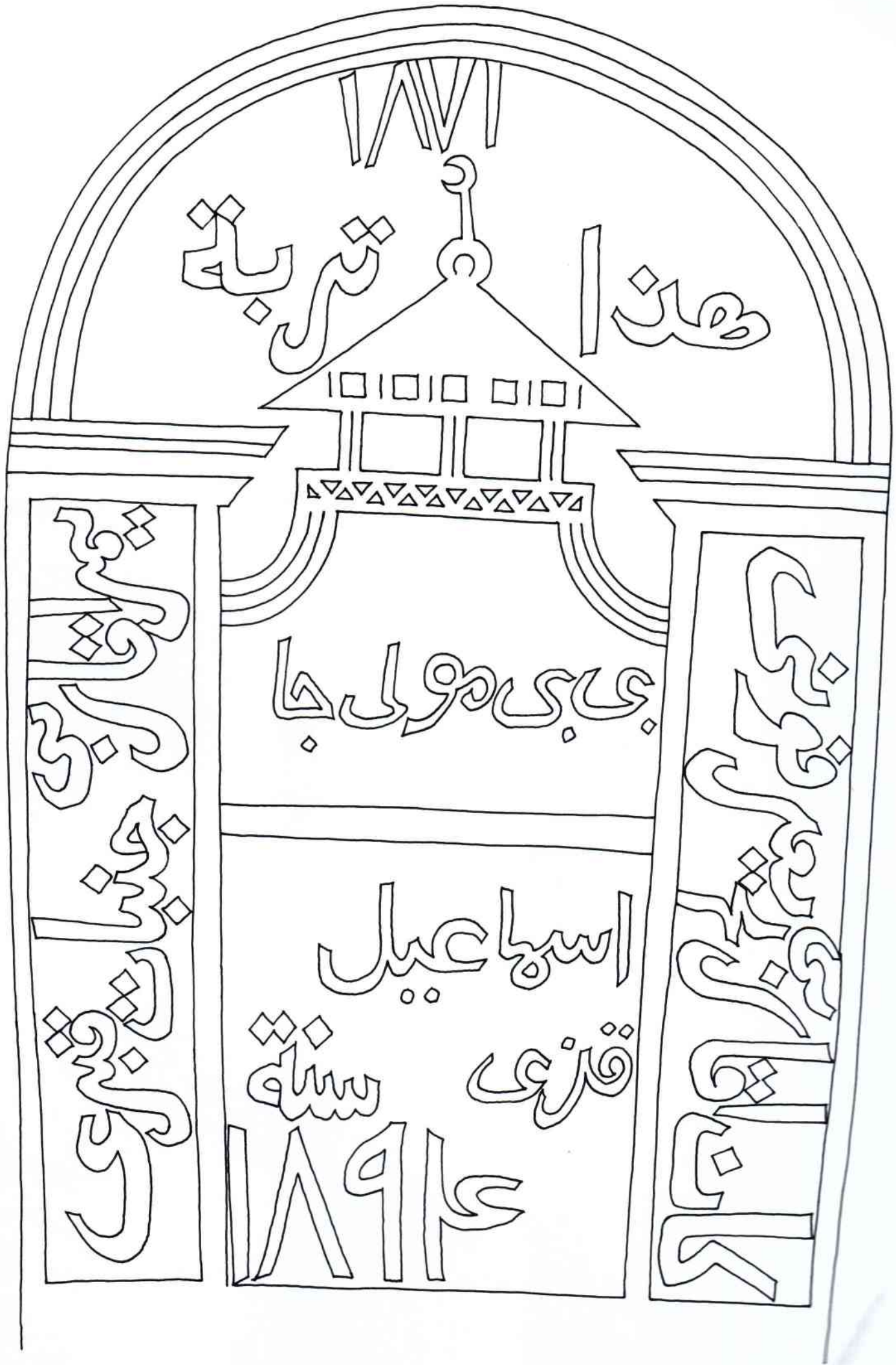
57=A

58=A

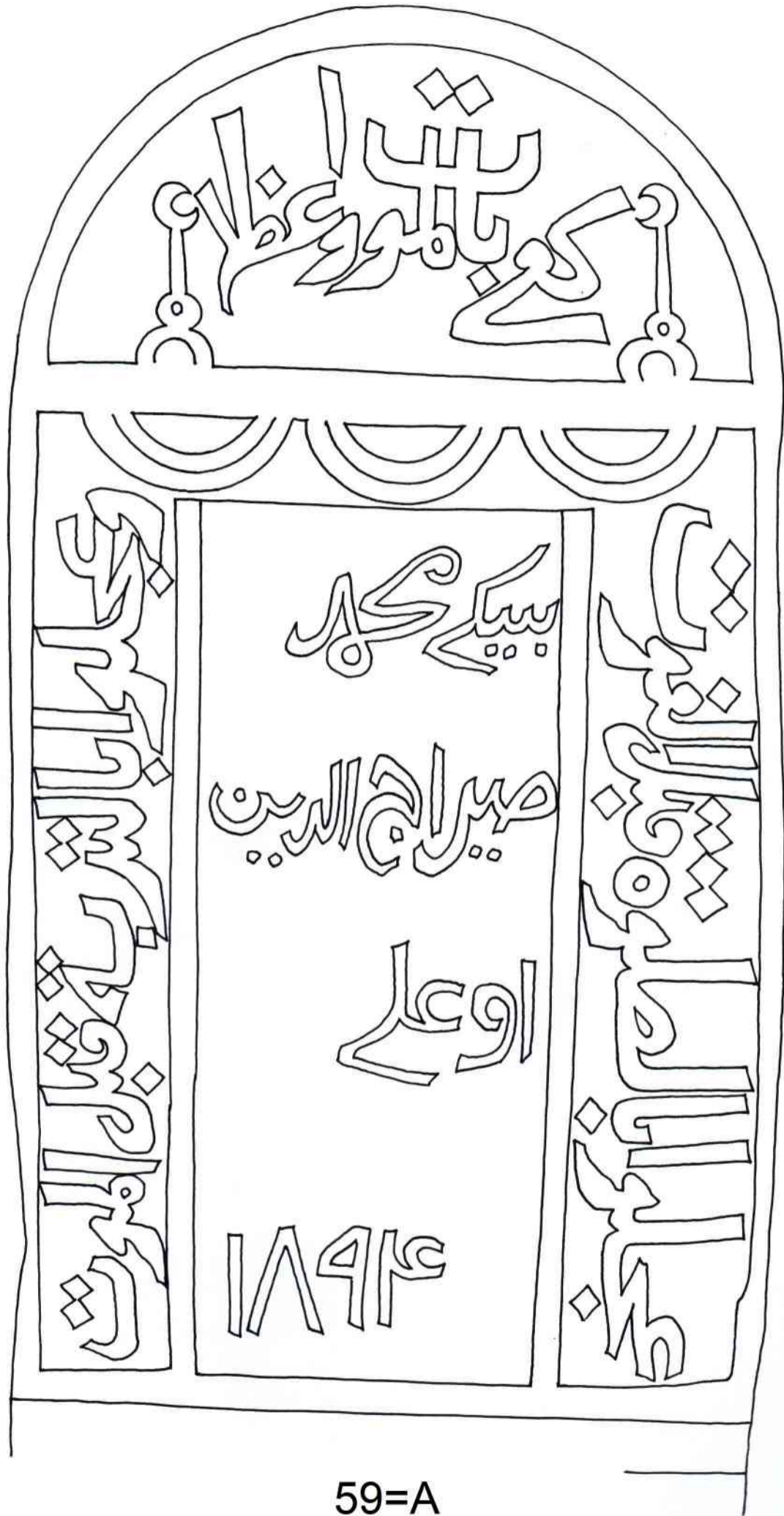

توکل علی اللہ العزیز
سید محمد
عبدراج الدین
اوغلے
۱۸۹۴

59=A

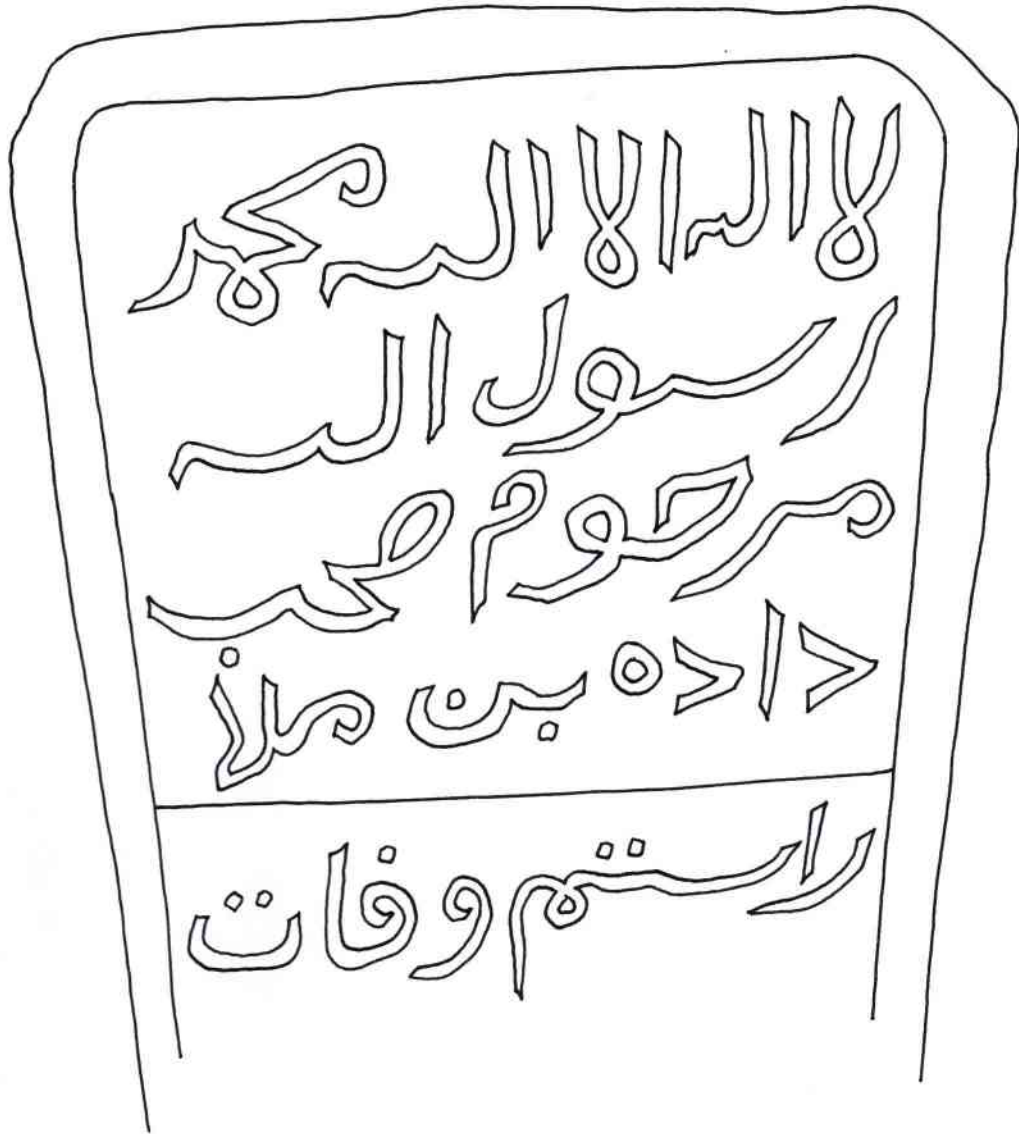
59=A

60=A

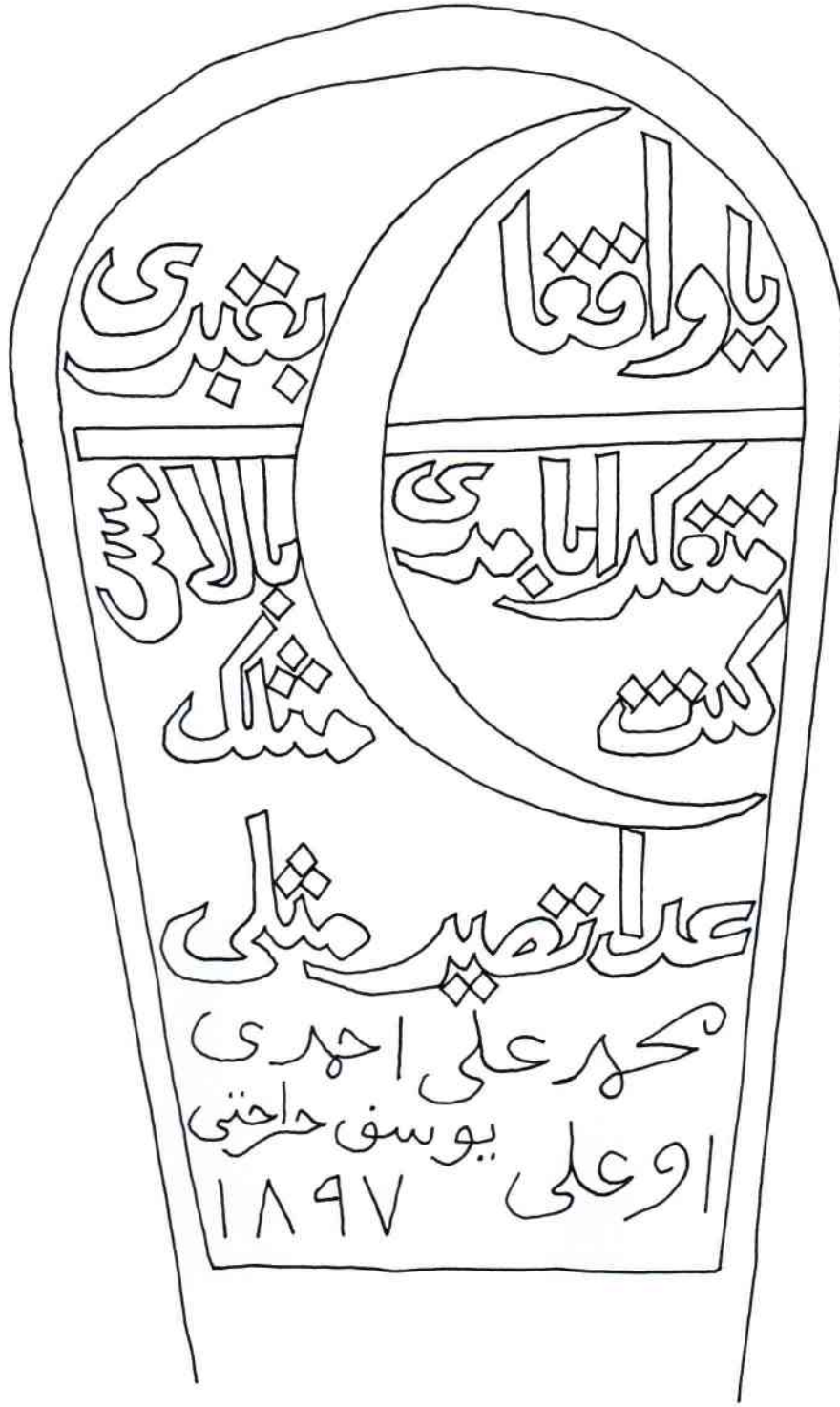
60=A

61=A

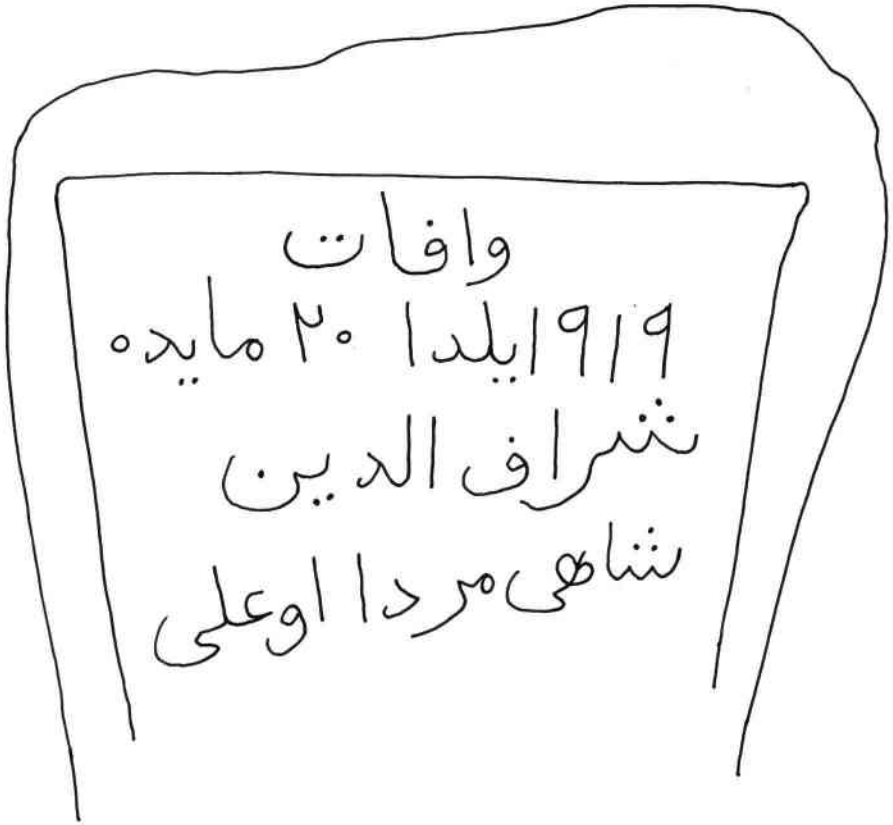

61=A

62=A

62=A

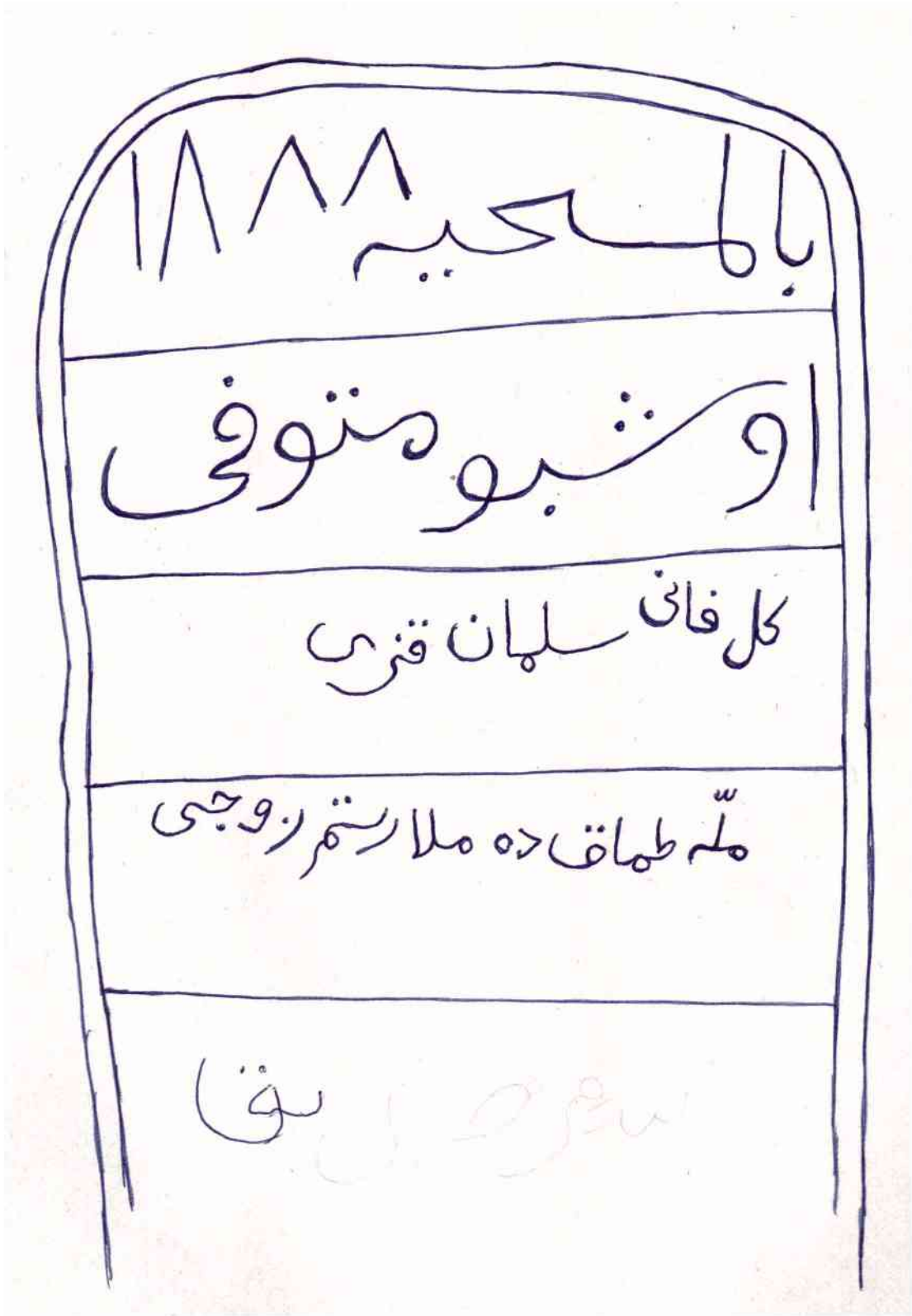

63=A

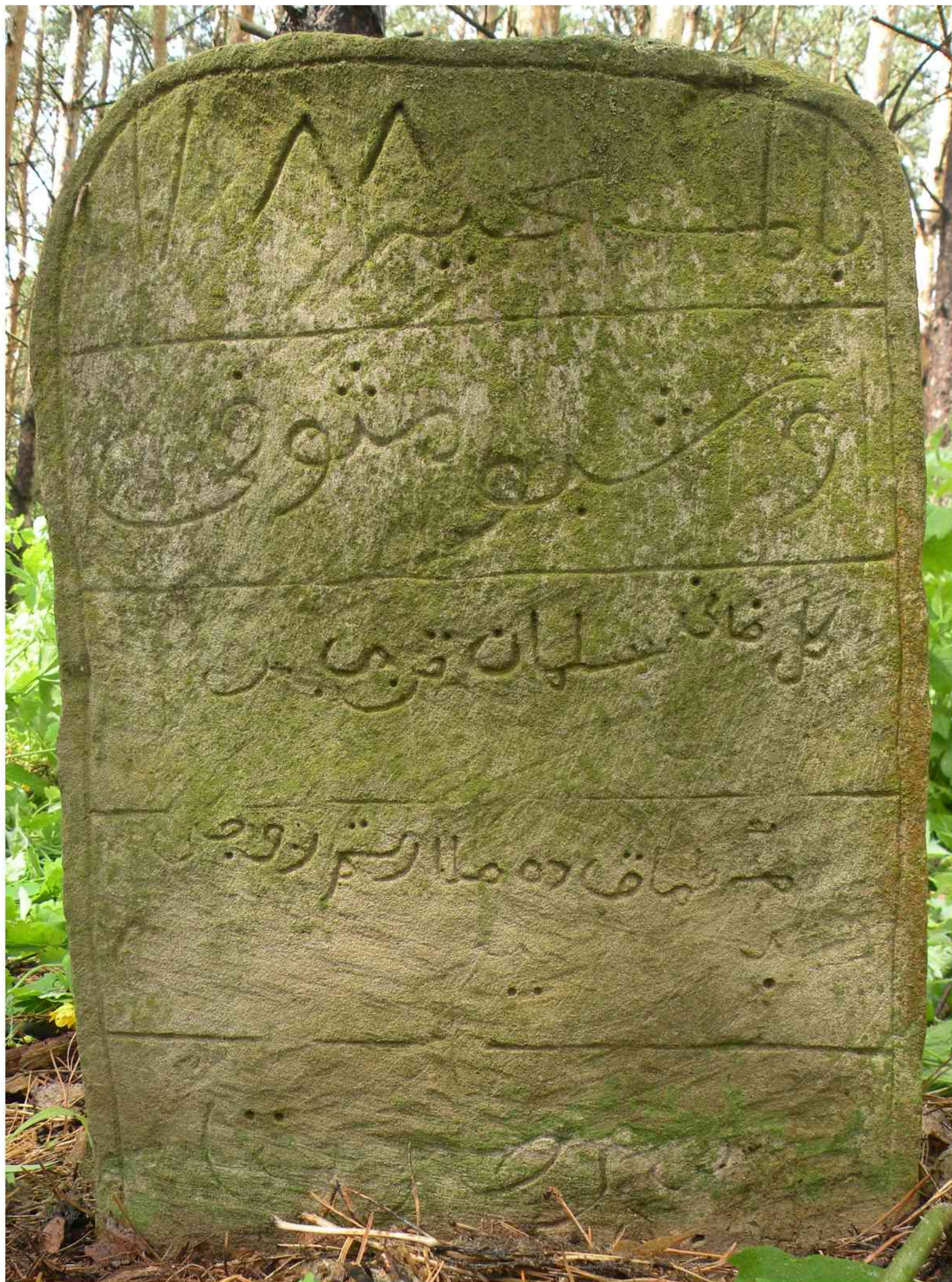

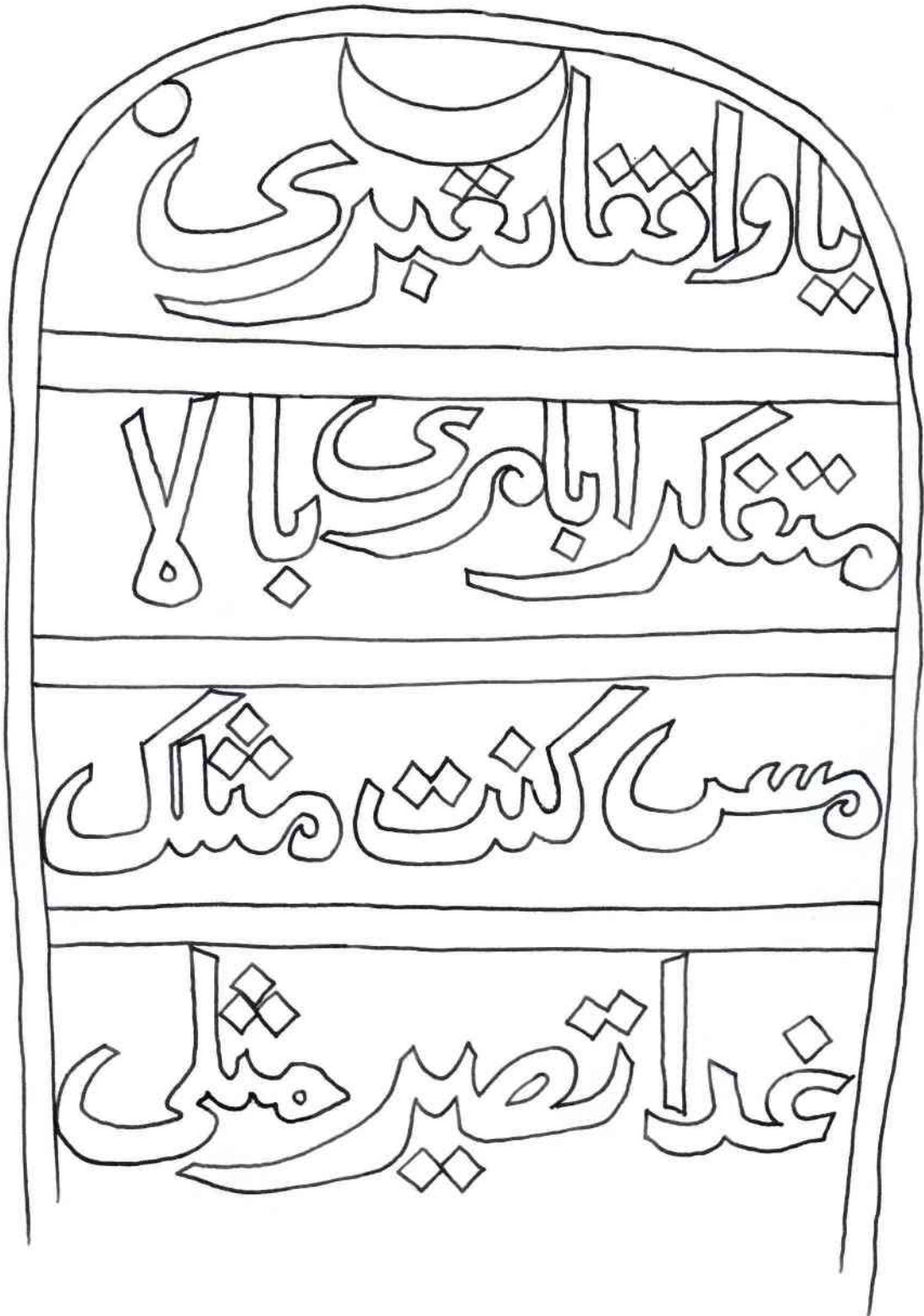
65=A

65=A

65=A

65=A

لا اله الا الله
 ما انتوا ال...
 غنم...
 >C|>...
 نظر...
 نظر...
 ال...
 ...
 ...
 ...

66=A

66=B=a

67=A

67=B

68=A

68=A

Handwritten text in Arabic script on a stone surface. The text is arranged in several lines and appears to be a religious or commemorative inscription. The script is somewhat faded and difficult to read precisely, but it includes words like "بسم الله الرحمن الرحيم" (In the name of Allah, the Most Gracious, the Most Merciful) and "الحمد لله" (Praise be to Allah).

69=A

طيب الشراه

وجعل الجنة مثوا

10/4/19

نظام الريع
بين البياسي

70=A

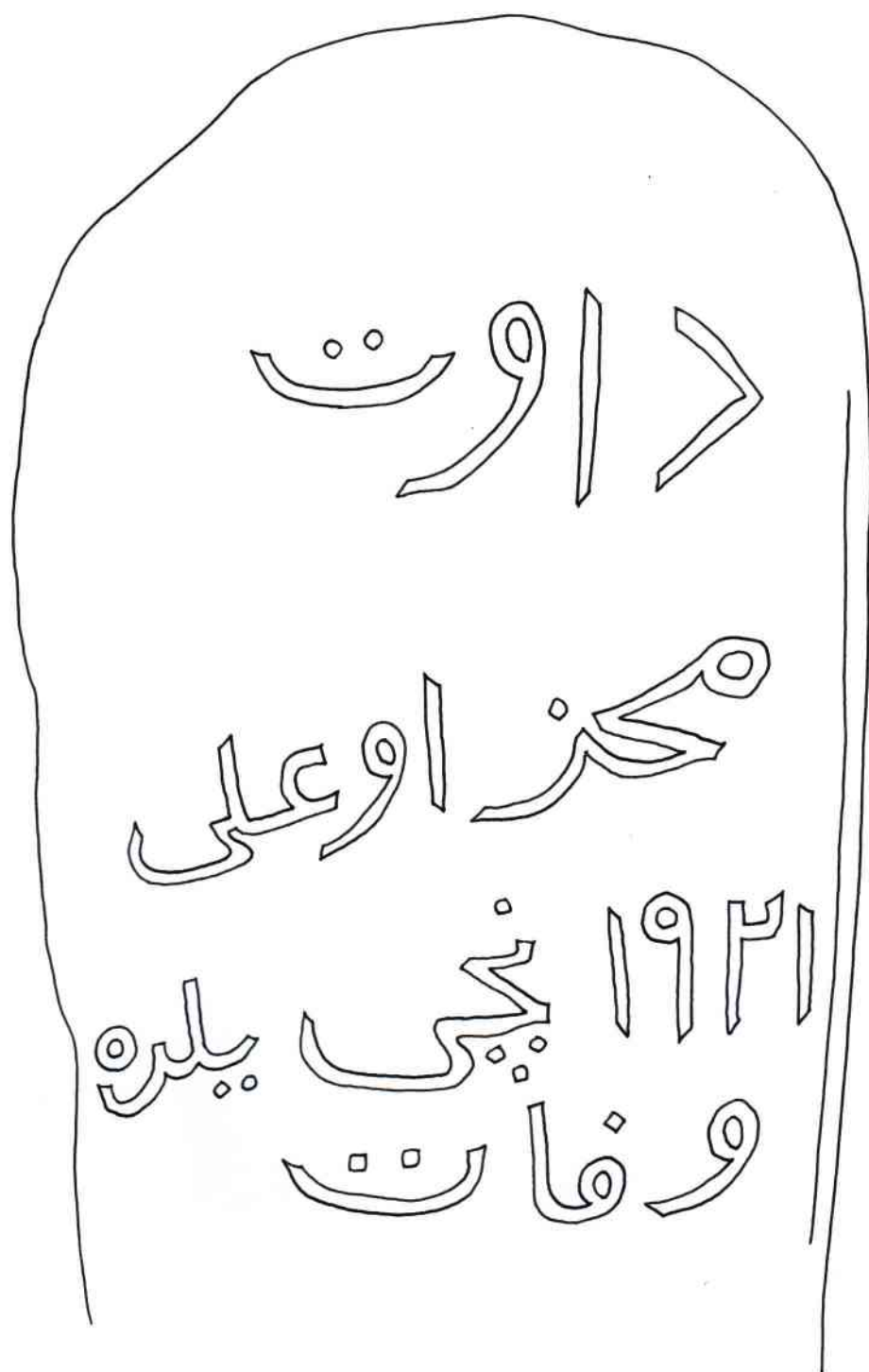
70=A

71=A

72=A

72=A

*) ۱۹۲۱ ییلده *)

طیب اللہ تراہ

وجہل الجنہ: مننواہ

المرحوم محمد اکبر

کبریٰ او علی

انچہ عینوارده

73=A

74=A

75=A

76=A

77=A

78=A

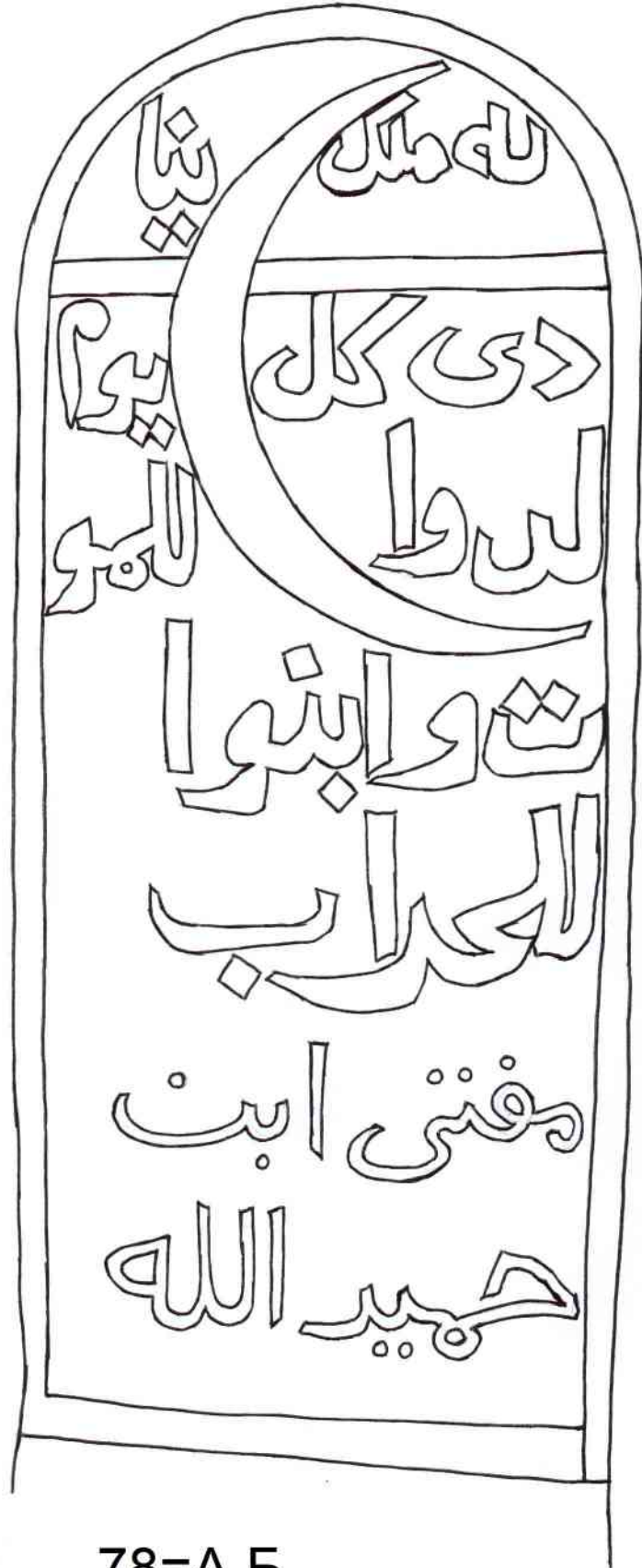

78=Б

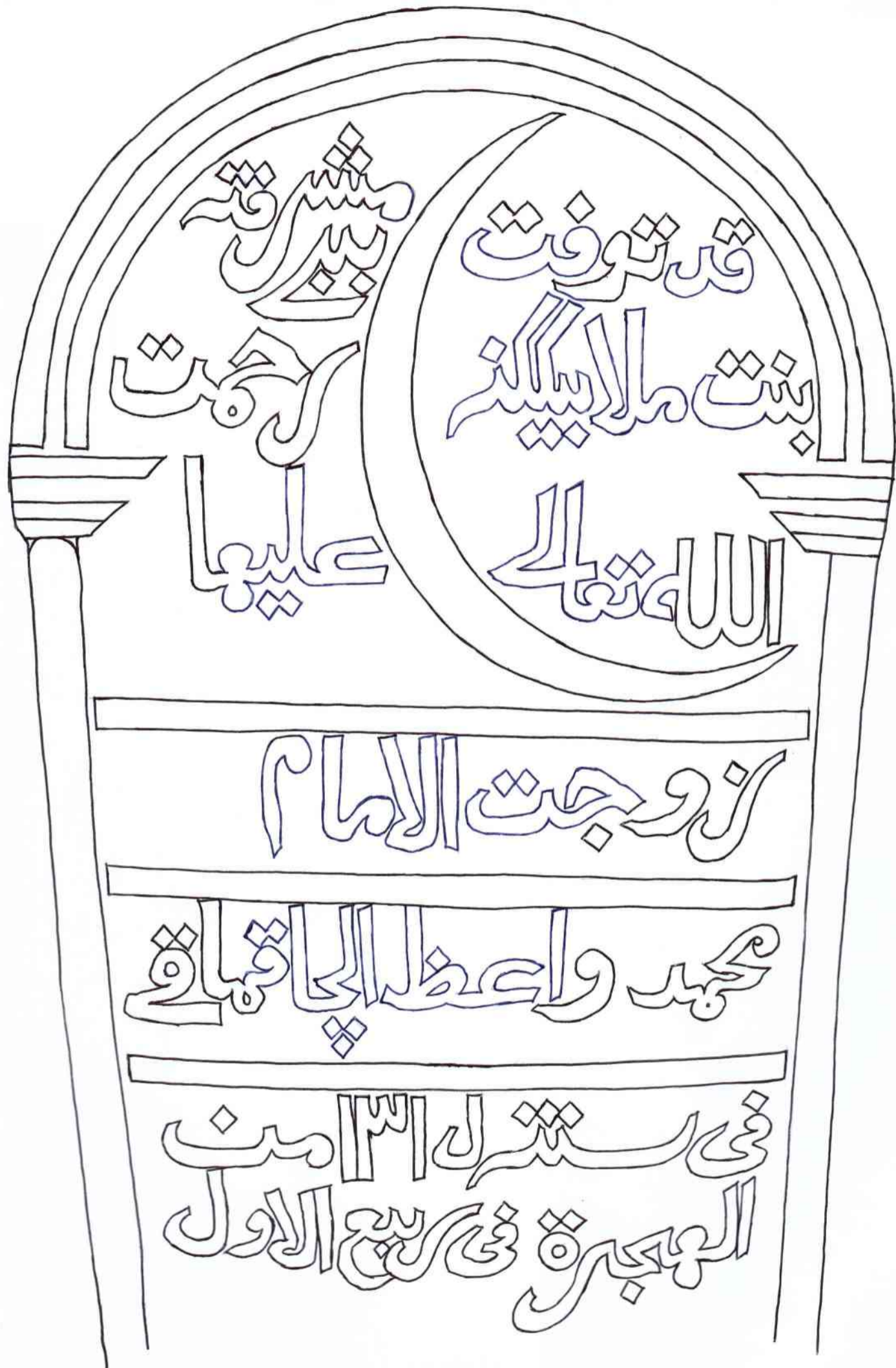
۱۸۹۴

ابن حالت جہاں قورچی

78=A, B

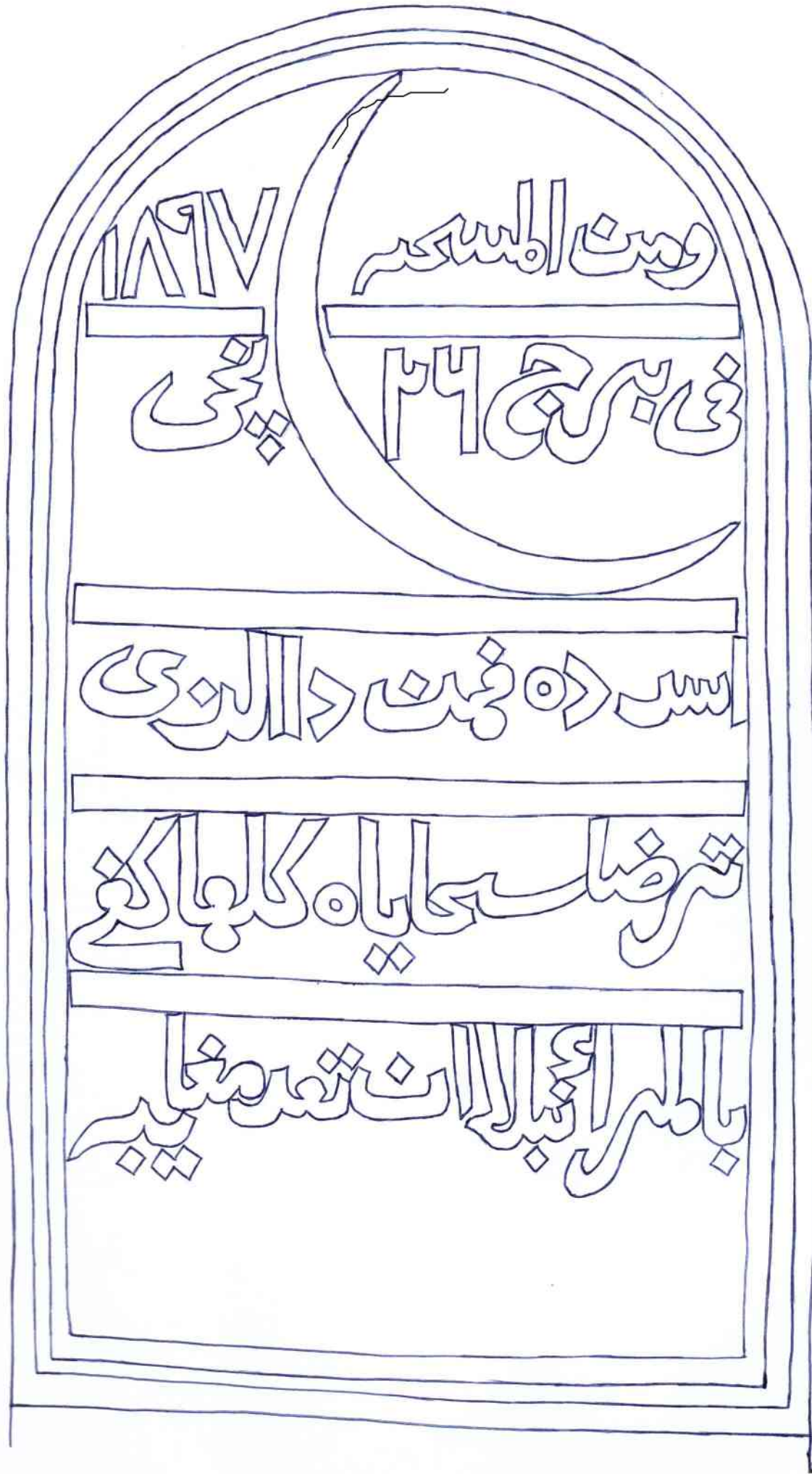
79=A

79=A=6

79=B

80=Б

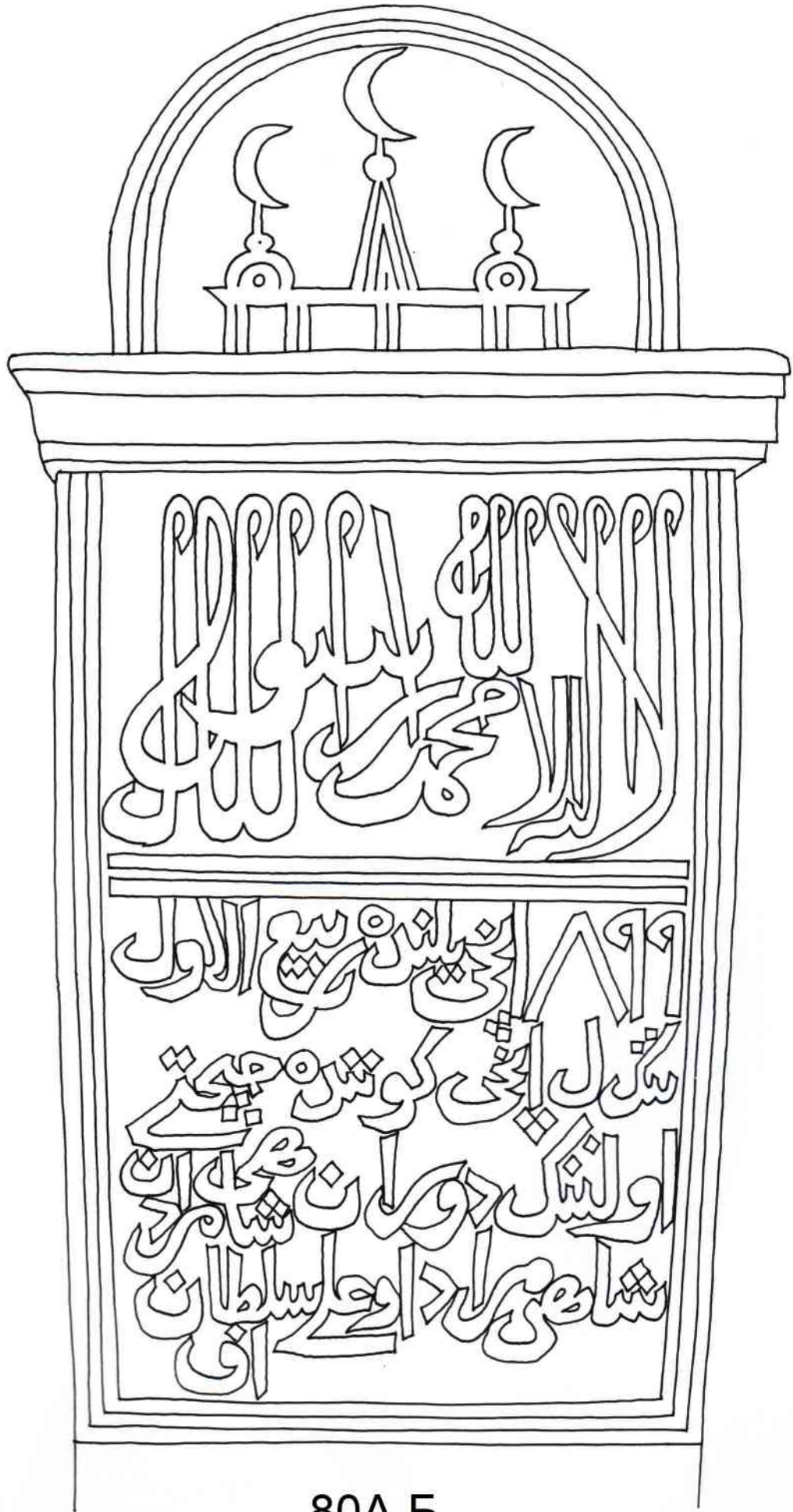

80

مدت دو روز اولی در روز اولی

80A, B

80=A

80=B

81

Мәдрәсә бинаһы калдыклары, Ҷакмак авылы

استاذنا و استاذ الكل
حضرت اثنان دامرا
عبد الله ابن دامرا
عبد الغفور رحمة الله
عليه رحلت ايلدي
هجريه ايشه ١٠٦١ هـ
سنه حيد ايلدي ١٧٩٩ هـ
ماه شهر يفنكر الازيز منده
الح عنوا ١٠٦١ هـ
سنه

81=A

استاذنا و استاذ الكل
حضرت اشان داملا
عبد الله ابن داملا
عبد الغفور رحمة الله
عليه رحلت ايلدى
١٣١٦ هـ
سنه ١٨٩٩ الخ
ماه شريفنگ ١٧ الخ
١٨ الخ
يا سينا

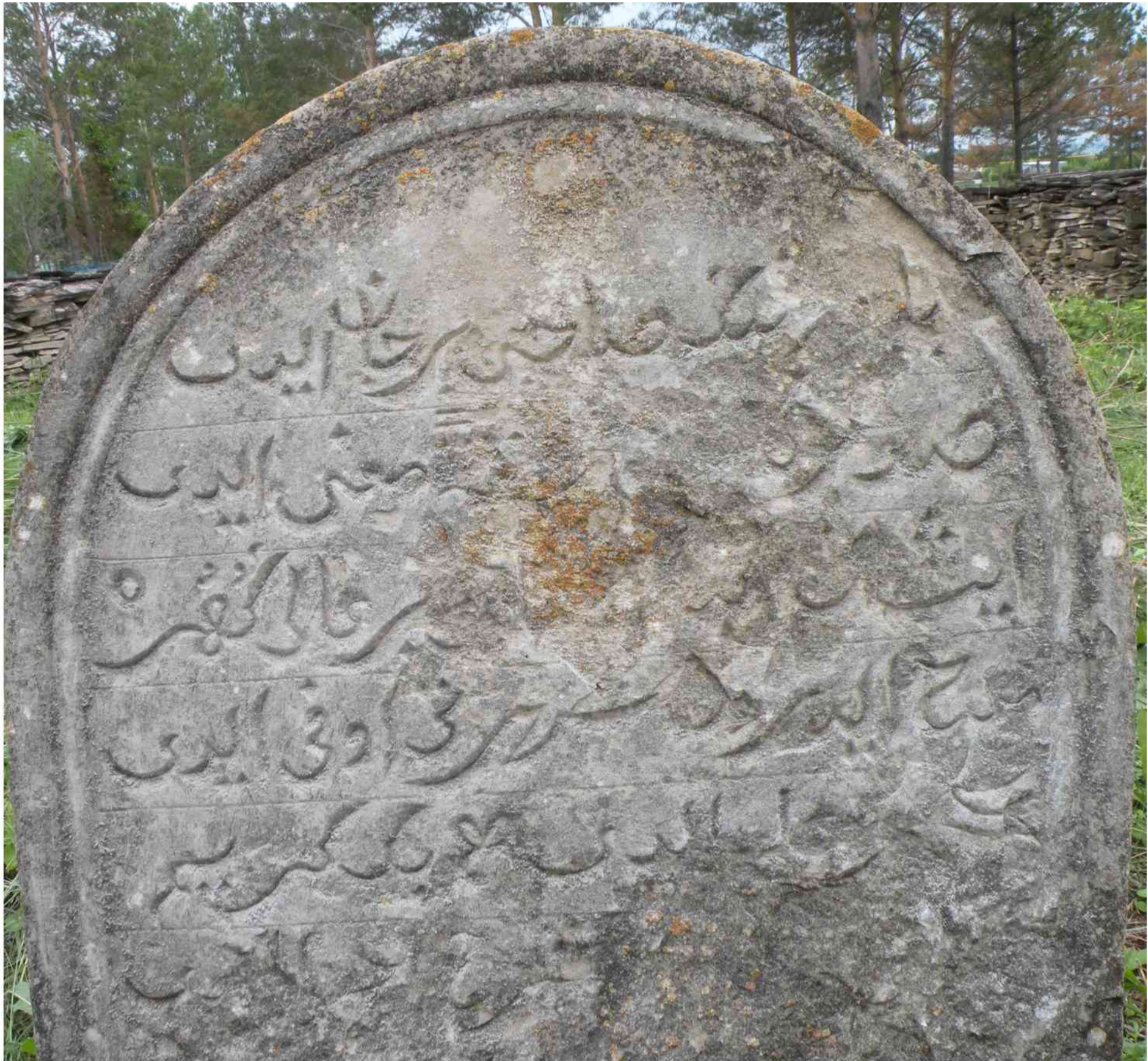

تذکره اولاد ابدان
تضرعت اشان دامره
عبد الله ابن دامره
عبد الغفور رحمة الله
عليه رحمت ایلدی
بجرت ایلدی ۱۳۱۶

وایه کراست اییدی
جلیت ایینه و انتا الخ
سده حیه ایید ۱۹۹۹ الخ
ماه شریف فکر الازیز مندره
الخ عنبر اورد ۱۹۰۰ و ۱۹۰۱
سده

81=B=a

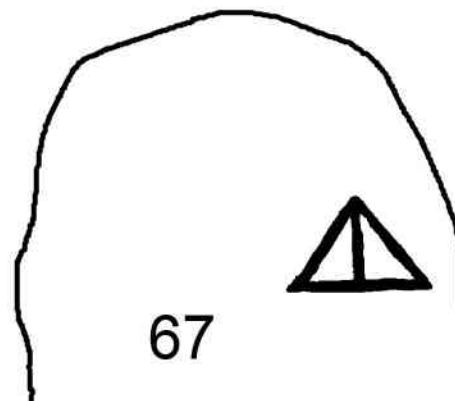
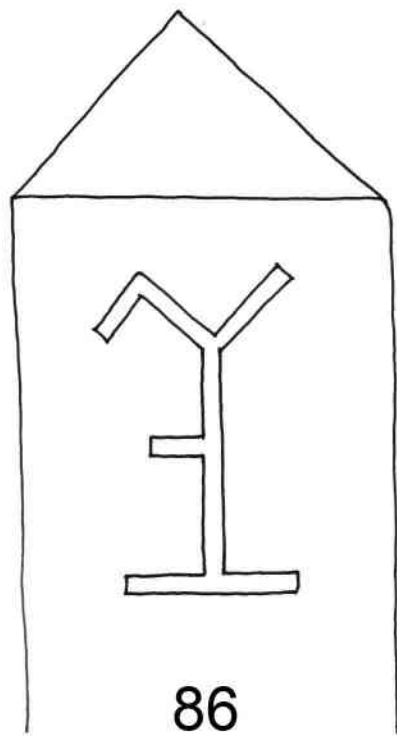
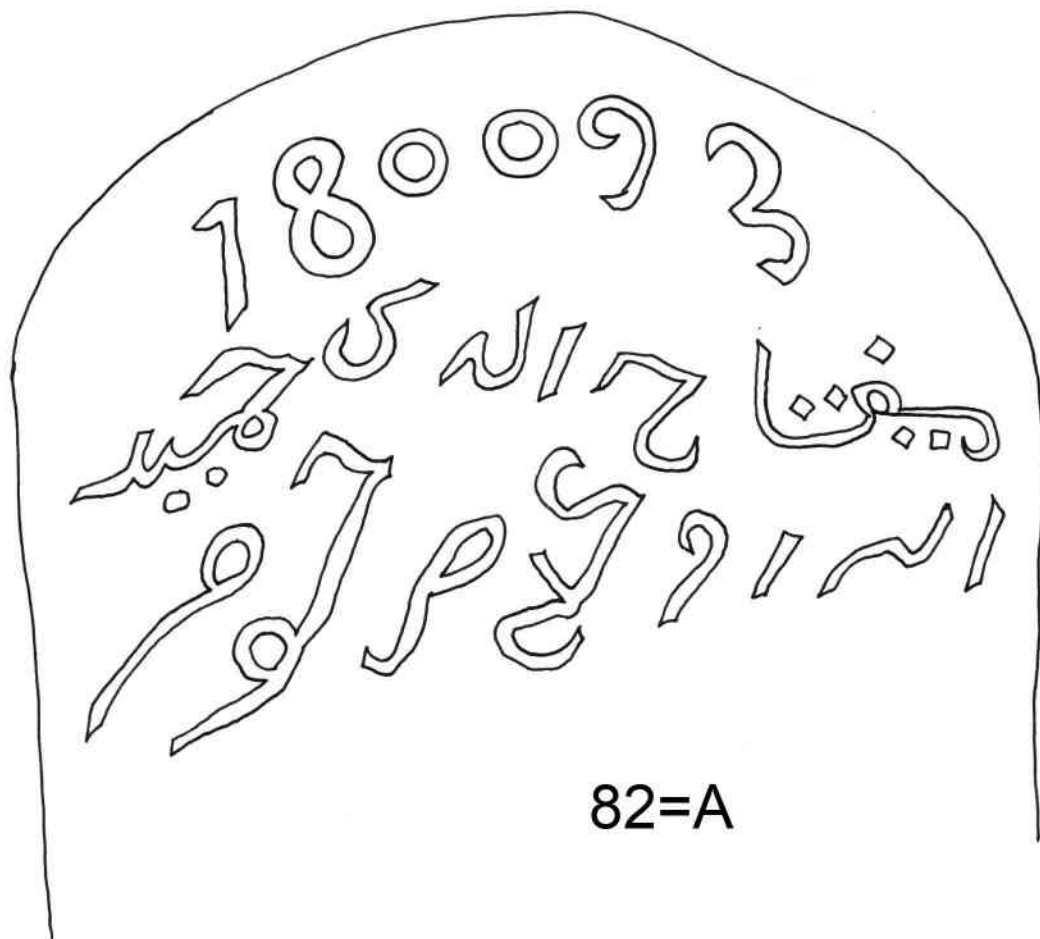
81=B=6

81=B=B

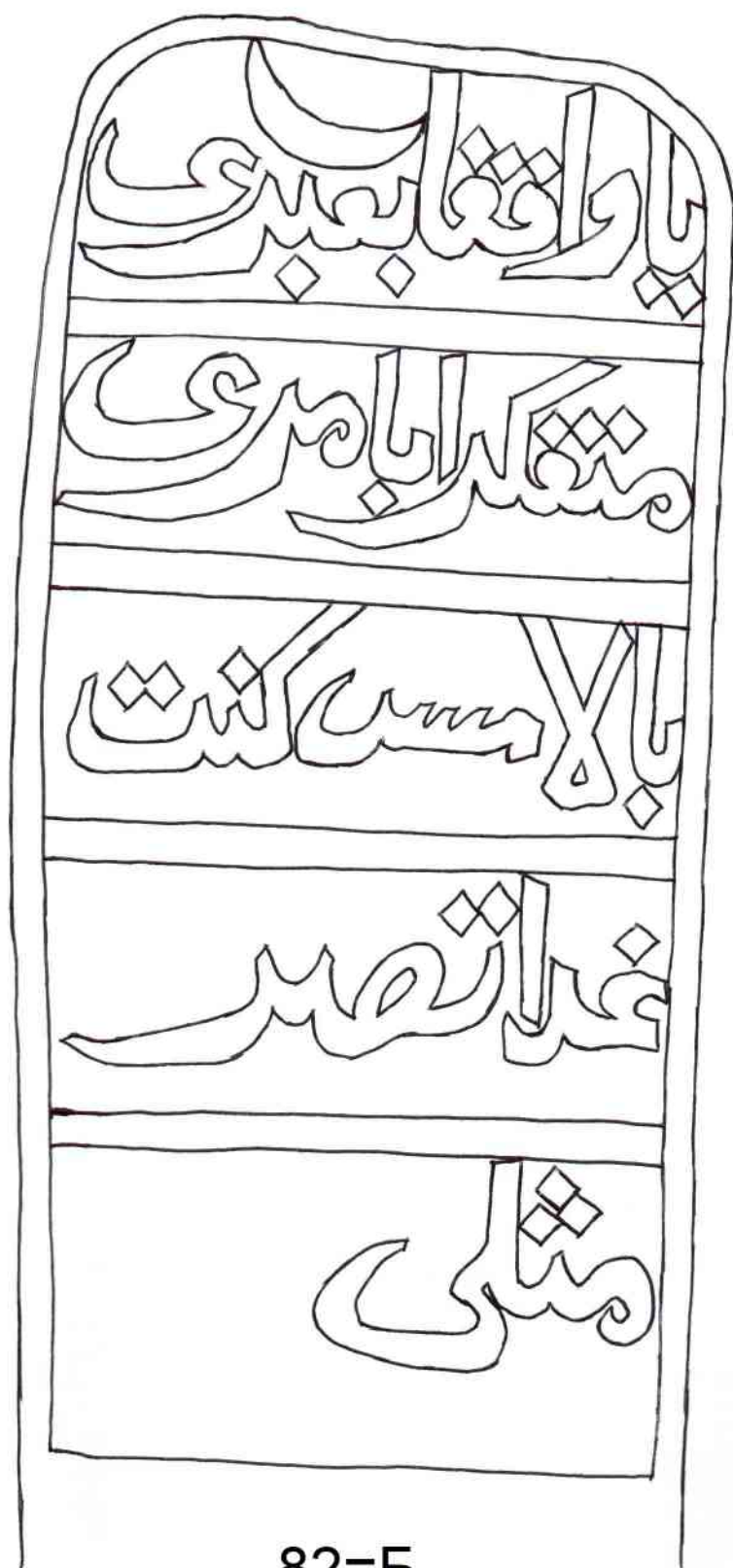

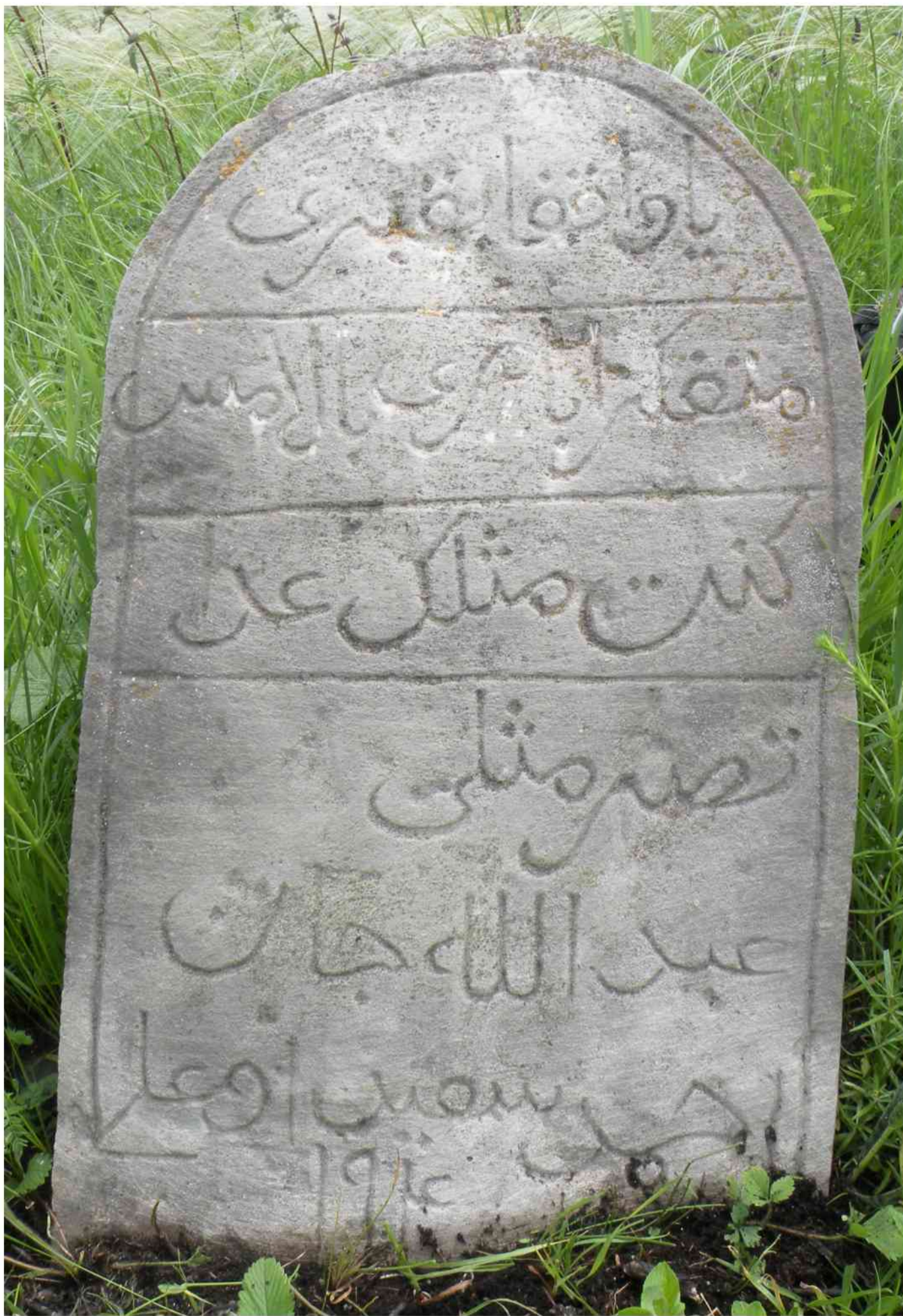
82=A

82=Б

83=A

یاواقفا بقبری

متفکرا یا امری بالامس

کنتن مثلک عدا

تصیر مثلی

عبد اللہ جان

احمد سعید اوعلیٰ
۱۹۰۱

بواقف ما قسری

محمد علی بیگ

کلیه اموال

محمد علی بیگ

بواقف ما قسری

85

85

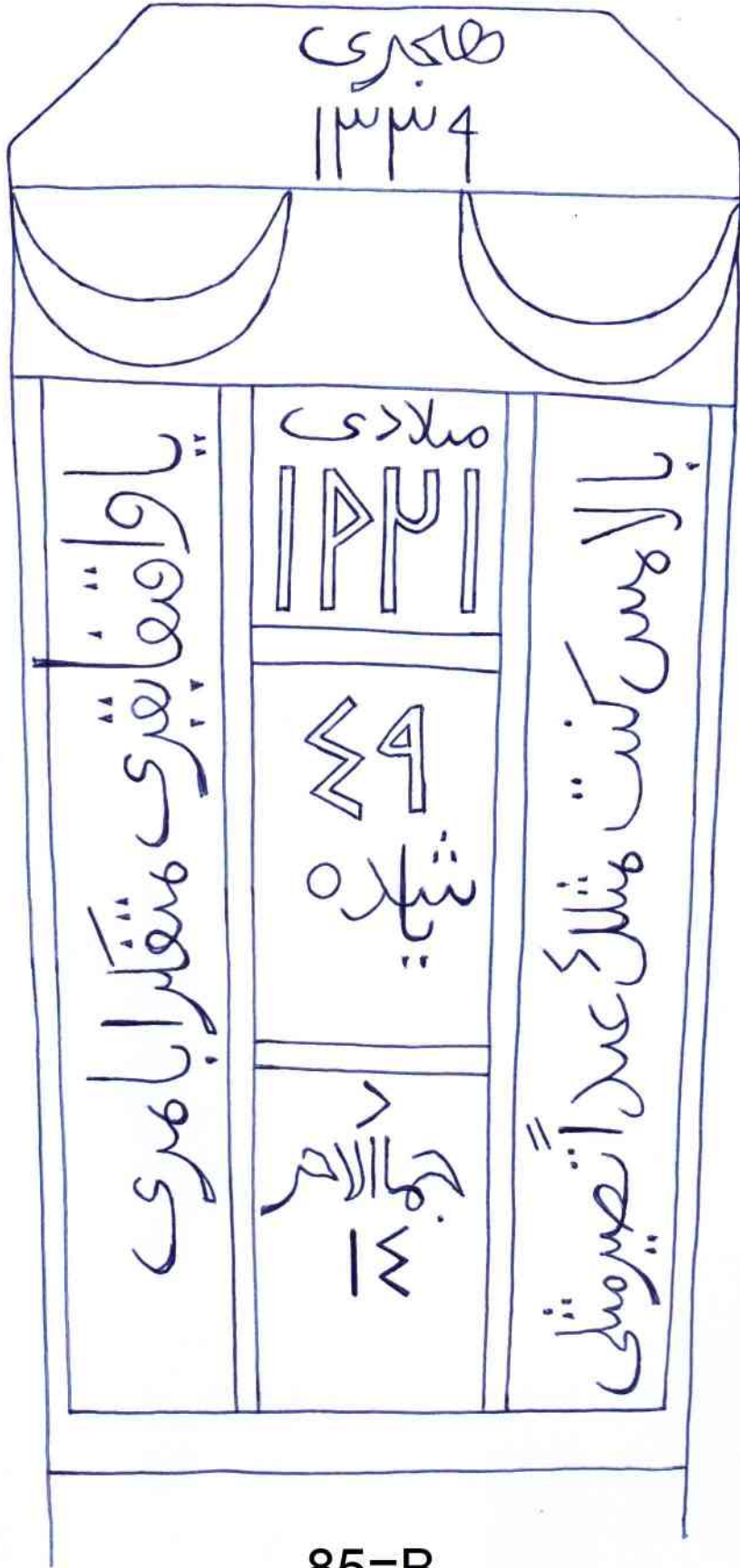
85=A=a

85=A=B

85=B

85=B

85=Г

85=Γ=6

85=Б

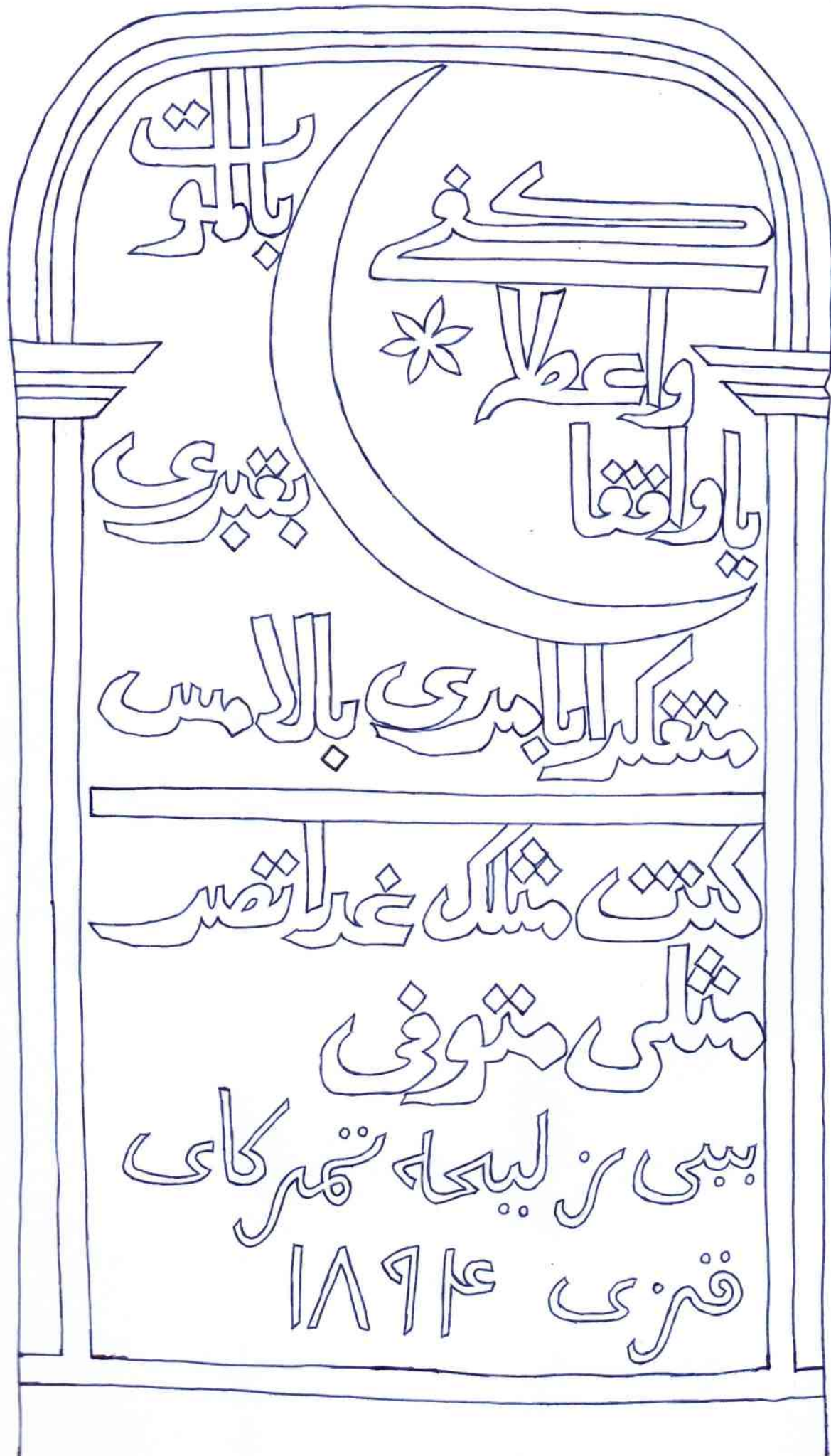
86=B

87=A

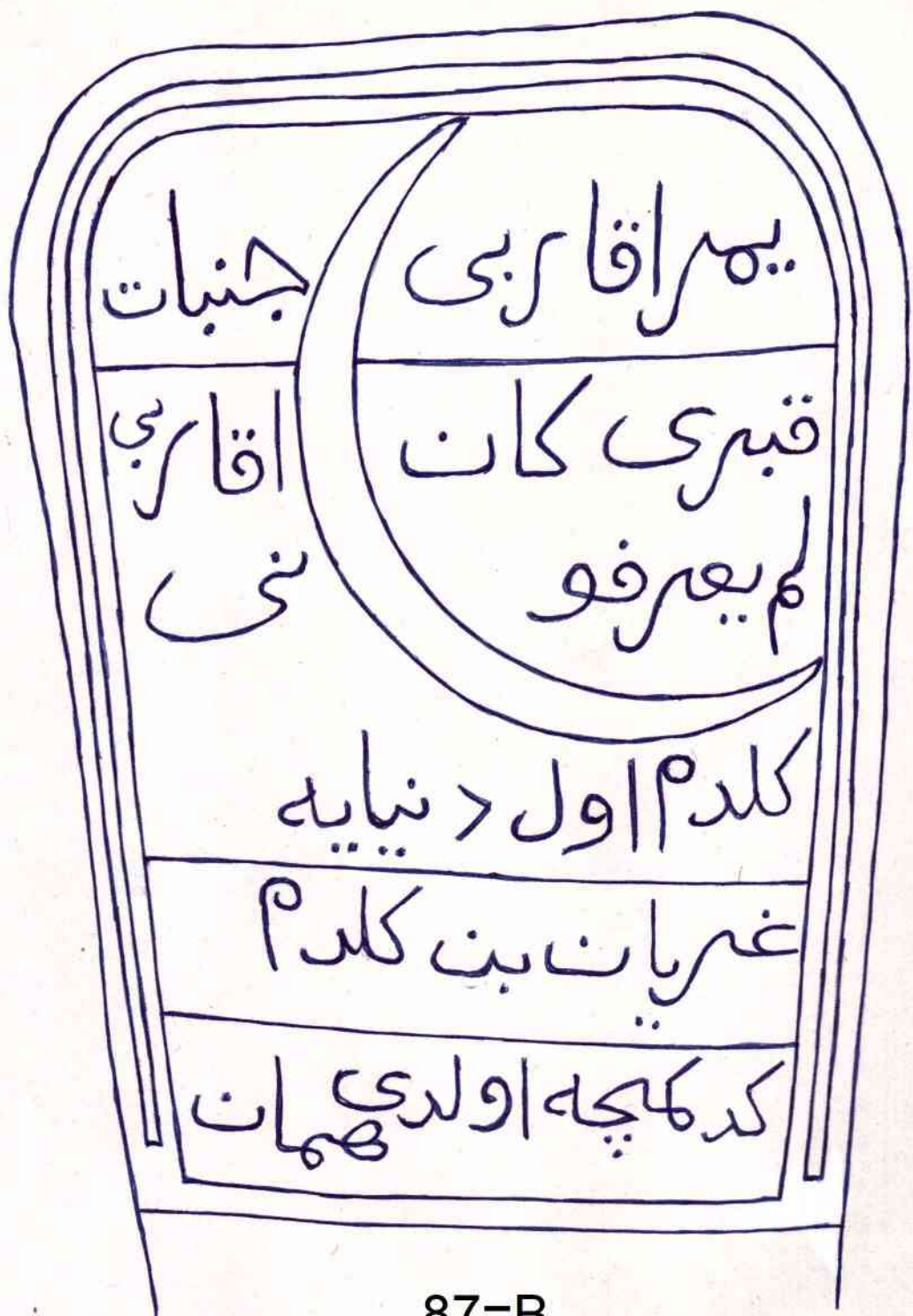

87=B

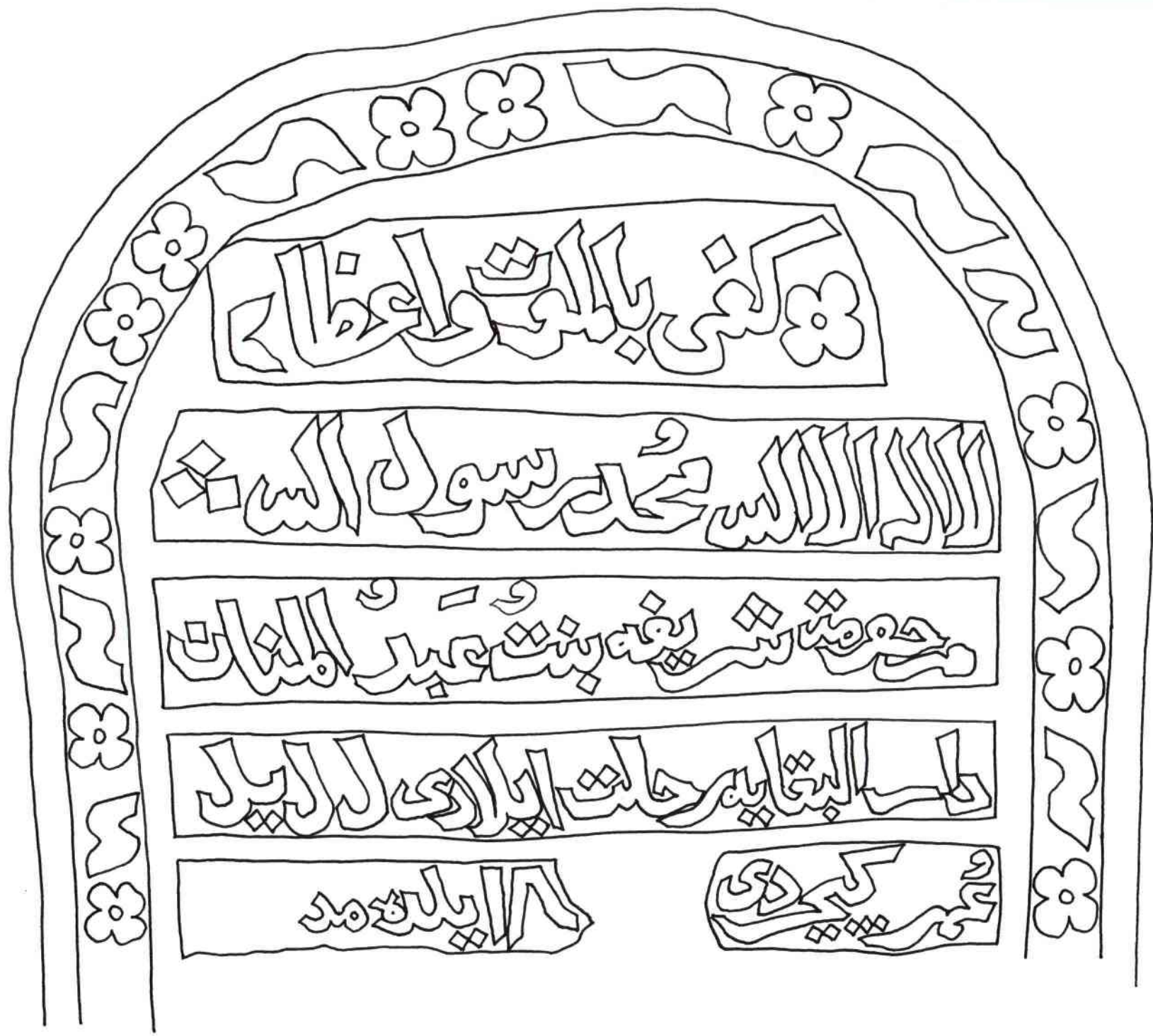
87=B

88=A

89=A

90=A

91=A

92=A

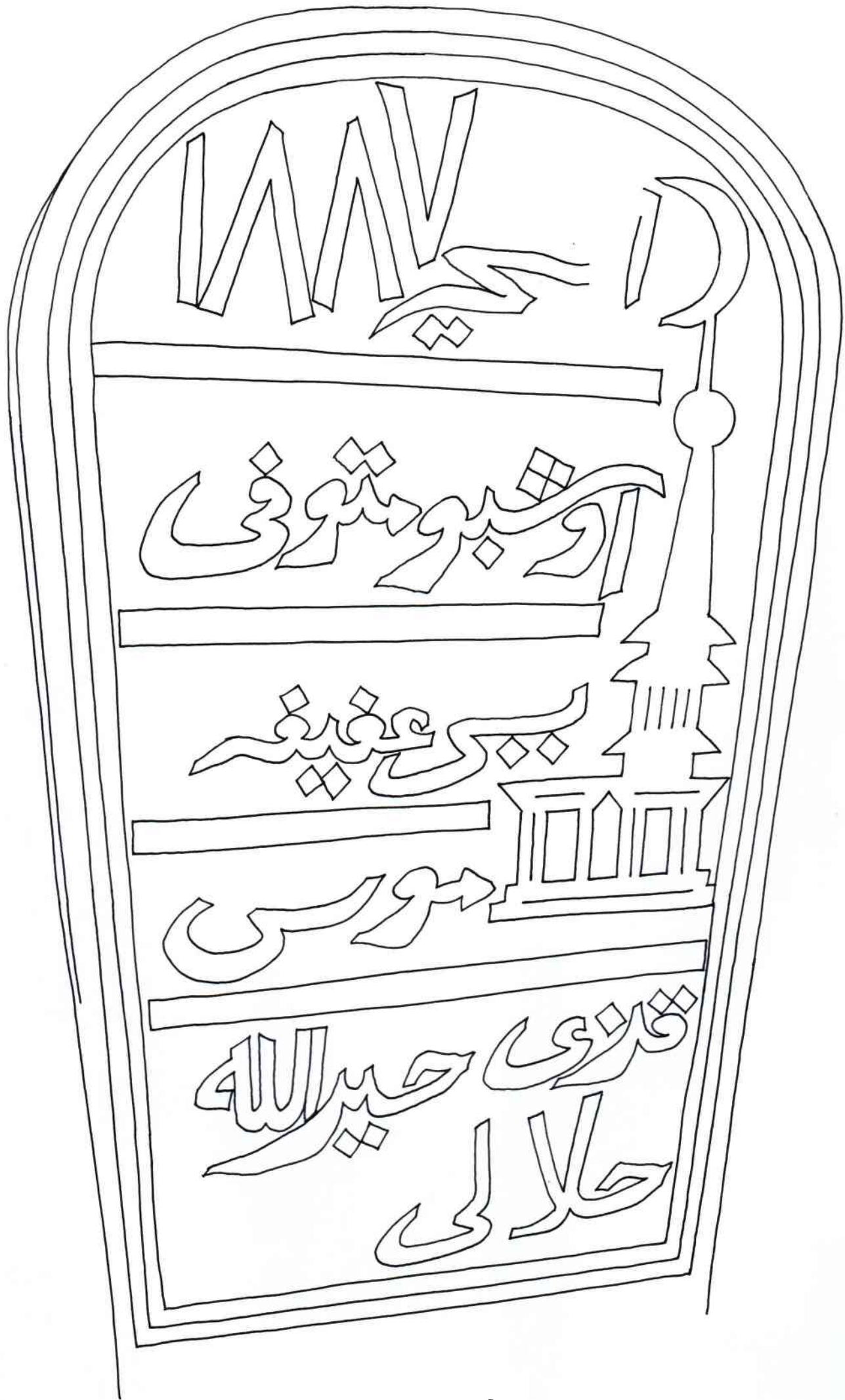
93

94=A

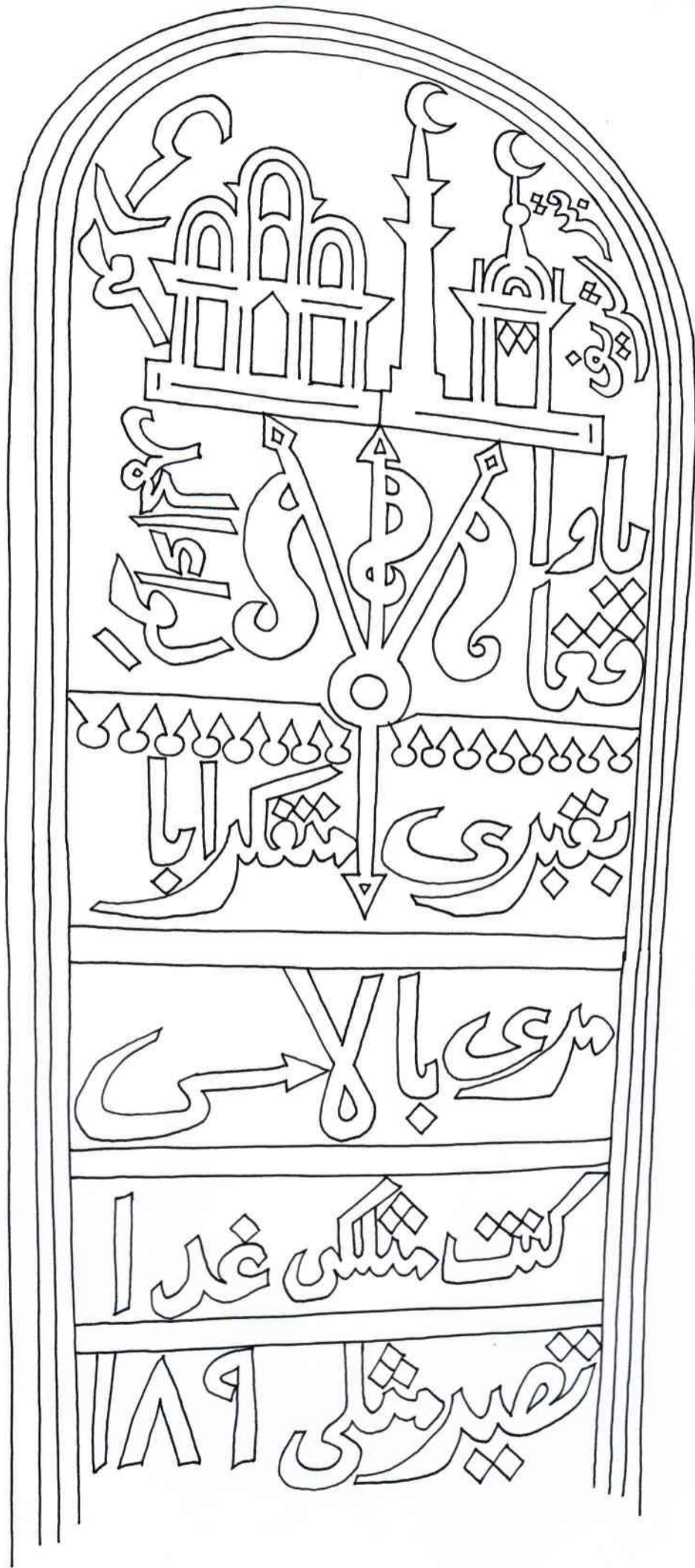

95=A

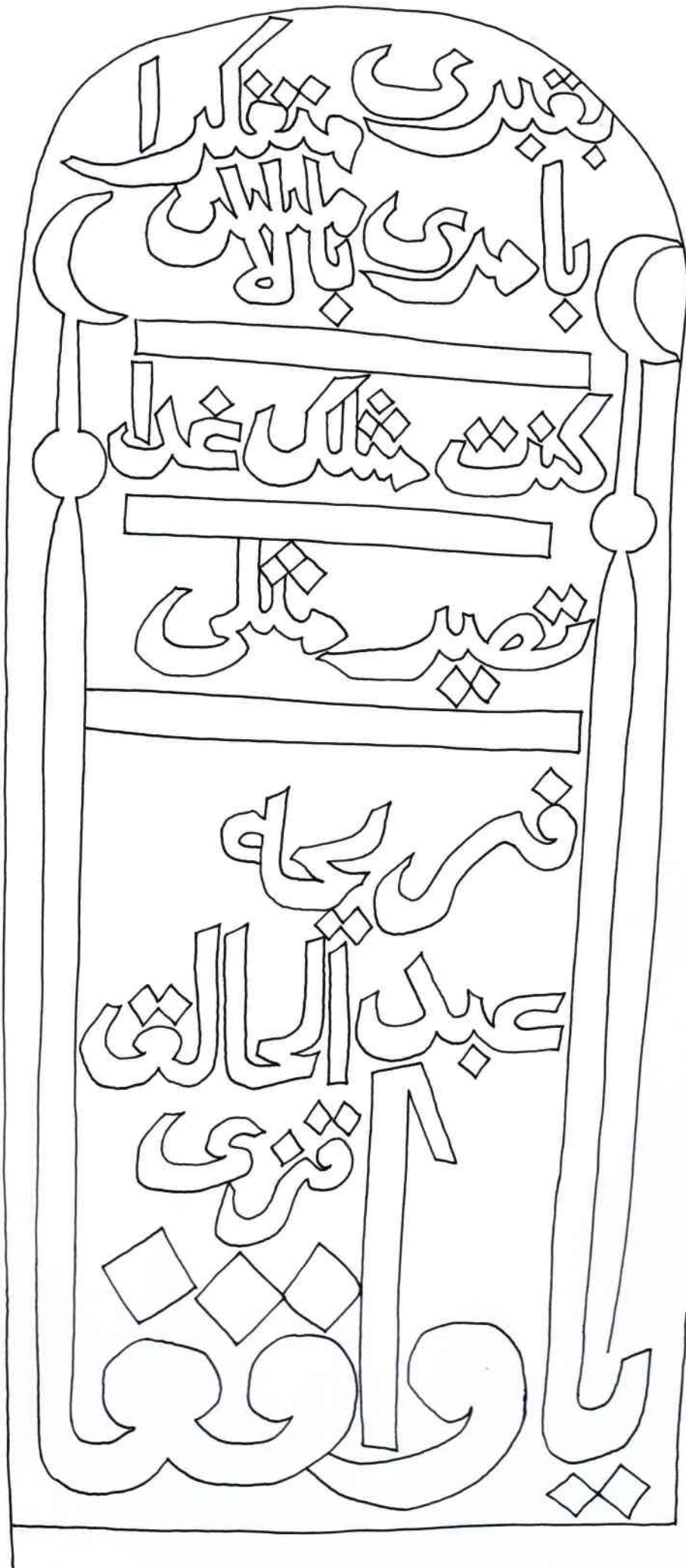
96=A

97=A

97=A

97=B

98=A

ابا لاهولانا الیه راخمدن
دارالقدر اچن > ابرالبقاییه

رحلت قیاری

عبدالمجید میرا خانق

انجمن ایلباشفره

۱۳۹۲ پخی بد ۲۲ پخی

اپریل > ۵

99=A